

TAMPEREEN YLIOPISTO

Johtamiskorkeakoulu

Jukka Terho

COMMON CONSOLIDATED CORPORATE TAX BASE: CASE-TUTKIMUS

Pro gradu -tutkielma

Vero-oikeus

Tampere 2012

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Terho, Jukka: Common Consolidated Corporate Tax Base: case-tutkimus

Pro gradu -tutkielma, 72 s., 4 liites.

Vero-oikeus

Tammikuu 2012

CCCTB (yhteinen yhdistetty yhtiöveropohja) on veropohjan laskentaa koskeva yhteinen sääntökokonaisuus, jota sovellettaisiin EU:ssa verotuksellisesti kotipaikkaansa pitäviin yhtiöihin ja kolmansien maiden yhtiöiden EU:ssa sijaitseviin sivuliikkeisiin. Euroopan unionin jäsenvaltioiden yhteisen yhdistetyn yhtiöveropohjan luomiseen tähtäävä hanke on laajin EU:n tähänastisista yhtenäistämishankkeista välittömän verotuksen alalla. Toteutuessaan EU:n laajuisella yhteisellä veropohjalla olisi merkittäviä vaikutuksia paitsi yrityksille, myös veronsaajalle ja verohallinnolle.

Pro Gradu -tutkielman pohjana on ehdotus neuvoston direktiiviksi (KOM (2011) 121 lopullinen) yhteisestä yhdistetystä yhtiöveropohjasta (CCCTB). Tutkielman empiirisen osan perustana toimivat Eurostatin julkaisemat tilastot jäsenvaltioista. Tutkimusmenetelmänä on oikeusvertailu. Tutkielmassa ovat vastakkain vallitseva verojärjestelmä ja tuleva mahdollinen verojärjestelmä. Oikeusvertailun rinnalla ovat tutkimusmenetelminä myös oikeusdogmatiikka, oikeuspolitiikka sekä oikeussosiologia.

Tämän tutkielman tarkoituksena on esitellä veropohjan harmonisointimallia tarkemmin Suomen kannalta, ja erityisesti tarkastella direktiiviehdotuksen veropohjaharmonisoinnin vaikutusta yhteisöverotuottoon. Ehdotetun veromallin ehkä selväpiirteisin etu olisi konsernien verotuksen yksinkertaistuminen. Konsernit laskisivat verotettavan voittonsa perustuen yhteen normistoon ja asioisivat vain yhden veroviranomaisen kanssa. Samalla konsernin sisäisten transaktioiden siirtohinnoittelu veroviranomaisia varten kävisi tarpeettomaksi. Järjestelmän etuihin kuuluisi myös se, että konsernin osien välinen tappiontasaus ja yritysjärjestelyt olisivat toteutettavissa kitkattomasti. Suomen implementoidessa direktiivin tai lähtiessä mukaan tiivistettyyn yhteistyöhön, saattaisi nykyisen elinkeinoverolainsäädännön sopeuttaminen direktiiviehdotukseen olla tietyin kohdin perusteltua.

Empiirisen osan tulosten perusteella Suomen yhteisöverotuotot tulisivat laskemaan, mutta vähemmän kuin eräissä aiemmissä tutkimuksissa on arvioitu. Suomi on pieni, avoin talous, jonka on tarkoituksenmukaista olla verotuksellisesti houkutteleva valtio kansainvälistä toimintaa harjoittaville yrityksille myös jatkossa. Järjestelmän kehittämisessä on oltava kiinteästi mukana, jotta voidaan vaikuttaa Suomen kannalta tärkeisiin päätöksiin.

SISÄLLYS

SISÄLLYS	I
LÄHTEET	III
LYHENTEET	XII
1 JOHDANTO.....	1
1.1 Tutkimuksen taustaa	1
1.2 Tutkimusongelmat ja työn rakenne	3
1.3 Aineisto ja metodi.....	4
2 CCCTB-JÄRJESTELMÄ.....	7
2.1 Verotuksen yhtenäistäminen Euroopan unionissa	7
2.1.1 Yhtenäistämisen taustaa.....	7
2.1.2 Yhtiöverotuksen yhtenäistäminen Euroopan Unionissa	8
2.1.3 Direktiiviehdotuksen mukainen CCCTB-järjestelmä.....	10
2.1.3.1 Ehdotus	10
2.1.3.2 Jakokaavan jakotekijät.....	15
2.1.4 Aiemmat tutkimukset veropohjan harmonisoinnin vaikutuksista	17
2.1.4.1 Teoreettiset tutkimukset.....	17
2.1.4.2 Numeerisilla yleisen tasapainon malleilla tehdyt tutkimukset.....	18
2.1.4.3 Staattiset mikrosimulointi tutkimukset	22
3 CCCTB VERRATTUNA KANSALLISEEN VEROJÄRJESTELMÄÄN.....	27
3.1 Kansainvälinen verotus	27
3.1.1 Taustaa	27
3.1.2 Erillisverotus	27
3.1.3 Yhteisverotus	31
3.2 Keskeisimmät eroavaisuudet	36
3.2.1 Tulolähdejako	36

3.2.2	Voitonjaot ja osakkeiden luovutukset	39
3.2.3	Poistot	43
3.2.4	Tappiot	44
3.2.5	Siirtohinnoittelu	46
3.2.6	Myynti määränpättäin	48
3.3	Arviointia	50
3.3.1	CCCTB-järjestelmän heikkoudet ja vahvuudet	50
3.3.2	CCCTB-järjestelmän uhat ja mahdollisuudet	53
3.3.3	Elinkeinoverolain tulevaisuus	56
4	EMPIIRINEN TUTKIMUS	59
4.1	Casen pohja tutkimus	59
4.2	Case-tutkimus	60
4.2.1	Taustaa	60
4.2.2	Toteutus	62
4.2.3	Tulosten arviointi sekä hallinnolliset kustannukset	66
5	KOKOAVIA PÄÄTELMIÄ	71
	LIITTEET	73

LÄHTEET

Anderson ym. 2009

Anderson, Edward – Ikkala, Jarmo – Penttilä, Seppo: Elinkeinoverolain kommentaari. Helsinki 2009. Talentum.

Bettendorf – van der Horst 2006

Bettendorf, Leon – van der Horst, Albert: Documentation of COR-TAX. CPB Memorandum. 22.8.2006.

<http://www.cpb.nl/sites/default/files/publicaties/download/memo161.pdf> (9.12.2011)

Bettendorf ym. 2009a

Bettendorf, Leon – Devereux, Michael P. – van der Horst, Albert – Loretz, Simon – de Mooij, Ruud A.: Corporate tax harmonization in the EU. Oxford University Centre for Business Taxation. WP 09/32. Syyskuu 2009.

http://www.sbs.ox.ac.uk/centres/tax/Documents/working_papers/WP0932.pdf (9.12.2011)

Bettendorf ym. 2009b

Bettendorf, Leon – Devereux, Michael P. – van der Horst, Albert – Loretz, Simon – de Mooij, Ruud A.: The economic effects of EU-reforms in corporate income tax systems. Study for European Commission. Lokakuu 2009.

http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/ccctb/cortax.pdf (9.12.2011)

Bettendorf ym. 2010

Bettendorf, Leon – van der Horst, Albert – Ruud, A. de Mooij – Vriburg, Hendrik: Corporate Tax Consolidation and Enhanced Cooperation in the European Union. Fiscal Studies, Volume 31, Issue 4. s. 453–479.

Brochner ym. 2006

Brochner, Jens – Jensen, Jesper – Svensson, Patrik – Sørensen, Peter B.: The Dilemmas of Tax Coordination in the Enlarged European Union. IFIR Working Paper. No. 11/2006.

http://www.ifigr.org/publication/ifir_working_papers/IFIR-WP-2006-11.pdf (9.12.2011)

Deloitte 2009

Expert study on the corporate tax compliance costs for businesses going EU cross border – comparison under the current regime, the CCTB and the CCCTB regime. 13.11.2009.

http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/ccctb/deloitte.pdf (9.12.2011)

Devereux 2004

Devereux, Michael P.: Debating Proposed Reforms of the Taxation of Corporate Income in the European Union. *International Tax and Public Finance*. Volume 11, Issue 1. s. 71–89.

Devereux – Loretz 2008

Devereux, Michael P. – Loretz, Simon: The effects of Eu apportionment on corporate tax revenues. *Fiscal studies*. Volume 29, Issue 1. s. 1–33.

Eichner – Runkel 2011

Eichner, Thomas – Runkel, Marco: Corporate income taxation of multinationals in a general equilibrium model. *Journal of Public Economics*. Volume 95, Issues 9-10. s. 723–733.

Ernst & Young 2010

Cline, Robert – Neubig, Tom – Phillips, Andrew – Sanger, Christopher – Walsh, Aidan: Study on the Economic and Budgetary impact of the Introduction of a Common Consolidated Corporate Tax Base in the European Union. Comissioned by the Irish Department of Finance. EYGM Limited 2010.

<http://taxpolicy.gov.ie/wp-content/uploads/2011/06/EY-Report-CCCTB-for-Commissioner-Semeta-4-Jan-2011.pdf> (9.12.2011)

European Commission 2006

CCCTB\WP\047\doc\en. Common Consolidated Corporate Tax Base Working Group (CCCTB WG). The mechanism for sharing the CCCTB. Bryssel 2006.

http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/company_tax/common_tax_base/ccctbwp47_sharing_mechanism_en.pdf (9.12.2011)

European Commission 2007

CCCTB\WP\060\doc\en. Common Consolidated Corporate Tax Base Working Group. CCCTB: possible elements of the sharing mechanism. Bryssel 2007.

http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/company_tax/common_tax_base/ccctbwp060_en.pdf (9.12.2011)

Fargas Mas 2010

Fargas Mas, Lluís M.: Consequences of the implementation of the CCCTB regime on EU member states tax collection: Will CCCTB have a dramatic or only a severe effect on public finances? *Intertax*, Volume 38, Issue 8/9. s. 394–420.

Fuest ym. 2007

Clemens, Fuest – Hemmelgarn, Thomas – Ramb, Fred: How would the introduction of an EU-wide formula apportionment affect the distribution and size of the corporate tax base? An analysis based on German multinationals. *International Tax and Public Finance*. Volume 14, Number 5. s. 605–629.

Fuest 2008

Fuest, Clemens: The European Commission's proposal for a common consolidated corporate tax base. *Oxford review of economic policy*. Volume 24, Number 4. s. 720–739.

Gérard – Weiner 2003

Gérard, Marcel – Weiner, Joann: Cross Border Loss Offset and Apportionment, What is their Impact on Multijurisdictional Firms and Interjurisdictional Tax Competition? Conference Paper, IIPF 2003, Praha.

<http://www.cesifo-group.de/portal/pls/portal/docs/1/1189602.PDF>
(9.12.2011)

Gordon – Wilson 1986

Gordon, Roger – Wilson, John: An Examination of Multijurisdictional Corporate Income Taxation Under Formula Apportionment. *Econometrica*, Volume 54, Number 6. s. 1357–1373.

Helminen 2011

Helminen, Marjaana: Kansainvälinen verotus. WSOYpro.fi. Jatkuvatäydenteinen teos.

Hietala – Kari 2005

Hietala, Harri – Kari, Seppo: Formula apportioment osana yritysveroituksen harmonisointia Euroopassa. *Vatt-keskustelualoitteita* 376. Helsinki 2005. http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/k376.pdf
(9.12.2011)

Hietala 2005

Hietala, Harri: Yritysveropohjan kaavamainen jako EU-konserneille? *Kansantaloustieteen laitos, Helsingin yliopisto ja HE-CER*. Tammikuu 2005.

<http://www.valt.helsinki.fi/blogs/hhietala/fakatsaus.pdf> (9.12.2011)

Hines 2010

Hines, James R: Income misattribution under formula apportionment. *European economic review*. Volume 54, Issue 1. s. 108–120.

Husa 1998

Husa, Jaakko: Johdatus oikeusvertailuun. Kauppakaari Oyj. Lakimiesliiton kustannus. Helsinki 1998.

Husa ym. 2008

Husa, Jaakko – Mutanen, Anu – Pohjolainen, Teuvo: Kirjoitetaan juridiikkaa. 2. painos. Talentum, 2008.

Jacobs ym. 2005

Jaocbs Otto – Spengel, Christoph – Stetter, Thorsten – Carsten Wendt: EU Company Taxation in Case of a Common Tax Base. A Computer-based Calculation and Comparison Using the Enhanced Model of the European Tax Analyzer. Discussion Paper No. 05-37. Center for European Economic Research. 2.5.2005.
<http://econstor.eu/bitstream/10419/24128/1/dp0537.pdf> (9.12.2011)

Juusela 2001

Juusela – Janne: EU:n veroharmonisoinnista: Välittömän verotuksen harmonisoinnin historia ja nykytila. Teoksessa Hjerppe, Reino – Kari, Seppo – Lönnqvist, Henrik: Verokilpailun ja verotuksen kehittämistarpeet. Vatt-keskustelualoitteita 261. Helsinki 2001.
http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/k261.pdf (9.12.2011)

Järvikare 2009

Järvikare, Terhi: Veroharmonisointi – yritysverotus ja arvonlisävero. Verotuksen kehittämissuunnitelma 23.2.2009.
http://www.vm.fi/vm/fi/05_hankkeet/012_veroryhma/06_esitysaineisto/veroharmonisointi_Jarvikare_24022009_muistio.pdf (9.12.2011)

Järvinen 2011

Järvinen, Jussi: Yritysverotuksen harmonisointiin vielä matkaa EU:ssa. Tilintarkastus 4/2011. s. 52–57.

Kohonen 2007

Kohonen, Anssi: Yritysverotuksen koordinointi ja verokilpailu Euroopan unionissa. Vatt-keskustelualoitteita 434. Helsinki 2007.
http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/k434.pdf (9.12.2011)

KOM(2001) 582 lopullinen

Komission tiedonanto neuvostolle, euroopan parlamentille ja talous- ja sosiaalikomitealle. Kohti sisämarkkinoita, joilla ei ole veroesteitä. Strategia yhtenäistetyn yhtiöveropohjan luomiseksi yritysten EU:n laajuisesta toimintaa varten. Bryssel 2001.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0582:FIN:FI:PDF> (9.12.2011)

KOM(2003) 726 lopullinen

Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle. Sisämarkkinat ilman yhtiöverosteita - saavutuksia, toteuttamisvaiheessa olevia aloitteita ja jäljellä olevia haasteita. Bryssel 2003.

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0726:FIN:FI:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0726:FIN:FI:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0726:FIN:FI:PDF) (9.12.2011)

KOM 2004

Commission Non-Paper to informal Ecofin Council, 10 and 11 September 2004. A Common Consolidated EU Corporate Tax Base. 7.7.2004.

http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/company_tax/common_tax_base/cctbwpon_paper.pdf
(9.12.2011)

KOM(2006) 157 lopullinen

Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle. Yhteisön Lissabon-ohjelman täytäntöönpano: Tähänastinen edistyminen ja yhteiseen yhtenäistettyyn yhtiöveropohjaan tähtäävät jatkotoimet. Bryssel 2006.

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0157:FIN:FI:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0157:FIN:FI:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0157:FIN:FI:PDF) (9.12.2011)

KOM(2011) 121 lopullinen

Ehdotus neuvoston direktiiviksi yhteisestä yhdistetystä yhtiöveropohjasta (CCCTB). Bryssel 2011.

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0121:FIN:FI:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0121:FIN:FI:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0121:FIN:FI:PDF) (9.12.2011)

Linnanvirta ym. 2011

Linnanvirta, Reima – Vanhala, Anne – Viitala, Tomi: Euroopan yhteinen yritysveropohja (CCCTB) – direktiiviehdotus vastatulessa. Verotus 5/2011. s. 520–528.

Mattila 2009a

Mattila, Pauli K.: Tulolähdejaosta ja sen merkityksestä verotuksessa. Verotus 2/2009. s. 131–144.

Mattila 2009b

Mattila, Pauli K.: Ajankohtaisia kysymyksiä poistoista. Vero-opintopäivät 26–27.10.2009. s. 91–106.

Mattila 2010

Mattila, Pauli K.: Poistot verotuksessa. Verotus 5/2010. s. 463–476.

McLure 1980

McLure, Charles Jr.: The State Income Tax: Lambs in Wolves' Clothing. In Aaron and Boskin (eds.): The Economics of Taxation. The Brookings Institution. Washington D.C. 1980.

Mintz – Weiner 2003

Mintz, Jack – Weiner, Joann: Exploring Formula Allocation for the European Union. International Tax and Public Finance. Volume 10, Number 6. s. 695–711.

Munin 2011

Munin, Nellie: Tax in Troubled Time: Is It the Time for A Common Corporate Tax Base in the EU. EC Tax Review. Volume 20, Number 3. s. 121–134.

Nicodéme 2006

Nicodéme, Gaetan: Corporate Tax Competition and Coordination in the European Union: What do we know? Where do we stand? European Commission, Economic Papers 250. Bryssel 2006.
http://mpira.ub.uni-muenchen.de/107/1/MPRA_paper_107.pdf (9.12.2011)

OECD 2010

OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations. Oecd Publishing 2010.

OECD 2011

Corporate Loss Utilisation through Aggressive Tax Planning. Oecd Publishing 2011.

Penttilä 2009

Penttilä, Seppo: Elinkeinoverolaki muuttui – muuttuiko verotuksen ja kirjanpidon suhde? Verotus 2/2009. s. 120–131.

Pethig – Wagener 2007

Pethig, Rüdiger – Wagener, Andreas: Profit tax competition and formula apportionment. International Tax and Public Finance. Volume 14, Number 6. s. 631–655.

PwC 2008a

Impact of corporate income tax reforms at the EU level on European business taxpayers. Report on the impact on taxable profits. 9.7.2008.
http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/ccctb/pwc_taxable.pdf (9.12.2011)

PwC 2008b

Impact of corporate income tax reforms at the EU level on European business taxpayers Report on the impact on corporate income tax compliance costs. 9.7.2008.

http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/ccctb/pwc_compliance.pdf (9.12.2011)

Riedel – Runkel 2007

Riedel, Nadine – Runkel, Marco: Company tax reform with a water's edge. Journal of Public Economics. Volume 91, Issues 7–8. s. 1533–1554.

Riedel 2010

Riedel, Nadine: The downside of formula apportionment: evidence on factor demand distortions. International Tax and Public Finance. Volume 17, Number 3. s. 236–258.

SEC(2001) 1681

Commission Staff Working Paper. Company Taxation in the Internal Market. Bryssel 2001.

http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/company_tax_study_en.pdf (9.12.2011)

SEC(2011) 315 final

Commission staff working document. Impact assesment. Bryssel 2011.

http://ec.europa.eu/governance/impact/ia_carried_out/docs/ia_2011/sec_2011_0315_en.pdf (9.12.2011)

Sørensen 2001

Sørensen, Peter: OECDTAX – A Model of Tax Policy in The OECD Economy. Technical Working Paper. Kööpenhamina 2001.

<http://www.econ.ku.dk/pbs/diversefiler/OECDTAXfinal.pdf> (9.12.2011)

Sørensen 2004

Sørensen, Peter: Company Tax Reform in the European Union. International Tax and Public Finance. Volume 11, Number 1. s. 91–115.

Tiebout 1956

Tiebout, Charles: A Pure Theory of Local Expenditures. The Journal of Political Economy. Volume 64, Issue 5. s. 416–424.

<http://www.spa.ucla.edu/ps/pdf/s99/PS294assign/Tiebout.pdf> (9.12.2011)

Tikka ym. 2011

Tikka, Kari S. – Nykänen, Olli – Juusela, Janne – Viitala, Tomi: Yritysverotus I-II. WSOYpro.fi. Jatkuvatäydenteinen teos.

UN 2008

System of National Accounts 2008. European Communities, International Monetary Fund, Organisation of Economic Co-operation and Development, United Nations and World Bank. New York 2009. <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008.pdf> (9.12.2011)

Van der Horst ym. 2007

Van der Horst, Albert – Bettendorf, Leon – Rojas-Romagosa, Hugo: Will Corporate tax consolidation improve efficiency in the EU? Tinbergen institute Discussion Paper 2007-076/2. Amsterdam 2007. <http://www.tinbergen.nl/discussionpapers/07076.pdf> (9.12.2011)

Van Eijdsden 2011

Van Eijdsden, Arjo: The One-Stop-Shop Approach: A Discussion of the Administrative and Procedural Aspects of the CCCTB Draft Directive. EC tax review, 5/2011. s. 217–231.

VATT 2010

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Tutkimukset 156/2010. Yritysveropohjan harmonisoimisen vaikutus Suomen yhteisöverotuotoon. Helsinki 2010. http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/t156.pdf (9.12.2011)

Vidal 2009

Vidal, Jean Pierre: The Achilles' Heel of the Arm's Length Principle and the Canadian GlaxoSmithKline Case. Intertax, Volume 37, Issue 10. s. 512–528.

Viitala 2007

Viitala, Tomi: EU:n yhteinen, konsolidoitu yritysveropohja -hanke. Verotus 1/2007. s. 75–81.

Wilson 1999

Wilson, John: Theories of Tax Competition. National Tax Journal. Volume 52, Issue 2. s. 269–304.

VaVL 2011 vp

Valtiovarainvaliokunnan lausunto 5/2011 vp. Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta neuvoston direktiiviksi yhteisestä yhdistetystä yhtiöveropohjasta (CCCTB). Helsinki 2011.

[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?\\${APPL}=utpvm&\\${BA-SE}=faktautpvm&\\${THWIDS}=0.2/1323678542_84681&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?${APPL}=utpvm&${BA-SE}=faktautpvm&${THWIDS}=0.2/1323678542_84681&${TRIPPIFE}=PDF.pdf) (12.12.2011)

VM 2002

Valtiovarainministeriön työryhmämuistioita. Kilpailukykyiseen verotukseen (ns. Arvelan työryhmä). Edita Oyj. Helsinki 2002.

http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/075_ve rotus/27615/27616_fi.pdf (9.12.2011)

VM 2006

Valtionvarainministeriön työryhmämuistioita. Verotus, tilinpäätös ja yhtiöoikeus – yritysverotuksen kehittämistyöryhmä 2005. Edita Prima Oy. Helsinki 2006.

http://www.vm.fi/vm/fi/03_tiedotteet_ja_puheet/01_tiedotteet/20060316Yritys/100769.pdf (9.12.2011)

VM 2010

Verotuksen kehittämistyöryhmän loppuraportti. Valtionvarainministeriön julkaisuja 51/2010. Helsinki 2010.

http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/075_ve rotus/20101221Verotu/Verorapsa_loppuraportti.pdf

U 22/2011 vp

Valtioneuvoston kirjelmä Eduskunnalle ehdotuksesta neuvoston direktiiviksi yhteisestä yhdistetystä yhtiöveropohjasta (CCCTB). Helsinki 2011.

<http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=U+22/2011&base=eru&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORD> (9.12.2011)

Zagler 2009

Zagler, Martin: The EU CCCTB proposal. A Critical appraisal. Discussion Papers SFB International Tax Coordination, 31. WU Vienna University of Economics and Business. Vienna 2009.

<http://epub.wu.ac.at/1546/1/document.pdf> (9.12.2011)

LYHENTEET

CCTB	Common Corporate Tax Base
CCCTB	Common Consolidated Corporate Tax Base
EMU	Economic and Monetary Union eli Euroopan talous- ja rahaliitto
EU	Euroopan unioni
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta (24.6.1968/360)
MVL	Maatilatalouden tuloverolaki (15.12.1967/543)
IFRS	International Financial Reporting Standards
KPL	Kirjanpitolaki
PerVL	Perintö- ja lahjaverolaki (12.7.1940/378)
SEU	Sopimus Euroopan unionista
SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
TVL	Tuloverolaki (30.12.1992/1535)
VATT	Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
VM	Valtionvarainministeriö
VML	Laki verotusmenettelystä (18.12.1995/1558)

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen taustaa

Yksi Euroopan unionin päätavoitteista on muodostaa unionin alueelle mahdollisimman toimivat ja tehokkaat sisämarkkinat, jotka taas auttavat kehittämään unionista tehokkaampaa taloudellista toimijaa globaalissa toimintaympäristössä. Jotta tämä tavoite saavutettaisiin, tulee jäsenvaltioiden väliltä poistaa kaikki sellaiset tekijät, jotka voisivat haitata vapaata liikkuvuutta ja sitä kautta vaikeuttaa sisämarkkinoiden toimintaa. Unionin yhteismarkkinoihin liittyy siten olennaisesti sellainen tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaan liikkuvuuden esteiden poistaminen jäsenvaltioiden väliltä, että taloudelliset toimijat voivat toimia sisämarkkinoilla samoilla edellytyksillä kuin omassa asuinvaltiossaan.¹

Yhtiöt, jotka haluavat harjoittaa unionin sisällä rajat ylittävää liiketoimintaa, kohtaavat vakavia esteitä ja markkinavääristymiä, koska erilaisia yhtiöverojärjestelmiä on 27. Nämä esteet ja vääristymät haittaavat sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa. Koska yhteisiä yhtiöverosääntöjä ei ole, kansallisten verojärjestelmien keskinäinen vaikutus johtaa usein liikaverotukseen, kaksinkertaiseen verotukseen ja siihen, että yrityksille aiheutuu suuria hallinnollisia rasitteita ja korkeita kustannuksia verosäännösten noudattamisesta. CCCTB (yhteinen yhdistetty yhtiöveropohja) on tärkeä aloite, jolla pyritään poistamaan esteet sisämarkkinoiden toteutumiselta.²

Euroopan unionin jäsenvaltioiden yhteisen yhdistetyn yhtiöveropohjan luomiseen tähtäävä hanke on laajin EU:n tähänastisista yhtenäistämishankkeista välittömän verotuksen alalla. Toteutuessaan EU:n laajuisella yhteisellä veropohjalla olisi merkittäviä vaikutuksia paitsi yrityksille, myös veronsaajalle ja verohallinnolle. Vuosituhannen vaihteen jälkeen Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on antanut useita päätöksiä, joissa on edellytetty jäsenvaltioiden verojärjestelmien

---

¹ SEU 2 artikla, KOM(2001) 582 lopullinen, s. 3 ja Nicodéme 2006, s. 4.

² KOM(2011) 121 lopullinen, s. 4.

muuttamista. Tämän seurauksena veropohjan koordinointiin liittyvät ehdotukset ovat alkaneet saada kannatusta jäsenvaltioissa.³

CCCTB on veropohjan laskentaa koskeva yhteinen sääntökokonaisuus, jota sovellettaisiin EU:ssa verotuksellisesti kotipaikkaansa pitäviin yhtiöihin ja kolmansien maiden yhtiöiden EU:ssa sijaitseviin sivuliikkeisiin. CCCTB-järjestelmässä konsernien olisi sovellettava yhtä verosääntökokonaisuutta koko unionissa ja asioitava vain yhden verohallinnon kanssa (ns. yhden luokun järjestelmä). Järjestelmä on vapaaehtoinen, ja se täydentää voimassa olevia kansallisia yhtiöverojärjestelmiä. Verokantoja ei ole järjestelmässä tarkoitus yhdenmukaistaa. Kukin jäsenvaltio soveltaa omaa verokantaansa osuuteensa veronmaksajien veropohjasta. Verokantojen yhdenmukaistamatta jättämisellä kannustetaan tervettä kilpailua. Kokoava tausta-ajatus on tukea Euroopan kilpailukykyä ja tehdä Euroopasta houkutteleva sijoittautumispaikka myös EU:n ulkopuolisille yrityksille.⁴

Verotuksen ensisijainen tavoite on julkisen sektorin toiminnan rahoittaminen. Toisaalta hyvän verojärjestelmän tärkeimpiä ominaisuuksia ovat yksinkertaisuus, neutraalisuus ja ennakoitavuus. Yksinkertaisuus on tärkeää sekä vero-kohtelun ennustettavuuden että verotuksesta johtuvien hallinnollisten kustannusten minimoinnin kannalta. Kilpailuneutraaliuden kannalta on tärkeää, ettei kansainvälisiä taloussuhteita tehdä verotuksella epäedullisemmaksi tai edullisemmaksi kuin puhtaasti kotimaisia taloussuhteita. Verotuksen ennakoitavuus on huomattavasti heikentynyt globalisaation myötä, kun pelkästään Euroopassa on 27 erilaista verojärjestelmää.⁵ CCCTB-järjestelmän olisi tärkeä sekä turvata osaltaan julkisen toiminnan rahoittaminen että edesauttaa hyvän verojärjestelmän ominaisuuksia.

Euroopassa on yhä todennäköisemmin totuttava hitaan kasvun aikaan, mutta samalla paisuneet valtioiden velkamäärät olisi saatava laskemaan. Täten onkin ensiarvoisen tärkeää arvioida kaikkia verolainsäädännön uudistuksia taloudelli-

---

³ VATT 2010, s. 3.

⁴ KOM(2011) 121 lopullinen, s. 4–5.

⁵ VM 2002, s. 17 ja Helminen 2011, luku 3. Kansainvälisen vero-oikeuden perusteet, Kansainvälisen vero-oikeuden keskeiset taustaperiaatteet.

sen kasvun kautta. Yhteisen yhdistetyn yhtiöveropohjan tarkoituksena on purkaa eräät merkittävimmät kasvua hidastavat verotukselliset esteet sisämarkkinoilta⁶. Tutkielman aihe on erittäin ajankohtainen, ja siitä käydään paljon keskustelua sekä julkisuudessa että kahvipöytä keskusteluissa. Vaikka yhteinen yhdistetty yhtiöveropohja elää suuressa epävarmuudessa, on sen kattava tutkiminen ensiarvoisen tärkeää.

1.2 Tutkimusongelmat ja työn rakenne

Tutkimuksen pohjana on kaksi tutkimusongelmaa, joissa molemmissa on yhteinen teema. Yhteisenä teemana on CCCTB-järjestelmän ja kansallisen lainsäädännön vastakkainasettelu. Ensimmäisenä tutkimusongelmana ovat CCCTB-järjestelmän ja kansallisen verojärjestelmän keskeisimmät eroavaisuudet. Toinena tutkimusongelmana ovat CCCTB:n vaikutukset jäsenvaltioiden verotuloihin.

Pro Gradu -tutkielmassa pyrin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaisia aikaisempia tutkimuksia on CCCTB-järjestelmästä tehty?
2. Mitkä ovat keskeisimmät eroavaisuudet CCCTB:n ja Suomen kansallisen verojärjestelmän välillä?
3. CCCTB:n vaikutukset verotuloihin?

Tutkielma alkaa teoriaosalla, jonka tarkoituksena on hahmottaa lukijalle CCCTB-järjestelmän taustat ja toteutus sekä sen heikkoudet ja vahvuudet. Tässä osiossa pyritään vastaamaan kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Teoriaosaa seuraa empiirinen tutkimus, jossa selvitetään CCCTB:n vaikutuksia jäsenvaltioiden verotuloihin. Tässä osiossa on tarkoituksena vastata kolmannen tutkimuskysymykseen. Uuden verojärjestelmän vaikutuksia verokannoilla käytävään verokilpailuun on tässä tutkimuksessa käsitelty vain pintapuolisesti, koska kirjallisuutta on asiasta runsaasti. Tutkielman ulkopuolelle on myös jätetty

---

⁶ KOM(2011) 121 lopullinen, s. 4.

arviointi siitä, milloin yrityksen tai konsernin kannattaa käytännössä liittyä järjestelmää ja milloin jäädä järjestelmän ulkopuolelle. Suomalaisista yhtiöistä direktiiviä sovelletaan myös osuuskuntiin, säästöpankkeihin ja vakuutusyhtiöihin, mutta nämä yhtiömuodot ovat pääosin jätetty tutkielman ulkopuolelle.

1.3 Aineisto ja metodi

Pro Gradu -tutkielman pohjana on ehdotus neuvoston direktiiviksi (KOM (2011) 121 lopullinen) yhteisestä yhdistetystä yhtiöveropohjasta (CCCTB). Direktiiviehdotus annettiin maaliskuussa 2011, mutta CCCTB-järjestelmä on ollut tekeillä jo yli kymmenen vuotta, joten aiheesta on paljon erilaista tutkimusta. Suomessa tutkimusta on tehty vain vähän, joten lähdeaineisto koostuu lähinnä ulkomaisista artikkeleista. Edellisten tutkimusten tärkeimpien tutkimustulosten läpikäynti onkin tärkeässä osassa tutkimusta. CCCTB-järjestelmää verrataan läpi tutkimuksen Suomen kansalliseen verojärjestelmään, joten kansallista lainsäädäntöä tarkastellaan soveltuvien osien. Lähdeaineiston ollessa englanninkielistä on käännöksissä oma problematiikkansa, sillä aina ei ole käytettävissä vakiintuneita suomenkielisiä termejä.

Tutkielman empiirisen osan perustana toimivat Eurostatin julkaisemat tilastot jäsenvaltioista. Euroopan yhteisöjen tilastotoimiston Eurostatin tehtävänä on tuottaa ja julkaista vertailukelpoisia tilastoja eurooppalaisella tasolla. Se ei itse kerää tietoa, vaan tietojen keruu tehdään jäsenvaltioista. Eurostatissa yhdistetään ja varmistetaan tietojen vertailukelpoisuus.⁷

Tutkimusmenetelmänä on oikeusvertailu. Oikeusvertailu on avuksi pyrittäessä syventämään oman oikeusjärjestyksen tuntemusta ja kehittämään kotimaista oikeutta. Lainvalmistelijat, tutkijat ja tuomioistuimet ovat kaikkina aikoina turvautuneet työssään oikeusvertailuun. Sitä on käytetty lakiehdotusten laatimisessa ja niiden tarkistamisessa.⁸

---

⁷ <http://www.stat.fi/virsta/thaku/03/04/> (9.12.2011)

⁸ Husa ym. 2008, s. 23.

Oikeusvertailussa on kyse erilaisten oikeusjärjestelmien asettamisesta rinnakkain tarkastelun kohteeksi tiedonhankkimiseksi. Tutkielmassa ovat vastakkain vallitseva verojärjestelmä ja tuleva mahdollinen verojärjestelmä. Kyse on kansalliset rajat ylittävistä oikeustieteellisestä tutkimuksesta, joka pyrkii selittämään ja arvioimaan eri oikeusjärjestysten välisten erojen ja yhtäläisyyksien syitä. Pedagoginen intressi oikeusvertailun taustalla liittyy oman oikeusjärjestelmän paremman ymmärryksen hankkimiseen sekä omaan oikeusjärjestykseen kohdistuvan kriittisen ajattelutavan syntymiseen. Mitä toisilleen kaukaisemmista oikeusjärjestyksistä on kyse, sitä merkittävämpään asemaan oikeusvertaileva tietoinen nousee.⁹

Oikeusvertailun rinnalla ovat tutkimusmenetelminä myös oikeusdogmatiikka¹⁰, oikeuspolitiikka¹¹ sekä oikeussosiologia¹². Tutkimuksen loppupuolen oikeuspoliittiseen tutkimukseen liittyy oleellisesti myös oikeusvertailun praktinen tutkimusote. Praktisessa tutkimusotteessa on kysymys oikeuspolitiikan ja lainvalmistelun tai tuomioistuinten ratkaisutoimintaa palvelevasta vertailusta, jossa pyritään luomaan lainsäädäntövertailun avulla riittävä tietopohja uuden lakiesityksen, lainsäädäntömuutoksen tai ongelmallisen oikeudellisen tulkintatilanteen ratkaisun perustaksi. Yhdistäväseikka on se, että praktisen oikeusvertailun harjoittamisen syy on ensisijaisesti käytännöllisten päämäärien saavuttamisessa.¹³

Oikeusvertailuun liittyy keskeisesti vertailun mittari, jolloin vertailun kohteilla on oltava ainakin joitain yhteisiä ominaisuuksia tai piirteitä, jotka muodostavat vertailun yhteisen nimittäjän.¹⁴ Keskeisimpänä tutkimustehtävänä on selvittää CCCTB-järjestelmän vaikutuksia verotuloihin, joka on myös yksi osa vertailun

---

⁹ Husa 1998, s. 11 ja 38–39.

¹⁰ Oikeusdogmatiikan eli lainopin keskeisimpänä tutkimusongelmana on selvittää, mikä on voimassa olevan oikeuden sisältö kulloinkin käsiteltävässä oikeusongelmassa. Oikeusvertailussa vierasta oikeutta on tutkittava kokonaisuudessaan eli kiinnittäen huomiota tarkasteltavien normien asemaan oikeusjärjestyksen kokonaisuudessa, niiden tulkintaan ja soveltamiseen liittyviin asenteisiin sekä oikeuskulttuuriin tekijöihin. Husa ym. 2008, s. 20 ja Husa 1998, s. 50.

¹¹ Oikeuspoliittisessa tutkimuksessa tutkitaan yhteiskunnallista tavoitteenasettelua ja suunnittelua oikeudelliselta kannalta. Oikeuspoliittista tutkimusta on esimerkiksi lainsäädännön vaikutusten arviointi. Husa ym. 2008, s. 19.

¹² Oikeussosiologisin painoituksin tapahtuvassa vertailussa puolestaan pyritään selvittämään, miten oikeusjärjestys vaikuttaa ihmisten käyttäytymiseen ja millainen asema oikeusjärjestyksellä on yhteiskunnassa. Husa ym. 2008, s. 22–24.

¹³ Husa 1998, s. 34.

¹⁴ Husa 1998, s. 80.

mittaria. Vertailun mittari on kuitenkin laajempi kokonaisuus, jonka osia ovat muun muassa muutokset hallinnollisissa kustannuksissa sekä vaikutukset yritysten toimintaa.

Oikeusvertailun ongelmat liittyvät tutkimusmateriaaliin ja sen käsittelyyn. Tutkimusmateriaalin tulisi olla mahdollisimman luotettavasta lähteestä, mahdollisimman tuoretta, ajankohtaista ja joustavaa. Tutkimusmateriaalissa ongelmana on myös vieras kieli, ja syvemmin kyse on oikeudellisen aateilmaston ja käsitteiden sekä oikeusinstituutioiden erilaisesta hahmotustavasta.¹⁵

---

¹⁵ Husa ym. 2008, s. 151–156 ja Husa 1998, s. 106–111.

2 CCCTB-JÄRJESTELMÄ

2.1 Verotuksen yhtenäistäminen Euroopan unionissa

2.1.1 Yhtenäistämisen taustaa

Keskustelua välittömän verotuksen koordinoinnista on perinteisesti leimannut komission ja jäsenvaltioiden välinen vastakkainasettelu: komissio on pyrkinyt laaja-alaiseen pääomaverotuksen yhtenäistämiseen koko unionin alueella kun taas jäsenvaltiot ovat olleet haluttomia tinkimään verosuvereniteetistaan. Välitön verotus, erityisesti tuloverotus liittyy olennaisesti valtioiden itsemääräämisoikeuteen ja niiden kykyyn hoitaa lakisääteisiä tehtäviään. Lisäksi veropolitiikka vaikuttaa ainakin jossakin määrin siihen, miten ja kuinka paljon yksittäinen valtio saa houkutelua alueelleen suuntautuvia ulkomaisia suoria sijoituksia. Näin ollen toteutuneet toimenpiteet ovat jääneet lukumäärältään vähäisiksi (virka-apu direktiivi, yritysjärjestely- ja emo-tytäryhtiödirektiivit, arbitraatiosopimus sekä veropaketti¹⁶).¹⁷

Päätökset verotuksesta on unionissa tehtävä yksimielisesti, joten jokaisella jäsenvaltiolla on veto-oikeus tekeillä oleviin päätöksiin. Tämä rajoittaa jo itsessään verotuksen harmonisointi- ja koordinoitisuunnitelmien toteuttamista. Lisäksi, koska verotus ei kuulu unionin yksinomaisen toimivallan piiriin, tulee päätöksiä tehtäessä ottaa huomioon sekä subsidiariteetti- (toissijaisuus-) että suhteellisuusperiaate.¹⁸

Subsidiariteettiperiaatteen mukaan toimenpide yhteisötasolla on perusteltu vain siinä tapauksessa, että toimenpiteen vaikutusten tai laajuuden takia sen tavoitteet saavutetaan tehokkaammin unionin tasolla toteutettuna kuin jäsenvaltio- tai aluetasolla. Suhteellisuusperiaatteen mukaan unionin toimielimet eivät saa toiminnassaan ylittää sitä laajuutta, mikä on tarpeen perustamissopimuksen tavoit-

---

¹⁶ Säästö- ja korko-rojaltidirektiivit sekä yritysverotuksen käytännesäännöt.

¹⁷ Munin 2011, s. 122 ja Juusela 2001, s. 5–20.

¹⁸ SEUT 115 artikla, SEU 5 artikla ja Nicodème 2006, s. 7–9.

teiden saavuttamiseksi. Jäsenvaltioille on taattava mahdollisimman suuri toimivapaus.¹⁹

Edellä mainittujen päätöksenteon periaatteellisten lähtökohtien lisäksi unionin mahdollisuuksia toimia välittömän verotuksen alalla hankaloittaa se, ettei sopimus Euroopan unionin toiminnasta anna unionille varsinaista toimivaltaa tällä politiikan alalla. SEUT:n verotukseen liittyvät artiklat (110–113) nimittäin rajoittuvat lähinnä välilliseen verotukseen. Ne antavat unionille valtuutuksen yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden välillistä verotusta. Myös Euroopan tuomioistuimen oikeuskäytännössä on vakiintuneesti todettu välittömän verotuksen kuuluvan jäsenvaltioiden yksinomaisen toimivaltaan²⁰.

Huolimatta siitä, että välitöntä verotusta ei perustamissopimuksessa varsinaisesti mainita, on artiklan 115 kuitenkin tulkittu tarjoavan jonkinasteisen oikeudellisen perustan unionin koordinoitavien toimien piteille. Kyseisen artiklan mukaan unioni voi antaa direktiivejä jäsenvaltioiden sellaisten lakien ja asetusten lähentämiseksi, joiden voidaan suoraan katsoa vaikuttavan yhteismarkkinoiden toteutumiseen ja toimintaan. Artiklan 115 tarjoaman valtuuden on kuitenkin perinteisesti katsottu rajoittuvan yhtiöverotukseen ja yleisemmin pääomaverotukseen kun taas ”puhdas” henkilöverotus, lähinnä ansiotulojen verotus, kuuluu jäsenvaltioiden verosuvereniteetin piiriin.²¹

2.1.2 Yhtiöverotuksen yhtenäistäminen Euroopan Unionissa

Euroopan Unionin alueella on keskusteltu yhtiöverotuksen koordinoinnista jo useita vuosikymmeniä²². Vuosina 1999 ja 2000 neuvosto pyysi komissiota tekemään kattavan tutkimuksen yhtiöverotuksesta täydentääkseen EU:n valtionvarainministerien joulukuussa 1997 sopimaa veropakettia koskevaa käynnissä

---

¹⁹ SEU 5 artikla.

²⁰ Järvinen 2011, s. 52 ja Nicodéme 2006, s. 8.

²¹ Juusela 2001, s. 6 ja Nicodéme 2006, s. 9.

²² Neumark Report 1962, Van den Tempel Report 1970, The Draft Directive 1975 ja Ruding Report 1992.

olevaa työtä. Vuonna 2001 valmistuneessa selvityksessä esitettiin neljä vaihtoehtoa yhdentymiselle:

1. Kotivaltioverotuksessa (Home State Taxation) konsernin kaikkiin osiin sovellettaisiin konsernin kotivaltion veropohjasäännöksiä.
2. Yhteisen yhdistetyn veropohjan (Common Consolidated Tax Base) mallissa unionille luotaisiin uudet kaikille yhteiset säännöt veropohjan laske-
miseksi. Järjestelmä olisi vapaaehtoinen ja toimisi kansallisen lainsäädännön rinnalla.
3. Eurooppalaisen yhtiöveron (European Union Company Income Tax) mallissa veropohjan lisäksi sovittaisiin yhteisestä yhtiöverokannasta ja ainakin osa verotuloista tuloutettaisiin suoraan EU:lle.
4. Harmonisoidun veropohjan (A Single Compulsory Harmonised Tax Base) malli korvaisi kansalliset säännöt kokonaan ja uusi veropohja olisi pakollinen kaikille yhtiöille.²³

Eurooppalaisen yhtiöveron ja pakollisen veropohjan mallit vähentäisivät huomattavasti jäsenvaltioiden verotuksen autonomiaa. Komissio onkin jatkotyösäänsään keskittynyt kotivaltioverotukseen sekä yhteisen ja yhdistetyn veropohjan malleihin.²⁴

Vuodesta 2004 lähtien komission nimittämä työryhmä on valmistellut uudistusesitystä, joka loisi EU-maissa toimiville monikansallisille yrityksille yhtenäiset veropohjasäännökset. Komissio on tuonut esille kolme vastakkainasettelua, joihin tulee saada lisäselvitystä:

1. Pakollinen vai vapaaehtoinen järjestelmä
2. Avoin kaikille yrityksille vai vain tietyille yrityksille
3. Yhteinen yhdistetty yhtiöveropohja vai vain yhteinen yhtiöveropohja.²⁵

Direktiiviehdotuksessa on arvioitu edellisten vastakkainasettelujen pohjalta tehtyjen valintojen seurauksia. Vapaaehtoinen järjestelmä koettiin paremmaksi kahdesta syystä: vapaaehtoisella järjestelmällä uskotaan olevan paremmat vai-

²³ SEC(2001) 1681, s. 373–378 ja KOM(2001) 582 lopullinen, s. 43–44.

²⁴ KOM 2004, s. 1.

²⁵ KOM 2004, s. 2–3.

kutukset työllisyyteen sekä CCCTB ei aiheuta uuteen verojärjestelmään siirtymiskustannuksia yhtiöille, jotka eivät aio siihen siirtyä. Puolestaan avoimen järjestelmän uskotaan poistavan monikansallisilta yhtiöiltä eräät sisämarkkinoiden veroesteet, ja pk-yrityksille aiheutuisi vähemmän kustannuksia sääntöjen noudattamisesta silloin, kun ne päättävät laajentaa kaupallista toimintaansa toiseen jäsenvaltioon. Yhdistetyn veropohjan puolesta nousee vahvimpina esille konsernin osien välinen tappiontasaus sekä siirtohinnoittelu ongelman poistuminen tietyin osin.²⁶

CCCTB-järjestelmää kehitettäessä keskusteltiin myös mahdollisuudesta kytkeä uusi veropohja suoraan IFRS-tilinpäätöksiin. Julkisesti noteeratut osakeyhtiöt ovat vuodesta 2005 alkaen laatineet konsernitilinpäätöksensä IAS/IFRS-standardien²⁷ mukaisesti, joten olisi käytännöllistä käyttää verotuksen lähtökohana näitä yhteisiä sääntöjä voiton määrittämisestä. Yhteneväisyys vähentäisi merkittävästi yritysten hallinnollisia kustannuksia ja lisäisi järjestelmän kiinnostavuutta yritysten silmissä. Aikaisessa vaiheessa kuitenkin huomattiin, että IFRS-standardit voivat toimia vain aputyökaluna veropohjaa luotaessa. CCCTB-järjestelmän tulee pitkällä aikavälillä olla kaikkien yritysten ulottuvilla, mutta IFRS-standardeja noudattavat vain julkisesti noteeratut yritykset. Myös suuret näkemyserot²⁸ muodostivat ongelman yhdentymiselle.²⁹

2.1.3 Direktiiviehdotuksen mukainen CCCTB-järjestelmä

2.1.3.1 Ehdotus

Ehdotus perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 115 artiklaan. Komission mukaan ehdotus on toissijaisuusperiaatteen mukainen, koska jäsenvaltioiden tasolla toteutetuilla toimilla ei voitaisi saavuttaa haluttuja tuloksia. Ehdotus on komission mukaan myös suhteellisuusperiaatteen mukainen,

---

²⁶ KOM(2011) 121 lopullinen, s. 8–9.

²⁷ International Accounting Standards/International Financial Reporting Standards.

²⁸ Mm. IFRS-standardeissa keskeinen käyvän arvon periaate ja verotuksen realisoitumisperiaate.

²⁹ KOM(2003) 726 lopullinen, s. 17–21 ja KOM(2006) 157 lopullinen, s. 7–8. ks. tarkemmin: Jacobs ym. 2005.

koska se perustuu vapaaehtoisuuteen eikä pakottaisi pelkästään yhdessä valtiossa toimivia yhtiöitä liittymään siihen. Vapaaehtoisen järjestelmän käyttöönotto tarkoittaa sitä, että jäsenvaltioiden verohallintojen on hallinnoitava kahta erilaista verojärjestelmää.³⁰

CCCTB on veropohjan laskentaa koskeva yhteinen sääntökokonaisuus, jota sovelletaan EU:ssa verotuksellisesti kotipaikkaansa pitäviin yhtiöihin ja kolmansien maiden yhtiöiden EU:ssa sijaitseviin sivuliikkeisiin. Suomalaisista yhtiöistä direktiiviä sovelletaan osakeyhtiöihin, osuuskuntiin, säästöpankkeihin ja vakuutusyhtiöihin. Suomessa yhtiöiden on oltava yhteisöjen tuloveron alaisia. CCCTB-järjestelmä on avoin kaikille yhtiöille niiden koosta riippumatta ja järjestelmä ei vaadi rajat ylittävää toimintaa, jolloin esimerkiksi yhden omistajan ainoastaan Suomessa toimiva yhtiö voi myös siirtyä järjestelmään.³¹

Ehdotus sisältää verotettavan tuloksen eli veropohjan laskentaa koskevat säännökset. Verotettava tulos lasketaan siten, että verovuoden tuotoista vähennetään verovapaat tuotot³², vähennyskelpoiset kulut ja muut vähennyskelpoiset erät³³. Tuotot, kulut ja kaikki muut vähennyskelpoiset erät otetaan huomioon veropohjassa lähtökohtaisesti sinä verovuonna, jona ne ovat kertyneet tai syntyneet. Lähtökohtana on siis laaja tulokäsitys³⁴.³⁵

Käyttöomaisuuden hankintamenot vähennetään poistoina. Poiston tekeminen verovuosittain on pakollista. Poistojärjestelmä sisältää erilliset säännökset pitkävaikutteisille aineellisille hyödykkeille ja aineettomille hyödykkeille sekä lyhytvaikutteisille aineellisille hyödykkeille. Pitkävaikutteisia aineellisia hyödykkeitä ovat rakennukset, ilma-alukset ja laivat sekä muut hyödykkeet, joiden taloudellinen vaikutusaika on 15 vuotta tai enemmän. Pitkävaikutteisten hyödykkeiden ja aineettomien hyödykkeiden hankintameno vähennetään tasapoistoin taloudelli-

---

³⁰ KOM(2011) 121 lopullinen, s. 6.

³¹ KOM(2011) 121 lopullinen 2 artikla.

³² KOM(2011) 121 lopullinen 11 artikla: Osingot, osakkeiden luovutusvoitot ja ulkomaisten kiinteiden toimipaikkojen tulot.

³³ KOM(2011) 121 lopullinen 13 artikla: käyttöomaisuudesta tehtävistä 32–42 artiklan mukaisesti poistoista voidaan vähentää suhteellinen osuus.

³⁴ Erilaiset tulot ja etuudet ovat veronalaisia, jollei tiettyä tuloa ole erityisesti säädetty verovapaaksi.

³⁵ KOM(2011) 121 lopullinen 10 artikla.

sena vaikutusaikanaan. Muu kuluva käyttöomaisuus eli irtain käyttöomaisuus, jonka taloudellinen vaikutusaika on alle 15 vuotta, poistetaan yhtenä ryhmänä 25 prosentin jäännösarvopoistoin.³⁶

Kulumattomasta käyttöomaisuudesta, kuten maapohjasta ja taiteesta, ei voi tehdä poistoja. Poistoja ei myöskään voi tehdä direktiivin tarkoittamasta rahoitusomaisuudesta³⁷. Mikäli poikkeuksellisissa olosuhteissa verovelvollinen osoittaa, että poistokelvottoman käyttöomaisuuden arvo on pysyvästi alentunut verovuoden lopussa, se voi vähentää arvonalennusta vastaavan määrän.³⁸

Konserniyhtiöiden verotettavat tulokset yhdistetään ja yhdistetty veropohja jaetaan verotettavaksi niille jäsenvaltioille, joissa konsernilla on toimintaa. Konserniin kuuluvat vaatimukset täyttävät tytäryhtiöt, eli kaikki välittömät ja alemman tason tytäryhtiöt, joissa konsernin emoyhtiöllä on seuraavat oikeudet:

- a) oikeus käyttää yli 50 prosenttia yhtiön äänioikeuksista ja
- b) omistusoikeus yli 75 prosenttiin yhtiön pääomasta tai yli 75 prosenttia voitonjakoon oikeuttavista oikeuksista.

Konserniin, jonka verotettavat tulokset yhdistetään, kuuluvat myös konserniyhtiöiden unionissa sijaitsevat kiinteät toimipaikat.³⁹

Kun yhdistetty veropohja on negatiivinen, tappio siirtyy vähennettäväksi seuraavasta positiivisesta yhdistetystä veropohjasta. Kun yhdistetty veropohja on positiivinen, se jaetaan jäljempänä kerrotulla tavalla. Eri jäsenvaltioissa sijaitsevien konserniyhtiöiden tulokset lasketaan näin yhteen, ja tappiot tulevat vähennetyiksi toisten konserniyhtiöiden voitoista. Verovelvolliselle verovuoden aikana syntynyt tappio voidaan 43 artiklan mukaan vähentää seuraavina verovuosina. Tappioiden hyödyntämiselle ei ehdotuksessa ole säädetty aikarajaa. Edellisten

---

³⁶ KOM(2011) 121 lopullinen 34 ja 36 artiklat.

³⁷ KOM(2011) 121 lopullinen 4 artikla: sidosyritysten osakkeet, sidosyrityksille annetut lainat, omistusyhteydet, omistusyhteys yrityksille annetut lainat, käyttöomaisuusinvestoinnit, muut lainat ja omat osakkeet.

³⁸ KOM(2011) 121 lopullinen 40 ja 41 artiklat.

³⁹ KOM(2011) 121 lopullinen 54, 55 ja 57 artiklat.

verovuosien tappioiden vuoksi tehtävä veropohjan alentaminen ei saa johtaa negatiiviseen määrään.⁴⁰

Yhdistetty veropohja on jaettava konserniyhtiöiden välillä joka verovuosi direktiivissä säädettyä jakokaavaa käyttäen. Jakokaavan mukaan konserniyhtiö A:n osuus koko konsernin yhdistetystä veropohjasta määräytyy sen perusteella, miten suuri A:n osuus on koko konsernin myynnistä, työvoimasta ja omaisuususeristä. Kunkin tekijän painoarvo on yhtä suuri eli yksi kolmasosa. Työvoima jakautuu jakokaavassa edelleen kahteen osaan, henkilöstömenoihin ja työntekijöiden lukumäärään, joiden kummankin osuus työvoimaa koskevasta jakotekijästä on puolet. Jakokaava on seuraavan muotoinen:

$$\begin{aligned}
 \text{Osuus } A = & \left(\frac{1}{3} \frac{\text{Myynti}^A}{\text{Myynti}^{\text{Konserni}}} \right. \\
 & + \frac{1}{3} \left(\frac{1}{2} \frac{\text{Henkilöstömenot}^A}{\text{Henkilöstömenot}^{\text{Konserni}}} + \frac{1}{2} \frac{\text{Työntekijöiden lkm.}^A}{\text{Työntekijöiden lkm.}^{\text{Konserni}}} \right) \\
 & \left. + \frac{1}{3} \frac{\text{Omaisuususerät}^A}{\text{Omaisuususerät}^{\text{Konserni}}} \right) * \text{Yhten. veropohja}
 \end{aligned}$$

Direktiivi sisältää erityiset säännökset (98–101 artiklat) jakotekijöiden määrittämisestä rahoituslaitoksille, vakuutusyrityksille, öljy- ja kaasualan yhtiöille, sekä meri-, sisävesi- ja lentoliikennettä harjoittaville yhtiöille. Konserniyhtiöille määrätään vero soveltamalla kansallista verokantaa edellä mainitulla tavalla laskettuun jako-osuuteen, jota on mukautettu 76⁴¹ ja 102⁴² artikloissa säädetyillä erillä.⁴³

Jos pääasiallinen verovelvollinen tai toimivaltainen viranomainen katsoo, että konserniyhtiölle jaettu osuus ei vastaa kyseisen yhtiön toiminnan laajuutta, pääasiallinen verovelvollinen tai toimivaltainen viranomainen voi pyytää vaihtoeht-

⁴⁰ KOM(2011) 121 lopullinen 57 artikla.

⁴¹ Korot, rojalit ja muut tulonlähteessä verotettavat tulot.

⁴² Jako-osuudesta tehtävät vähennykset.

⁴³ KOM(2011) 121 lopullinen 103 artikla.

toisen menetelmän käyttämistä. Vaihtoehtoisen menetelmän käyttämisestä on sovittava toimivaltaisen viranomaisen välillä.⁴⁴

Lähtökohtana ehdotuksessa on, että konsernien on voitava asioida vain yhden verohallinnon kanssa (pääasiallinen veroviranomainen), joka on sen jäsenvalti-
on veroviranomainen, jossa konsernin emoyhtiöllä eli pääasiallisella verovelvol-
lisella on verotuksellinen kotipaikka. Yhtiöön, joka ei täytä ehtoja CCCTB-
järjestelmän soveltamiseksi tai ei valitse sitä, sovelletaan edelleen kansallisia
yhtiöverosääntöjä.⁴⁵

Verovelvollisen liittyessä järjestelmään verovelvollisen varat ja velat arvostetaan
siihen arvoon, joka niillä on kansallisen lainsäädännön mukaan verotuksessa
ennen järjestelmään siirtymistä. Verovelvolliselle ei tulisi aiheutua järjestelmään
siirtymisestä tuloveroseuraamuksia. Konsernin sisäinen yritysten uudelleenor-
ganisointi ja konserniin kuuluvan verovelvollisen sääntömääräisen kotipaikan
siirto eivät aiheuta voittoa tai tappiota yhdistettyä veropohjaa laskettaessa. Ve-
rovelvollisen on sovellettava järjestelmää vähintään viiden verovuoden ajan.
Tämän jälkeen järjestelmän soveltamista jatketaan kolmen vuoden pituisina
peräkkäisinä soveltamiskausina, jollei verovelvollinen ole antanut lopettamisil-
moitusta.⁴⁶

Yhdistettyä veropohjaa laskettaessa eliminoidaan konsernin jäsenten väliset
liiketoimet. Konsernin jäsenten välisistä liiketoimista ei saa kantaa lähdeveroa
eikä muuta tulonlähteessä maksettavaa veroa. Pääsääntöisesti artiklan 11 mu-
kaan saadut voitonjaot, osakkeiden luovutuksesta saadut luovutushinnat ja
kolmannessa maassa olevan kiinteän toimipaikan tulot ovat verovapaita. Direk-
tiiviehdotus sisältää myös niin sanotun yleisen veronkiertosäännöksen, jonka
mukaan sellaisia keinotekoisia järjestelyjä, joiden yksinomaisena tarkoituksena
on ollut veron välttäminen, ei oteta huomioon verotettavaa tuloa laskettaessa.⁴⁷

---

⁴⁴ KOM(2011) 121 lopullinen 87 artikla.

⁴⁵ KOM(2011) 121 lopullinen 109 artikla.

⁴⁶ KOM(2011) 121 lopullinen 44 ja 105 artiklat.

⁴⁷ KOM(2011) 121 lopullinen 59, 60 ja 80 artiklat.

Yleisissä periaatteissa noudatetaan realisoitumisperiaatetta eli voitot ja tappiot on kirjattava vasta sitten, kun ne ovat realisoituneet. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat ja – velat ovat poikkeuksena tästä. Tällaiset arvostetaan käypään arvoon. Pitkäaikaishankkeet on kirjattava määrään, joka vastaa asianomaisena verovuonna päätökseen saatettua hankkeen osaa. Direktiiviehdotus pitää sisällään myös vaatimuksen käyttöomaisuusrekisterin pitämisestä. Kansallisessa verolainsäädännössä tällaista ei ole, mutta kirjanpitoasetuksen mukaisesti laadittavat tase-erittelyt ovat vastaavanlaiset.⁴⁸

Yhdenmukaistaminen koskee ainoastaan veropohjan laskentaa eikä vaikuta kirjanpitoon. Jäsenvaltiot jatkavat siis kansallisten kirjanpitosäännösten soveltamista. CCCTB-järjestelmällä otetaan käyttöön yhtiöiden veropohjan laskentaa koskevat autonomiset säännöt, jotka eivät vaikuta vuotuisten eivätkä konsolidoitujen tilinpäätösten laadintaa.⁴⁹

2.1.3.2 Jakokaavan jakotekijät

Pitkän aikaa ovat varsinkin Euroopassa oikeusjärjestelmät lähentyneet ja näin ollen samankaltaistuneet. Olipa kyse sitten mistä oikeudenalasta tahansa, niin eivät pelkästään kehityksen pääpiirteet muistuta toisiaan, vaan yhtäläisyys ilmenee lainsäädännön uudistamisessa myös paljon konkreettisemmin. Kahdenkymmenen tai kymmenen vuoden aikana tai jopa vieläkin lyhyemmässä ajassa yhdessä valtiossa toteutetut ja hyväksi osoittautunut uudistus on johtanut lainsäädäntötoimiin toisissakin maissa.⁵⁰ CCCTB:n mukaiset veronalaiset tulot ja vähennyskelpoiset menot sisältävät samoja elementtejä kuin elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (EVL) säännökset verotettavan tulon laskennasta. Komission ehdotus perustuu laajan veropohjan käsitteelle ja vastaa pitkälti Suomen nykyistä yritysveropohjaa. Siihen ei itsessään liity merkittäviä ongelmia eikä erityisiä kannusteita yrityksille.⁵¹ CCCTB-järjestelmän tuomat muutokset

---

⁴⁸ KOM(2011) 121 lopullinen 9, 22, 24 ja 32 artiklat sekä KPA 5.1 §.

⁴⁹ KOM(2011) 121 lopullinen, s. 5.

⁵⁰ David 1982, s. 6–8.

⁵¹ Linnanvirta ym. 2011, s. 522–523 ja VaVL 2011 vp, s. 3.

liittyvät verotusoikeuteen eli siihen kenellä on oikeus verottaa konsernissa syntyneitä tuloja. Jakokaavamenetelmä pyrkii jakamaan veropohjan niihin valtioihin, joissa sen voidaan ajatella syntyneen. CCCTB:n historian aikana eniten keskustelua on aiheuttanut veropohja jakaminen jäsenvaltioiden välillä verotettavaksi, joten on aiheellista tarkastella hiukan tarkemmin jakokaavassa tehtyjä valintoja.

Työvoimaa koskeva jakotekijä, työntekijät ja henkilöstömenot, kohdennetaan sen mukaan missä työ fyysisesti tehdään. Tällä pyritään välttämään jakotekijän manipulointi. Yhtiön työvoimaa koskevaan jakotekijään olisi laskettava myös ulkoistetut työntekijät, jos he tekevät samoja töitä kuin varsinaiset palkatut työntekijät. Jakotekijä ei ota huomioon eroja työvoiman kustannuksissa jäsenvaltioiden välillä. Osa asiantuntijoista oli myös sitä mieltä, että palkkaeroista johtuen jakotekijään tarvittaisiin sopeutusta jäsenvaltioiden välillä. Työpapereissa todetaan, että työntekijöiden lukumäärän mukaan ottamisella jakokaavaan on osaltaan samoja vaikutuksia. Tehtaiden usein sijoituessa matalan tulotason maihin ja näin ollen myös työntekijöiden, johtaa työntekijöiden mukaan ottaminen työvoiman kustannuserojen huomioimiseen.⁵²

Omaisuseriä koskevaan jakotekijään kuuluvat kaikki aineelliset hyödykkeet (maa-alueet, rakennukset sekä koneet ja kalusto).⁵³ Omaisuserien sijainti määritetään tosiasiallisen käytön mukaan. Aineettomat hyödykkeet (patentit, lisenssit, tavaramerkit), vaihto-omaisuus ja rahoitusvarat jätetään jakokaavan ulkopuolelle. Perusteluina on esitetty näiden helppoa liikuteltavuutta ja sitä kautta tapahtuvaa jakotekijän mahdollista manipulointia. Aineettomissa hyödykkeissä myös arvostamisen ongelmat lisäisivät hallinnollisia kustannuksia.⁵⁴ Vaikka arvo olisi määritettävissä (hankintameno), se asettaisi sisäsyntyisen aineettoman omaisuuden eriarvoiseen asemaan. Toisaalta aineettomat hyödykkeet ovat usein epäsuorasti mukana⁵⁵ muissa jakotekijöissä.⁵⁶

---

⁵² European Commission 2007, s. 8, Fargas Mas 2010, s. 397 ja KOM(2011) 121 lopullinen 90 ja 91 artiklat.

⁵³ Omaisuseriä koskevaan jakotekijään lasketaan mukaan myös liisatut omaisuserät.

⁵⁴ Järvikare 2009, s. 6.

⁵⁵ Aineettoman omaisuuden parissa työskentelevien työntekijöiden palkat, aineettoman omaisuuden luomisessa käytetty aineellinen omaisuus sekä tuotteen tai palvelun myynnissä, kun tuote tai palvelu sisältää aineetonta arvoa. European Commission 2007, s. 10.

Myyntin sisällyttäminen jakokaavaan on herättänyt eniten keskustelua tutkijoiden välillä. Erimielisyyttä on ollut erityisesti siitä, tarkastellaanko myyntejä määränpääperiaatteen vai alkuperämaaperiaatteen mukaisesti. Jakotekijäksi valittiin lopulta myynti määränpäättäin⁵⁷. Monien asiantuntijoiden mielestä myynti olisi kohdistettava alkuperämaaperiaatteella. Työryhmän mielestä alkuperämaaperiaate toistaisi omaisuuserien ja työvoiman tuloa muodostavia tekijöitä, ja sitä olisi helppo manipuloida kolmansien maiden avulla. Samanlainen riski on myös määränpääperiaatteessa, mutta kuljetuskustannukset sekä katteiden lasku (agentin käyttö) vähentävät manipulointia. Alkuperämaaperiaate ei myöskään ottaisi huomioon koko toimitsija ketjua. Määränpääperiaatetta tukee manipuloinnin väheneminen, koska yrityksen täytyisi käytännössä siirtää myynnin määränpäättä, eli ostajia, vaikuttaakseen veropohjan jakoon. Myyntiin ei lasketa mukaan verovapaita tuottoja, sillä se johtaisi helposti liikuteltavien hyödykkeiden manipulointiin. Myyntiä määränpäättäin käsitellään tarkemmin jäljempänä.⁵⁸

2.1.4 Aiemmat tutkimukset veropohjan harmonisoinnin vaikutuksista

2.1.4.1 Teoreettiset tutkimukset

Euroopan Unionin yhtiöverotuksen harmonisointiprosessi on synnyttänyt laajan taloustieteellisen keskustelun. Kirjallisuus voidaan ryhmitellä teoreettisiin tutkimuksiin, yleisen tasapainon malleilla tehtyihin simuloiteihin ja staattisiin mikro-simulointilaskelmiin. Tutkimuksissa on pyritty selvittämään millaisia taloudellisia vaikutuksia järjestelmään siirtyminen aiheuttaa jäsenvaltioille. Aikaisempia tutkimuksia on hyvä tarkastella yhdentymisprosessin, käytännössä viimeisen kymmenen vuoden eri vaiheilta, jotta saadaan kokonaiskuva miten tähän päivään on tultu. Tutkielmassa käydään läpi keskeisimmät edeltävät tutkimukset ja näiden keskeisimmät tutkimustulokset. Jakokaavan optimaaliseen muotoon keskittyviä tutkimuksia tarkastellaan myöhemmin.

---

⁵⁶ European Commission 2007, s. 9–12 ja KOM(2011) 121 lopullinen 92–94 artiklat.

⁵⁷ Tällaista järjestelmää ei ole yksinomaan käytössä missään muualla. Järjestelmässä painotetaan hyödykkeiden kuluttamista hyödykkeiden tuottamisen sijasta.

⁵⁸ European Commission 2007, s. 12–15 ja KOM(2011) 121 lopullinen 95–96 artiklat.

Teoreettisissa tutkimuksissa on havaittu, että veropohjasäännösten yhdenmu-
kaistumisen arvioidaan pienentävän yhtiöverotuksen tason vaihteluja EU-
alueella. Tämä parantaa pääoman kohdentumista ja synnyttää tehokkuushyöty-
jä. Tehokkuushyöty on kuitenkin pienehkö, sillä pääosa nykyisestä yhtiövero-
tuksen tason vaihtelusta aiheutuu verokannoista, ei veropohjasta. Ehdotetun
direktiivin mukainen järjestelmä ei nosta hyvinvointia EU:ssa, mutta myös vero-
kantojen yhdistäminen johtaisi hyvinvoinnin kasvuun.⁵⁹ Direktiiviehdotuksen pe-
rusteluissa verokantojen yhdistämättä jättämisen uskotaan kannustavan tervet-
tä verokilpailua. Myös jäsenvaltiot ovat olleet laajasti verokantojen yhdistämistä
vastaan, joten tällaisella järjestelmällä ei olisi ollut nykyoloissa kannatusta.⁶⁰

Ehdotetun järjestelmän uskotaan luovan monikansalliselle yritykselle kannusti-
men siirtää jakokaavassa esiintyviä jakotekijöitä matalan verotuksen maihin.
Yritys pyrkii tällä tavoin alentamaan voiton keskimääräistä veroastetta. Varat ja
henkilöstön sisältävä jakokaava vääristää siis – kuten nykyjärjestelmäkin – re-
surssien sijoittumista EU-alueella. Verokantaerojen edelleen säilyessä harmoni-
sointi saattaa kannustaa perustamaan tytäryhtiöitä matalan verotuksen maihin
tai fuusioitumaan yritysten kanssa, joilla on laajaa toimintaa matalan verotuksen
maissa.⁶¹ Näkemykseni mukaan kolmen tekijän jakokaava vaikeuttaa manipu-
lointia, varsinkin kun helposti liikuteltavia omaisuuseriä ei ole otettu mekanismiin
mukaan. Useamman tekijän käyttö johtaisi monimutkaisempaan järjestelmään
ja näin ollen suurempiin hallinnollisiin kustannuksiin.

2.1.4.2 Numeerisilla yleisen tasapainon malleilla tehdyt tutkimukset

Komission aloitteen ja työryhmän myöhemmin antamien esitysten vaikutuksia
on arvioitu useissa selvityksissä numeerisilla yleisen tasapainon malleilla. En-
simmäinen merkittävä simulointitutkimus on Sørensen (2004), joka perustuu
OECDTAX-mallilla tehtyihin laskelmiin. Mallin avulla on mahdollista analysoida
kvantitatiivisesti verokoordinoinnin vaikutusta talouden toimintaan. Se sisältää

---

⁵⁹ KOM(2001) 582 lopullinen, s. 8 ja Bettendorf ym. 2009a, s. 2.

⁶⁰ KOM(2011) 121 lopullinen, s. 4.

⁶¹ Riedel 2010, s. 236, Fuest 2008, s. 737 ja Hines 2010, s. 108.

edustavan kansallisen ja monikansallisen yrityksen kaikista OECD-maista sekä kuvauksen maiden institutionaalisista rakenteista.⁶²

Mallissa julkisen talouden tasapainottuminen tapahtuu kahdella tavalla: (1) tasapaino varmistetaan kotitalouksien saamien tulonsiirtojen muutoksilla tai (2) tasapaino taataan ansiotulojen veroastemuutoksilla. Ensiksi mainitulla tavalla harmonisoinnin BKT-muutokset ovat verrattain pieniä koko EU:n tasolla, mutta ne ovat kuitenkin positiivisia. Suomessa BKT-muutos on simulointien perusteella negatiivinen. Yleisesti koko EU:n tasolla verotuotot pienenisivät, mutta hyvinvointi kasvasi. Kun julkisen talouden tasapaino varmistetaan ansiotulooveromuutoksilla, tulokset ovat samansuuntaisia ja pitkälti yhtä suuria. Tulosten perusteella ei näytä siis olevan väliä, kummalla tavalla tasapainottuminen taloudessa tapahtuu. Tutkimus perustuu täyteen harmonisointiin ja pakolliseen järjestelmään eikä ota huomioon myyntiä määränpäittäin. OECDTAX-mallia on käytetty pohjana monissa myöhemmin tehdyissä veropohjaharmonisoinnin vaikutuksia arvioivissa tutkimuksissa.⁶³

Brochner ym. (2006) laajensivat Sørensenin tutkimusta. Tulosten mukaan suurin kasvu koko unionin tasolla saataisiin täydellisellä harmonisoinnilla. Tällöin BKT:n kasvu olisi 0,4–0,8 prosenttia riippuen siitä, ovatko veroasteet ja veropohjat painotettuja vai eivät. Tutkimuksessa tehtiin neljä keskeistä havaintoa: kaikissa vaihtoehdoissa hyvinvointi kasvasi maltillisesti, mutta taloudellisia hyötyjä ei voida pitää varmoina; kaikissa vaihtoehdoissa on voittajia ja häviäjiä; tiivistetty yhteistyö on todennäköisin vaihtoehto, ja koordinaatio homogeenisten jäsenvaltioiden välillä johtaa maltillisempaan käytäntöjen muutokseen sekä pienempiin hyötyihin; voittajia ja häviäjiä on vaikea nimetä, sillä mailla jotka voittavat BKT:ssä ja hyvinvoinnissa on tapana hävitä verotuloissa ja päinvastoin. Tutkimus perustui pakolliseen järjestelmään eikä ottanut huomioon myyntiä määränpäittäin.⁶⁴

---

⁶² Sørensen 2004, s. 108–109. OECDTAX-malli ei ota huomioon jakokaavan vaikutuksia yhtiöveropohjan jakamiseen.

⁶³ Sørensen 2004, s. 108–113. ks. tarkemmin OECDTAX-mallista: Sørensen 2001.

⁶⁴ Brochner ym. 2006, s. 24–28.

Van der Horst ym. (2007) käyttivät yhtiöverotuottomuutosten tutkimiseen COR-TAX-mallia, jossa on paljon vaikutteita OECDTAX-mallista.⁶⁵ CORTAX-mallin etuna on, että se ottaa veropohjien yhdistämisessä huomioon myös jakokaavan. Tutkijat arvioivat, että Suomen hyvinvoinnin kasvu olisi suurinta, jos veropohja jaettaisiin pelkästään varojen mukaan. Tämä on intuitiivisesti helppo ymmärtää, sillä Suomen tuotanto on pääomavaltaista ja täällä veropohja on laaja. Vastaavasti uusissa jäsenvaltioissa, joissa tuotanto on työvoimavaltaista, suurin hyvinvoinnin kasvu olisi saatavissa painottamalla jakomekanismia vain työvoiman määrällä. Tarkasteltaessa pakollista ja vapaaehtoista osallistumista, tulosten mukaan yritysten pakollinen osallistuminen kasvattaisi koko EU:n hyvinvointia enemmän, mutta johtaisi toisaalta suurempiin maakohtaisiin eroihin. Järjestelmässä nähdään myös isoja heikkouksia. Verosuunnittelun kannalta jakokaavamenetelmä luo konserneille uusia mahdollisuuksia hyödyntää verokanta eroja Euroopan unionissa. Toisaalta jakokaavamenetelmä kannustaa jäsenvaltioita kilpailemaan verokannoilla ja näin houkuttelemaan investointeja. Myös epätasainen verokenttä nähdään heikkoutena, sillä yritykset voivat pysyä CCCTB-järjestelmän ulkopuolelle.⁶⁶

Bettendorf ym. (2009a) tutkivat sekä konsolidoimatonta (CCTB)⁶⁷ että konsolidoitua järjestelmää (CCCTB) CORTAX-mallilla. Tulosten perusteella kumpikaan järjestelmä ei tuota merkittävää hyvinvoinnin kasvua. Taloudelliset hyödyt syntyvät ainoastaan hallinnollisten kustannusten vähenemisen kautta, joita toisaalta tutkimuksessa ei ole tutkittu. Tutkijat arvioivat, että voittajia olisivat tyypillisesti matalan verokannan omaavat jäsenvaltiot. Tulosten perusteella eniten hyötyjä saataisiin täydellisellä harmonisoinnilla. Vaikutus Suomeen olisi samanlainen kuin koko EU:ssa: verotuotto pienenesi, mutta vaikutus kokonaistuotantoon ja

---

⁶⁵ Ks. tarkemmin CORTAX-mallista: Bettendorf – Van der Horst 2006.

⁶⁶ Tutkimuksessa on myynnin sijasta käytetty jakotekijänä tuotantomääriä (output). Van der Horst ym. 2007, s. 1, 23 ja 29.

⁶⁷ Vapaaehtoinen yhteinen yhtiöveropohja: yhtiöt voisivat laskea veropohjansa koko unionissa sovellettavaa yhteistä sääntökokonaisuutta noudattaen ja jättää huomioimatta 27 erilaista kansallista yhtiöverojärjestelmää. Konsernin sisäisiin liiketapahtumiin sovellettaisiin edelleen erillistä kirjanpitoa (eli markkinaehtoperiaatteen mukaista liiketapahtumakohtaista hinnoittelua), sillä järjestelmään ei kuuluisi verotettavien tulosten yhdistäminen. KOM(2011) 121 lopullinen, s. 8.

hyvinvointiin olisi lievästi positiivinen. Tutkimuksessa ei ole otettu huomioon järjestelmän vapaaehtoisuutta eikä myyntiä määränpäättäin.⁶⁸

Euroopan komission toimeksiannosta Bettendorf ym. (2009b) tutkivat Cortax-mallilla sekä CCCTB:n että CCTB:n vaikutuksia. CCCTB-järjestelmän vaikutukset hyvinvointiin olivat myönteisempiä kaikissa skenaarioissa. Tutkijat uskovat, että CCCTB pienentäisi hallinnollisia kustannuksia ja aiheuttaisi keskimäärin varovaista hyvinvoinnin kasvua. CCCTB-järjestelmällä ei ole vaikutuksia Suomen yhteisöverotuloihin, jos kaikki jäsenvaltiot ovat mukana⁶⁹. Tutkimuksessa järjestelmä on yrityksille vapaaehtoinen, ja myynnin sijasta jakotekijänä on käytetty tuotantomääriä.⁷⁰

Bettendorf ym. (2010) tarkastelevat millaisia vaikutuksia veropohjaharmonisoinnilla olisi, jos se toteutettaisiin vain osassa jäsenvaltioita. He vertaavat neljää erilaista nykyistä tiiviimmän yhteistyön⁷¹ koalitiota perusskenaarioon, jossa kaikki jäsenvaltiot ovat harmonisoinnin piirissä. Ensimmäisessä tiiviimmän yhteistyön vaihtoehdossa 16 eniten voittavaa maata muodostaisivat koalition ja siirtyisivät harmonisoituun yhtiöverotukseen. Tällöin vaikutusten vaihtelu EU-alueella häviäisi lähes kokonaan. Tämä merkitsisi samalla sitä, että ne maat, jotka voittaisivat eniten kaikkien maiden osallistuessa harmonisointiin, menettäisivät etunsa. Koko yhteisön tasolla harmonisoinnin vaikutus olisi lähellä nollaa. Jos puolestaan vain vanhat jäsenvaltiot liittoutuisivat (neljäs vaihtoehto), he hyötyisivät koalitiosta. Tämä viittaa siihen, että joillekin maaryhmille voisi olla edullista sulkea muut jäsenvaltiot pois harmonisoinnin piiristä. Tarkastelluissa koalitivaihtoehdoissa harmonisoinnin vaikutus Suomeen pienenee verrattuna perusskenaarioon, jossa kaikki jäsenvaltiot liittyisivät järjestelmään. Tutkimus ei ota huomioon myyntiä määränpäättäin eikä järjestelmän vapaaehtoisuutta yrityksille.⁷²

---

⁶⁸ Bettendorf ym. 2009a, s. 34.

⁶⁹ Bettendorf ym. 2009b, s. 106. Table C.2: CCCTB-WG25 for all firms

⁷⁰ Bettendorf ym. 2009b, s. 2, 46 ja 59 sekä appendix A, B, C.

⁷¹ SEUT 326–334 artikloissa säännellyn tiiviistetyn yhteistyön (enhanced co-operation) -mallissa vähintään yhdeksän jäsenvaltiota voisivat yhdessä päättää CCCTB:n käyttöönotosta omalta osaltaan.

⁷² Bettendorf ym. 2010, s. 24–26.

Taulukkoon yksi on koottu edellä esitettyjen tutkimusten tuloksia. Tulokset ovat skenaarioista, jotka vastaavat mahdollisimman hyvin direktiiviehdotuksen mukaista järjestelmää.

	Suomi	EU
Sørensen 2004*	0,14	- 0,04
Brochner ym. 2006*	- 0,2	- 0,1
Van der Horst ym. 2007**	- 0,31	- 0,07
Bettendorf ym. 2009a**	- 0,38	- 0,30
Bettendorf ym. 2009b**	0,00	0,05
* Muutos kokonaisverotuotoissa. Tasapaino varmistetaan kotitalouksien saamien tulonsiirtojen muutoksilla.		
**Muutos yhtiöverotuotoissa. Tasapaino varmistetaan muutoksilla ansiotulo-veroissa.		

Taulukko 1. Aiempien tutkimusten tärkeimpiä simulointituloksia (%-muutoksina BKT:stä)

2.1.4.3 Staattiset mikrosimulointi tutkimukset

Staattinen mikrosimulointi perustuu poikkileikkausaineistoon, joka ei sisällä tietoa siitä, kuinka aineisto muuttuu ajan kuluessa. Tästä syystä staattinen mikrosimulointi ei sellaisenaan sovellu pitkän aikavälin ennustamiseen. Mikrosimulointi on mallintamistekniikka, joka toimii yksittäisten toimijoiden tasolla, kuten yritysten tasolla. Fuest ym. (2007) käyttivät tutkimuksessaan aineistona Saksalaisia monikansallisia yrityksiä⁷³. Tutkimuksessa havaittiin, että konsernin osien välisellä tappiontasauksella on merkittäviä vaikutuksia yhteiseen yhtiöveropohjaan. Tulosten mukaan yhteinen veropohja pieneni 22 % viidentoista⁷⁴ jäsenvaltion yhdistelmällä. Suomessa veropohjan pienentyminen olisi 25 %.⁷⁵

⁷³ Aineistona käytettiin tilinpäätöksiä sekä Deutsche Bundesbankin tietoja ulkomaisista suorista investoinneista.

⁷⁴ Aineisto vuosilta 1996–2001, jolloin EU:ssa oli vain 15 jäsenvaltiota.

⁷⁵ Fuest ym. 2007, s. 619.

Devereux – Loretz (2008) selvittävät veropohjaharmonisoinnin vaikutuksia jäsenvaltioiden verotuottoihin staattisen yritysaineistoon perustuvan mikrosimuloinnin avulla. He ovat kehittäneet laskentakehikon arvioimaan maakohtaisia verotuottomuutoksia olettaen, että työryhmän esittämä veroharmonisointi tulisi voimaan koko Euroopan unionin alueella. Erityisesti tutkimuksessa keskitytään erottelamaan yritysten vapaaehtoinen tai pakollinen osallistuminen uuteen järjestelmään sekä erilaisten jakokertoimien ja -tekijöiden asetteluun. Toisaalta, tutkimus ei ota huomioon maiden vapaaehtoista osallistumista järjestelmään, jonka takia veroharmonisoinnissa häviävät maat tuskin lähtisivät järjestelmään mukaan. Myöskään myyntiä määränpäättäin ei oteta huomioon.⁷⁶

Oletuksena laskelmissa on, ettei verouudistus muuta yritysten käyttäytymistä. Veroasteiden oletetaan myös pysyvän muuttumattomina. Aineistona käytettiin Orbis-yritysaineistoa. Ajanjaksona on viisi vuotta kestävä periodi, joka alkaa vuodesta 2000. Verouudistuksen oletetaan astuvan voimaan vuonna 2000. Yritysjoukkona ovat kaikki jäsenvaltioiden yritykset, joista toisaalta vain monikansalliset konsernit vaikuttavat verotuottojen määrään. Laskelmiin sisältyvät myös konsernit, joilla on tytäryhtiöitä EU-alueen ulkopuolella. Yritysten osallistuminen on laskelmien perustilanteessa vapaaehtoista. Konserni on siten mukana uudessa järjestelmässä vain siinä tilanteessa, jossa sen maksamat verot ovat pienemmät koko konsernin tasolla kuin vaihtoehtoisessa nykytilaa kuvaavassa järjestelmässä. Tutkimus sisältää myös laskelmat yritysten pakollisesta osallistumisesta.⁷⁷

Uusi verojärjestelmä toisi yrityksille automaattisen tappiontasauksen, ja verotettavan tulon määrä riippuisi jakomekanismista. Vapaaehtoisessa järjestelmässä koko EU-alueella yhtiöverotulot pienenisivät ajanjaksolla noin 2,5 prosenttia verrattuna aiempaan riippuen siitä, mitä yksittäistä jakotekijää tai jakotekijäyhdistelmää käytetään. Pakollisessa järjestelmässä yhtiöverotulot pienenisivät ajanjaksolla noin 2 prosenttia. Suomen yhteisöverotulojen menetys olisi ajanjaksolla vapaaehtoisessa järjestelmässä 15–18 prosenttia riippuen siitä, mitä jakotekijää

---

⁷⁶ Deveraux – Loretz 2008, s. 5–6.

⁷⁷ Deveraux – Loretz 2008, s. 2–3.

tai jakotekijäyhdistelmää käytetään. Pakollisessa järjestelmässä Suomi menettäisi ajanjaksolla yhteisöverotuloja enemmän, 20–30 prosenttia.⁷⁸

PwC:n (2008a) yrityksille tekemässä kyselytutkimuksessa pyydettiin arvioimaan tilikauden tulosta vanhan ja uuden järjestelmän oloissa. Vastausten pohjalta havaittiin, että veropohja olisi laajempi yhteisverotuksessa kuin erillisverotuksessa. Tutkimuksessa ei ollut mukana Suomalaisia konserneja, mutta neljän-toista maan aineistolla yhtiöverotuotot pienenevät 2 prosenttia. PwC ei ole vahvistanut tai varmentanut kerättyä aineistoa eikä näin ollen anna takuita tulosten paikkansa pitävyydestä.⁷⁹

VATT:n (2010) tutkimustulosten perusteella Suomen yhteisöverotuotot tulisivat laskemaan, mutta vähemmän kuin eräissä aiemmissa ulkomaisissa tutkimuksissa on arvioitu. Tämän selvityksen laskelmat ovat staattisia ja siksi niissä ei ole mukana mahdollisia talouskasvun vahvistumisen tai hallinnollisten kustannusten pienenemisen seurauksena tulevia välillisiä positiivisia vaikutuksia verotottoon. Kaikilla laskentaoletuksilla verotuottomenetykset ovat Suomelle vapaaehtoisessa järjestelmässä miltei kaksinkertaiset verrattuna pakolliseen osallistumiseen. Pakollisessa järjestelmässä koko EU:n yhtiöverotuoton lasku on vajaat viisi prosenttia verrattuna nykyiseen järjestelmään, kun se vapaaehtoisessa järjestelmässä olisi runsaat seitsemän prosenttia.⁸⁰

Irlannin valtiovarainministeriö teetti CCCTB:stä vaikuttavuusarvion, jonka toteuttajana toimi Ernst & Young (2010). Aineistona käytettiin Orbis-yritysaineistoa. Tutkimustulosten mukaan Suomessa yhteisöverotuotot pienenevät 5,3 prosenttia, jos CCCTB olisi yhtiöille pakollinen. Jos CCCTB olisi yhtiöille vapaaehtoinen, Suomen yhteisöverotuotot pienenevät 1,9 prosenttia. Tutkimus otti huomioon myynnin määränpäittäin, vaikkakin se tapahtui vain arvioimalla^{81, 82}.

Direktiiviehdotuksen ohessa julkaistiin myös komission vaikutusarvio, jonka aineisto oli kerätty amadeus- ja orbis-yritysaineistoista. Vaikutusarviossa Suo-

---

⁷⁸ Devereux – Loretz 2008, s. 16 ja 28.

⁷⁹ PwC 2008a, s. 3–5.

⁸⁰ VATT 2010, s. 16.

⁸¹ Ernst & Young 2010, s. 12.

⁸² Ernst & Young 2010, s. 47.

men osuuden veropohjasta arvioidaan pienenevän yli 30 prosenttia niiden yritysten osalta, jotka olisivat mukana CCCTB-järjestelmässä. Vaikutus bruttokansantuotteeseen, työllisyyteen ja investointeihin olisi myös negatiivinen, mutta kuitenkin vähäinen. Tutkimuksessa on muutettu tilinpäätöksistä saatua myyntiä vastaamaan myyntiä määränpäittäin, mutta toteutus on ”äärimmäinen yksinkertaistus”⁸³ todellisuudesta.⁸⁴

Taulukkoon kaksi on koottu edellä esitettyjen tutkimusten tuloksia. Tulokset ovat skenaarioista, jotka vastaavat mahdollisimman hyvin direktiiviehdotuksen mukaista järjestelmää.

	Suomi	EU
Fuest ym. 2007	- 25 %	- 22 %
Devereux – Loretz 2008*	- 3,4 %	- 0,5 %
PwC 2008a	N/A	- 2 %
VATT 2010	- 10,1 %	- 7 %
E&Y 2010	- 1,9 %	- 0,6 %
SEC(2011) 315 final	- 34,4 %	- 2,8 %
Keskiarvo	- 17,64 %	- 6,13 %
*Tutkimuksen ajanjakso oli viisi vuotta, joten taulukkoon on laskettu keskimääräinen yhden vuoden muutos.		

Taulukko 2. Aiempien tutkimusten tärkeimpiä simulointituloksia (%-muutoksina yhtiöverotuotoista)

Tutkimusten suurin ongelma on myynnin jakotekijä, sillä myynneistä määränpäittäin on käytännössä mahdotonta saada luotettavaa aineistoa. Lisäksi todellisiin tilinpäätösaineistoihin perustuvissa tutkimuksissa, aineisto on kaiken kaikkiaan ollut hyvin vajavaista, joka on todettu myös usein tutkijoiden toimesta. Tuloslaskelman osoittama voitto on myös harvemmin suoraan verotuksen pohjana, jolloin aineistoon muodostuu tältäkin osin epävarmuutta. Tutkimuksissa ei otettu huomioon uuden veropohjan muotoa, sillä korkeat verokannat eivät aina

⁸³ SEC(2011) 315 final, s. 73.

⁸⁴ SEC(2011) 315 final, s. 77.

tarkoita korkeaa vero-osuutta⁸⁵. Aineistossa olevien puutteiden vuoksi laskelmia voidaan pitää vain suunta-antavina, mutta useimpien laskelmien mukaan Suomen ennakoidaan menettävän yhteisöverotuloja CCCTB:hen liittymisen seurauksena. Koko EU:ssa muutos on lähellä nollaa, mutta yksittäisissä jäsenvaltioissa on merkittäviä eroja voittajissa ja häviäjissä. Uuden järjestelmän tärkeimpiä uudistuksia olisi yhtiöverotuksen yksinkertaistuminen, mutta valitettavasti järjestelmän vaikutuksia hallinnollisiin kustannuksiin on edellisissä tutkimuksissa arvioitu vain vähän.

---

⁸⁵ Yhtiöverokanta ja yhtiöverojen osuus BKT:stä: Ranska 34 % ja 1,4 %; Saksa 30 % ja 1,3 %. Slovakia 19 % 2,8 %; Irlanti 12,5 % ja 2,4 %.
http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/taxes-on-corporate-income_20758510-table5 ;
<http://www.veronmaksajat.fi/fi-FI/tutkimuksetjatilastot/tuloverotus/yhteisoverotus/> (9.12.2011)

3 CCCTB VERRATTUNA KANSALLISEEN VEROJÄRJESTELMÄÄN

3.1 Kansainvälinen verotus

3.1.1 Taustaa

Kasvava kansainvälisen kaupan integraatio viimeisten vuosikymmenien aikana on kannustanut kansallisia valtionjohtoja tutkimaan verojärjestelmiensä tehokkuutta, jotka olivat suunniteltu aikakautena jolloin kansainväliset mahdollisuudet olivat paljon pienemmät. Isot EU:ssa toimivat yritykset pitävät nyt koko EU:ta kotimarkkina-alueenaan ja pyrkivät sen mukaisesti luomaan tehokkaita yleiseurooppalaisia liiketoimintaorganisaatioita.⁸⁶ Periaatteessa on kaksi vaihtoehtoista tapaa verottaa kansainvälisesti toimivia yhtiöitä:

- Erillisverotuksessa jokainen juridisesti itsenäinen yritys muodostaa erillisen verotusyksikön. Tästä periaatteesta seuraa, että useista osakeyhtiöistä koostuva konserni sisältää erillään verotettavia yhtiöitä. Kansainvälisessä ympäristössä konsernin jäsenyhtiöt saattavat sijaita ja siten myös tulla verotetuksi eri maissa.
- Yhteisverotuksella tarkoitetaan järjestelmää, jossa verotusyksikköjen rajat määräytyvät taloudellisten kokonaisuuksien eivätkä juridisten yksikköjen mukaan. Usean erillisen yhtiön muodostamaa konsernia verotetaan yhteisverotuksessa siis yhtenä kokonaisuutena.

Vaikka erillisverotus on käytössä kansainvälisessä verotuksessa, jotkin maat, kuten Yhdysvallat, Kanada, Saksa ja Sveitsi, soveltavat yhteisverotusta kansallisella tasolla.⁸⁷

3.1.2 Erillisverotus

Erilliskirjanpitoon perustuvassa yhtiöverotuksessa kansalliset veropohjat laskeaan erikseen ja rajat ylittävät, keskenään etuyhteydessä olevien yksikköjen väliset transaktiot kirjataan markkinaehtoperiaatteen mukaisesti. Monikansallis-

---

⁸⁶ KOM(2001) 582 lopullinen, s. 5.

⁸⁷ Eichner – Runkel 2011, s. 723, Hietala 2005, s. 5–6 ja Gérard – Weiner, 2003 s. 7.

ten konsernien tulot kohdistetaan maille kertymisen perusteella. Erillisverotuksessa konsernin voiton jakaminen maa- ja tytäryhtiökohtaisesti on teknisesti hankalaa. Se tarjoaa yrityksille mahdollisuuksia verosuunnitteluun, mistä syntyy ristiriitoja yritysten ja jäsenvaltioiden välille. Veroviranomaisille aiheutuu myös ylimääräisiä kustannuksia konsernien sisäisen siirtohinnoittelun ja muun verosuunnittelun valvonnasta. Erillisverotus johtaa myös yritysten taloudellisia päätöksiä vääristävään verotuksen tason alueelliseen vaihteluun.⁸⁸

Verotus saa oman erityispiirteensä tilanteissa, joissa vero-objektilla on liittymä useampaan kuin yhteen valtioon. Jokainen valtio säätää itsenäisesti verolakinsa. Valtion sisäiseen verolainsäädäntöön perustuvaa verotusvaltaa rajoittavat kuitenkin valtion toisten valtioiden kanssa solmimat verosopimukset. EU:n jäsenvaltioita koskevat lisäksi EU-vero-oikeuden normit. Nämä normikokonaisuudet muodostavat kansainvälisen vero-oikeuden.⁸⁹

Verosopimusten keskeisin tarkoitus on kansainvälisen monenkertaisen verotuksen välttäminen. Tämä toteutetaan jakamalla eri vero-objektien verotusoikeus sopimusvaltioiden kesken vastavuoroisuusperiaatetta⁹⁰ noudattaen. Monenkertaista verotusta voidaan välttää myös pelkästään sisäisen lainsäädännön normeilla, mutta tämä vaihtoehto on verosopimuksia huonompi, koska tällöin valtio käytännössä luopuu verotuloista muiden valtioiden hyväksi.⁹¹

Yritykset harjoittavat toimintaa ulkomailla monella eri tavalla. Toiminta voi olla esimerkiksi pelkkää vientiä ilman erityistä liikepaikkaa ulkomailla. Vaihtoehtoisesti ulkomailla voidaan toimia yrityksen omissa nimissä ulkomailla olevan sivuliikkeen välityksellä tai edustajan välityksellä. Sivuliike tai edustaja puolestaan voi muodostaa ns. kiinteän toimipaikan ulkomaille. Vaihtoehtoisesti ulkomaan

---

⁸⁸ VATT 2010, s. 1 ja Hietala – Kari 2005, s. 5.

⁸⁹ Helminen 2011, luku 3. Kansainvälisen vero-oikeuden perusteet, Kansainvälisen vero-oikeuden käsite ja normit.

⁹⁰ Tällöin kumpikin kysymyksessä oleva valtio noudattaa vastavuoroisesti samoja periaatteita suhteessa samaan valtioon silloin, kun ne ovat joko lähdevaltiona tai asuinvaltiona.

⁹¹ Helminen 2011, luku 3. Kansainvälisen vero-oikeuden perusteet, Kansainvälisen vero-oikeuden käsite ja normit, Verosopimusoikeus.

toimintaa varten voidaan perustaa erillinen yhtiö valtioon, jossa toimintaa harjoitetaan.⁹²

Verosopimuksissa sopimusvaltioiden välinen verotusoikeuden jakaminen toteutetaan joko asuinvaltioperiaatteen tai lähdevaltioperiaatteen avulla. Puhtaassa muodossaan asuinvaltioperiaate merkitsee sitä, että tiettyä tuloa tai varallisuutta verotetaan vain tulonsaajan tai varallisuuden omistajan asuinvaltiossa. Jos taas lähdevaltioperiaatetta sovelletaan puhtaana, tulon lähdevaltiolle tai varallisuuden sijaintivaltiolle annetaan yksinomainen verotusoikeus kyseiseen tuloon tai varallisuuteen. Useiden tulojen verotusoikeus kuitenkin jaetaan lähdevaltion ja asuinvaltion kesken.⁹³

Valittu toimintamuoto vaikuttaa ratkaisevasti siihen, missä ja miten toiminnasta syntyviä liiketuloja verotetaan. Pelkkää vientituloa verotetaan yleensä ainoastaan yrityksen asuinvaltiossa, vaikka vienti suuntautuukin ulkomaille. Jos ulkomaille sen sijaan muodostuu kiinteä toimipaikka, kiinteän toimipaikan sijaintivaltio yleensä verottaa toiminnasta yrityksen asuinvaltion ohella. Kun ulkomaille sen sijaan perustetaan erillisenä verovelvollisena verotettava yritys, sen verotus tapahtuu yleensä yksinomaan ulkomaille eikä omistajien asuinvaltiossa.⁹⁴

Kansainvälistä juridista kaksinkertaista verotusta syntyy, kun useampi kuin yksi valtio verottaa samalta ajanjaksolta samaa verovelvollista samasta tulosta tai samoista varoista. Tällöin henkilön verotuksesta tulee kaksinkertainen. Kansainvälistä monenkertaista verotusta saattaa syntyä kuitenkin myös sen takia, että useampi kuin yksi valtio verottaa samaa tuloa tai samoja varoja kahden tai useamman eri valtioissa asuvan verovelvollisen käsissä. Tällöin on kyse kansainvälisestä taloudellisesta kahdenkertaisesta verotuksesta.⁹⁵

Kansainvälistä taloudellista kahdenkertaisesta verotusta saattaa syntyä esimerkiksi osinkojen verotuksessa ja ns. siirtohintaoikaisutapauksissa. Kun yhdessä

---

⁹² Helminen 2011, luku 6. Yritystoiminnan muodot ja liiketulon verotus, Johdanto.

⁹³ Helminen 2011, luku 3. Kansainvälisen vero-oikeuden perusteet, Kansainvälisen vero-oikeuden käsite ja normit, Verosopimusoikeus.

⁹⁴ Helminen 2011 luku 6. Yritystoiminnan muodot ja liiketulon verotus, Johdanto.

⁹⁵ Helminen 2011 luku 4. Monenkertainen verotus ja vajaaverotus, Kansainvälinen monenkertainen verotus ja sen poistaminen, Kansainvälinen monenkertainen verotus.

valtiossa asuva yhtiö maksaa osinkoa toisessa valtiossa asuvalle osingonsaajalle, maksajayhtiötä verotetaan asuinvaltiossaan siitä tulosta, josta osinko jaetaan, ja jaettu osinko ei ole vähennyskelpoinen. Lisäksi osingonsaajan asuinvaltio verottaa osingonsaajaa osingosta. Syntyy kansainvälistä taloudellista kahdenkertaista verotusta.⁹⁶

Siirtohintaoikaisutilanteissa kahdenkertaista verotusta syntyy, kun yhdessä valtiossa asuvan konserniyhtiön toisessa valtiossa asuvalle konserniyhtiölle maksuman suorituksen vähennyskelpoisuus evätään osittain tai kokonaan maksajan verotuksessa ensin mainitussa valtiossa. Saajalle maksu on kuitenkin veronalaista tuloa sen asuinvaltiossa.⁹⁷

Kansainvälinen monenkertainen verotus on ongelmallista. Monenkertainen verotus aiheuttaa häiriöitä neutraaliudessa ja vääristää kilpailutilannetta pelkäämään yhdessä valtiossa toimivien henkilöiden ja useammassa valtiossa toimivien henkilöiden välillä. Etenkin kansainvälistä juridista kaksinkertaista verotusta pyritään poistamaan kahdenkeskisesti verosopimusten avulla sekä unilateraalisesti eri valtioiden sisäisessä lainsäädännössä. Verosopimuksissa sovitaan verotusoikeuden jakamisesta eri tulotyyppien ja varallisuuden osalta tulon lähdevaltion ja tulonsaajan asuinvaltion kesken ja vastaavasti varallisuuden sijaintivaltion ja sen omistajan asuinvaltion kesken.⁹⁸

Suomi on solminut tuloverosopimuksen noin kuudenkymmenen valtion kanssa. Tuloverosopimuksilla on siten suuri merkitys Suomen kansainvälisessä vero-oikeudessa.⁹⁹ CCCTB-järjestelmän sisällä verosopimuksia ei enää tarvita, jolloin epävarmuus sekä kaksinkertainen verotus tai verottamatta jättäminen, mitä esiintyy kahdenvälisen verosopimusten yhteydessä, poistuisi. Verosopimukset olisivat kuitenkin voimassa kolmansista maista saadun tulon verotuksessa sekä luonnollisesti yrityksille, jotka päättävät jäädä järjestelmän ulkopuolelle.

---

⁹⁶ Helminen 2011, luku 4. Monenkertainen verotus ja vajaaverotus, Kansainvälinen monenkertainen verotus ja sen poistaminen, Kansainvälinen monenkertainen verotus.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Helminen 2011, luku 3. Kansainvälisen vero-oikeuden perusteet, Kansainvälisen vero-oikeuden käsite ja normit, Verosopimusoikeus.

3.1.3 Yhteisverotus

Yhteisverotuksessa keskeisenä osana on jakomekanismi, jolla yhteinen veropohja jaetaan verotettavaksi kussakin jäsenvaltiossa. Mekanismin on oltava oikeudenmukainen, avoin ja hallinnollisesti mahdollisimman yksinkertainen. Vaikka yhteinen yhdistetty veropohja voitaisiin teoriassa jakaa makrotasolla¹⁰⁰ eli jäsenvaltioiden tasolla, suunnittelussa on keskitytty mikrotason jakamiseen eli jakamiseen yritysten tasolla. Mikrotasolla on tarjolla kaksi perusvaihtoehtoa: arvonlisän perusteella tai vakiomuotoista jakojärjestelmää noudattaen.¹⁰¹

EU:ssa veropohjan jakaminen arvonlisän perusteella on olemassa olevan arvonlisäverojärjestelmän takia huomionarvoinen vaihtoehto. Yritykset keräävät jo nyt ison osan tarvittavista tiedoista alv-tarkoituksiin, mutta tuonnin, viennin ja poistojen osalta tarkistukset ovat tarpeen. Samoin olisi otettava huomioon työvoimakustannukset, ja arvonlisäjärjestelmä, jossa vienti katsottaisiin viejän arvonlisäksi, perustuisi pääasiassa alkuperään toisin kuin olemassa oleva, määräraikkaan perustuva arvonlisäverojärjestelmä. Tällaisesta jakojärjestelmästä ei kuitenkaan ole kuin vähän kokemusta, ja sitä koskeva tutkimus ei ole kovinkaan pitkällä. Myös siirtohinnoittelu ongelma nousisi jälleen esille.¹⁰²

CCCTB:n veropohjan jakomekanismin tavoitteet on määritelty CCCTB-työryhmässä. Jakomekanismia tulisi olla mahdollisimman helppo soveltaa niin veronmaksajien kuin verohallinnon sekä jako tulisi olla helppo tarkastaa. Veronmaksajien tulisi olla vaikea manipuloida jakomekanismia, esimerkiksi mekanismi ei saisi perustua tekijöille, joita on helppo siirrellä ja näin hyötyä keinotekoisesti matalista verokannoista. Jakomekanismin jaon tulisi mahdollistaa oikeudenmukainen ja kohtuullinen veropohjan jakaminen sekä ehkäistä epätoivottua verokilpailua.¹⁰³

---

¹⁰⁰ Tällainen järjestelmä olisi hyvin yksinkertainen ja estäisi kaikenlaisen manipuloinnin yrityksissä. Toisaalta ongelmana on, että yritys jolla ei ole lainkaan tai vain vähän toimintaa jäsenvaltiossa maksaisi silti veroja tällaiseen valtioon. Tämä taas voisi johtaa verokantojen nostoon, joka vähentäisi taloudellista toimintaa. European Commission 2006, s. 4.

¹⁰¹ KOM(2003) 726 lopullinen, s. 22.

¹⁰² KOM(2003) 726 lopullinen, s. 22 ja European Commission 2006, s. 4–5.

¹⁰³ European Commission 2007, s. 5.

Jakokaavamenetelmä pyrkii jakamaan veropohjan niihin maihin, joissa sen voidaan ajatella syntyneen. Tähän tavoitteeseen pyritään hyödyntämällä yrityksen toiminnan sijoittumista eri alueille kuvaavia indikaattoreita. CCCTB-järjestelmässä tällaisiksi indikaattoreiksi on valittu pääomakanta(1/3), työntekijöiden lukumäärä(1/6), palkkamenot(1/6) ja myyntituotot(1/3). Kyseisen jakokaavan mukaista yhdistelmää ei ole käytössä muualla maailmassa. Samalla kun jakokaava onnistuu ratkomaan monia erillisverotuksen pulmia, se synnyttää koko joukon uusia, liittyen muun muassa jaon tasapuolisuuteen, hallinnointiin ja sen synnyttämiin kannustimiin.¹⁰⁴

Yhteisverotuksella on katsottu olevan lukuisia etuja verrattuna nykyiseen kansallisista erillisverotukseen nojaavista verojärjestelmistä koostuvaan kokonaisuuteen. Yhteisverotuksen on todettu vähentävän juridisten yksiköiden erillisverotuksesta ja maittain vaihtelevista verosäännöksistä aiheutuvia hallinnollisia kustannuksia; kustannus säästöjä koituisi jäsenvaltioille ja erityisesti yrityksille. Yhteisverotus poistaisi rajojen yli ulottuvaa liiketoimintaa haittaavia verotuksellisia esteitä, joista mainittakoon konsernien sisäisen tappiontasausjärjestelmän puuttuminen ja siirtohinnoittelusäännösten nykyiset eroavaisuudet maiden välillä. Yhteisverotus saattaisi pienentää efektiivisen veroasteen vaihtelusta koituvia tehokkuustappioita sekä vähentää verotuottoja rapauttavaa monikansallisten yritysten verosuunnittelua.¹⁰⁵

Jakokaavaa tarkastelevan tutkimuksen yksi perustuloksista on se, että jakokaavan voidaan ajatella muuntavan voittoon kohdistuvan yhtiön tuloveron vastamaan jakotekijöihin kohdistuvaa panos- tai hyödykeveroa. Panoksen lisäys vaikuttaa suoraan veron määrään. Tavanomaisessa yhtiöverojärjestelmässä panoksen lisäys vaikuttaa yhtiöveroon välillisesti voiton kautta. Kansainvälisessä

---

¹⁰⁴ 1900-luvun puolivälissä ”Massachusets kaavasta” oli tullut jakokaavamenetelmän yleisesti käytetty standardi. Kaavassa ovat myynti, palkkamenot sekä omaisuus yhtä suurilla painoilla. Kanadan jakokaavassa on vain kaksi jakotekijää; liikevaihto ja palkkamenot. Yhdysvalloissa on lähtökohtana Massachusets kaava, mutta osavaltiot voivat valita jakotekijöiden painot itsenäisesti. Tämä on johtanut jakokaavalla käytävään verokilpailuun ja verojen kertaantumiseen tai vaihtoehtoisesti aliverotukseen. Hietala – Kari 2005, s. 4 ja 22, Zagler 2009, s. 8, Mintz – Weiner 2003, s. 701–702 ja European Commission 2006, s. 5–9.

¹⁰⁵ Mintz – Weiner 2003, s. 700, Devereux 2004, s. 74, 83 ja 86 sekä Sørensen 2004, s. 105 ja 111.

ympäristössä, jossa maiden yhtiöverokannat poikkeavat, erillisverotus vääristää pääoman kohdentumista maiden välillä.¹⁰⁶

Toisin sanottuna, jakokaavaa vastaava vaikutus olisi suoraan panokseen tai myyntiin kohdistuvalla verolla. Itse kaavan taustalla on ajatus siitä, että omaisuudella ja palkkasummalla mitataan toiminnan aktiivisuutta ja laajuutta sekä näiden tekijöiden ajatellaan samalla heijastavan tuottoa ja sen syntypaikkaa. Liikevaihdon avulla otetaan huomioon yritysten markkinavoima, eli lopputuotteen synnyttämä voiton kasvu sekä maiden välillä olevat tuotteiden tuonti- ja vientierot.¹⁰⁷

McLure:n (1980) mukaan maiden kannattaisi luopua kaavamaiseen jakoon pohjautuvasta yhtiöverotuksesta ja ennemmin verottaa suoraan jakotekijöitä, jolloin yritys ei voisi vaikuttaa kohtaamaansa veroasteeseen samalla tavoin ja menettely olisi hallinnollisesti yksinkertaisempi ja edullisempi. Lisäksi verotettavaa tulosta ei kuitenkaan voida jakaa todellisuuden mukaisesti maiden kesken ja veroharmonisoinnin ollessa epätäydellistä veropohjan kaavamainen jakokin aiheuttaa vääristymiä yritysten tuotantopäätöksiin ja maiden veropäätöksiin.¹⁰⁸

Jakokaavajärjestelmä vääristää tuotannontekijöiden käyttöpäätöksiä synnyttämällä siihen osallistuville maille kannustimen alentaa yhtiöverokantoja ja pyrkii tällä tavoin houkuttelemaan alueelleen niitä tuotantopanoksia ja muita taloudellisia suureita, jotka sisältyvät jakokaavaan. Verokantakilpailun kannalta erillisverotuksessa maat pyrkivät houkuttelemaan tuotantoa ja siirtohinnoittelun keinoin siirreltäviä voittoja, kun taas jakokaavaympäristössä jäsenvaltio tavoittelee oman laskennallisen jako-osuutensa kasvattamista yhteisestä veropohjasta. Esitys veisi jäsenvaltioilta myös mahdollisuuden käyttää suppeaa veropohjaa

---

¹⁰⁶ $Pääomakustannus = \frac{p}{1-t}$. Omistajan tuottovaatimus verojen jälkeen (p) on riippuvainen yhtiöverokannasta (t). Jakokaavan tapauksessa tilanne on erävarma, sillä panoksen lisäys vaikuttaa työvoiman rajakustannukseen vain jako-osuuksien kautta. Jakokaavaan siirryttäessä yhtiöverokanta muuttuu konsernin keskimääräiseksi veroasteeksi. McLure 1980, s. 328–330 ja 335–336 sekä Gordon – Wilson 1986, s. 1357.

¹⁰⁷ Hietala 2005, s. 4.

¹⁰⁸ McLure 1980, s. 341–346. ks. myös: Devereux 2004, s. 84. Kassavirtaan perustuva yhtiövero, joka määritettäisiin määränpää periaatteen mukaan, olisi neutraali investointi päätöksille ja poistaisi siirtohinnoittelu ongelman. Käytännössä järjestelmässä vienti olisi verovapaata ja tuonti verollista.

aseenaan verokilpailussa. Verokantakilpailu kuitenkin pysyisi ennallaan tai saataisi jopa kiristyä nykyjärjestelmään verrattuna, kun verokannat jäisivät kansallisesti päätettäväksi.¹⁰⁹

Zagler (2009) esittää tutkimuksessaan, että pääomaa on erittäin vaikea mitata ja mittaaminen johtaa kasvaviin sääntöjen noudattamisesta johtuviin kustannuksiin yrityksissä. Pääoma on myös läheisesti sidoksissa myynnin tulojen lähdevaltion, josta voidaan myöhemmin johdatella myös palkkakustannukset. Tutkimuksen mukaan jakokaavaan tulisi kuulua vain myynti, mutta painottaen sekä lähdevaltioperiaatetta että määränpääperiaatteita.¹¹⁰ Tämä johtaisi yksinkertaisempaan järjestelmään, mutta samaan lopputulokseen, sillä muut tekijät ovat hyvin pitkälti johdettavissa myynnistä.¹¹¹

Eichner – Runkel (2011) tutkivat yleisen tasapainon mallilla yhtiöverotuksen tehokkuutta erillisverotuksen ja yhteisverotuksen oloissa, oletuksella sisäsyntyisestä korkokannasta. Tällaisessa kehikossa erään maan muutokset veroasteessa vaikuttavat muiden maiden korkokantaan. Kiinteän koron tapauksessa erillisverotus johtaa epätehokkaisuuteen, liian mataliin verokantoihin, kun taas yhteisverotus voi johtaa liikaverotukseen. Sisäsyntyisen korkokannan tapauksessa molemmissa järjestelmissä syntyy epätehokkaita liian matalia verokantoja. Tutkimuksessa myös esitetään empiirisesti, että yhteisverotus on parempi kuin erillisverotus, riippumatta tulonsiirroista aiheutuvista peittelykustannuksista. Tutkimustuloksena esitetään, että EU:n siirtyminen yhteisverotukseen olisi järkevää. Tutkimuksen ongelmana on, että se ei ota huomioon yritysten heterogeenisyyttä, ja siinä verrataan vain tiettyjä erillisverotuksen ja jakokaavan muotoja.¹¹²

Suurin osa tutkimuksista keskittyy yhteisverotuksen lyhyen aikavälin vaikutuksiin sekä niissä tehdään oletus puhtaasta erillisverotus- tai yhteisverotusjärjestelmästä, eivätkä ne näin ollen ota huomioon vuorovaikutuksia jäsenten ja ei-jäsenten välillä. Todellisuudessa monikansallisilla yhtiöillä on tytäryhtiöitä myös yhteisverotuksen ulkopuolella, jolloin myös erillisverotus on otettava huomioon.

---

¹⁰⁹ Gordon – Wilson 1986, s. 1363–1364.

¹¹⁰ Myös Pethig – Wagener 2007, s. 646.

¹¹¹ Zagler 2009, s. 8–9.

¹¹² Eichner – Runkel 2011, s. 731–732.

Riedel – Runkel (2007) tutkivat miten muutos erillisverotuksesta yhteisverotukseen vaikuttaa tulonsiirtoihin jäsenvaltioiden ulkopuolelle. Tutkimustulosten mukaan tulonsiirrot unionin ulkopuolelle sijaitseviin verokeitaisiin vähenisivät, koska monikansallisten yhtiöiden tulonsiirrot johtuvat pääosin verokannoissa esiintyvistä eroista. Yhteisverotukseen siirtyminen laskee verokantaeroja korkeanverotuksen maiden ja verokeitaiden välillä enemmän kuin se nostaa verokantaeroja matalan verotuksen maiden ja verokeitaiden välillä. Verokilpailun oloissa, erillisverotuksen ja yhteisverotuksen ero johtaa fiskaaliseen ulkoistamiseen, joka vääristää yhtiöveroasteita ylöspäin. Tämä ulkoistaminen on absoluuttisesti pienempää kuin tulonsiirrot erillisjärjestelmässä, millä on tapana kompensoida muita ulkoistumisia yhteisjärjestelmässä. Näiden takia on hyödyllistä, että yhteisverotuksen ja erillisverotuksen ero on olemassa. Yhteisverotuksen jakokaavan muodolla on kuitenkin merkitystä, jotta erillisverotuksen ja yhteisverotuksen erosta olisi positiivisia vaikutuksia.¹¹³

OECD:n mielestä jakokaavamenetelmä ei ole realistinen vaihtoehto markkinaehtoiselle periaatteelle. Ennalta määritelty jakokaava on sattumanvarainen ja sivuuttaa markkinatilanteen. Päinvastaisesti kuin sen kannattajat väittävät, globaali kaavamainen jako voi tosiasiasa synnyttää suuria sääntöjen noudattamisesta aiheutuvia kustannuksia. Vaikeuksia voi myös ilmetä konsernin myynnin kohdistamisessa jäsenvaltiolle sekä varojen arvostamisessa.¹¹⁴

Kaavasta olisi sovittava sitovasti, sillä kokemukset nykyisistä järjestelmistä osoittavat, että muuten sovellettavat kaavat vaihtelevat valtioittain ja muuttuvat ajan myötä. Valtiot käyttävät kaavaa kannustamaan haluttua toimintaa alueelleen. Esimerkiksi pääoman houkutteluun ja työllisyyden tukemiseen pyrkivät valtiot painottavat enemmän liikevaihtoa kaavoissaan. Kaavoissa esiintyvien erojen seurauksena osa yrityksen tuloista voi jäädä verottamatta tai osa voi tulla verotetuksi useamman valtion toimesta. Jos lisäksi verokantoja ei harmonisoida, jakokaavan tulisi riippua mahdollisimman vähän tekijöistä, joihin yritykset voivat vaikuttaa, mutta toisaalta kaavan pitäisi heijastaa mahdollisimman hyvin yritysten toiminnan aktiivisuutta sijaintimaassa. Siten suoralla omaisuusverotuk-

¹¹³ Riedel – Runkel 2007, s. 1552.

¹¹⁴ OECD 2010, s. 39–40.

sella (tai täysin harmonisoidulla kaavamaisella jaolla) saavutettaisiin – ainakin useimmissa tapauksissa – kokonaishyvinvoinnin kannalta parempi tulos kuin harmonisoimattomalla veropohjan kaavamaisella jaolla.¹¹⁵

3.2 Keskeisimmät eroavaisuudet

3.2.1 Tulolähdejako

Tulolähde on yksi tuloverotuksen keskeisimmistä ja myös merkittävimmistä käsitteistä. Tulolähde on puhtaasti verotuksellinen rakennelma. Sitä ei tunneta sen enempää kirjanpitolainsäädännössä kuin yhtiölainsäädännössä. Tulolähde on verovelvollisen sisäinen verotusta koskeva tuloslaskentayksikkö. Tulolähteitä on kolme: elinkeinotoiminnan tulolähde, maatalouden tulolähde ja muun toiminnan eli henkilökohtainen tulolähde. Verovelvollinen voi siis olla yksi- tai monitulolähteinen. Jos tulolähteitä on vain yksi, tarkastelu keskittyy lainvalintaan, mutta jos tulolähteitä on useampia, tarkastelun ydin on eri tuloverolakien rajapintojen vetämisessä. Tulolähteiden verotettavat tulokset lasketaan näitä koskevien verolakien säännösten mukaan. Tulolähdejako koskee siten kohdistamiskysymystä: verovelvollisen tuloille ja menoille on löydettävä oikea tulolähde. Yrityksen verotettavan tulon laskennassa keskeiset elementit liittyvät veronalaisten tulojen ja vähennyskelpoisten menojen määrittämiseen (laajuuskysymys), näiden erien kohdistamiseen eri verovuosille (jaksottaminen), laskentaerien rahamääräiseen ilmaisemiseen (arvostaminen) ja erilaisiin kohdistamiskysymyksiin.¹¹⁶

Yritysverotuksessa yrityksen kaikki varallisuus ja toiminta on kohdistettava johonkin tulolähteeseen. Yrityksen elinkeinotoiminta muodostaa elinkeinotoiminnan tulolähteen. Yhtiömuotoisella yrityksellä on hyvin usein myös sellaista varallisuutta, joka ei suoraan liity yrityksen ydinliiketoimintaan eikä siten kuulu elinkeinotoiminnan tulolähteeseen, vaan henkilökohtaisen toiminnan tulolähteeseen. Eri tulolähteitä koskevien lakien soveltamisalojen rajoilla on merkitystä,

¹¹⁵ Hietala 2005, s. 21 ja 24.

¹¹⁶ Tikka ym. 2011, luku 3. Tausta ja yleiset periaatteet, Yritysverotuksen yleiset periaatteet, Kohdistamisongelma. Mattila 2009a, s. 131–132.

sillä verotettava tulo lasketaan hieman eri tavoin eri verolakien mukaan eikä eri tulolähteiden tuloksia voi kuitata keskenään. Aina ei kuitenkaan ole selvää, mihin tulolähteeseen tietty toiminta tai varallisuus kuuluu ja mikä verolaki tulee näin ollen sovellettavaksi. Tulolähdejako voikin aiheuttaa huomattavia tulkinta-ongelmia ja hankalia rajanvetotilanteita, sillä tulolähteiden väliset rajat eivät ole selvät.¹¹⁷

EVL 1 § sisältää karkean kuvauksen toiminnoista, jotka kuuluvat EVL-tulolähteeseen. Elinkeinotoiminnalla tarkoitetaan liike- ja ammattitoimintaa¹¹⁸. TVL 2 §:stä ilmenee, että TVL-toimintaa on se, mikä jää jäljelle elinkeinotoiminnan ja maatalouden erottamisen jälkeen. Merkittävimmät EVL:n ja TVL:n tulolähteiden väliset riitakohdat liittyvät kiinteistöjen vuokraustoimintaan ja arvopaperikauppaan. Kiinteistöjen vuokraustoiminnan osalta ratkaisuksi on muodostunut, että kysymyksessä ei ole EVL-toiminta.¹¹⁹

Yhteisöjen arvopaperikauppaa varten perustettu osakeyhtiö on EVL-yhtiö. Jos kysymyksessä on passiivinen omistus, jossa arvopaperit on omistettu pitkään eikä niillä käydä aktiivisesti kauppaa, toimintaa voidaan Verohallinnon ohjeen mukaan pitää TVL tulolähteeseen kuuluvana. Holdingyhtiöissä osaa verotetaan EVL:n ja osaa TVL:n mukaan. EVL:n piiriin ovat päässeet yhtiöt, jotka ovat osa laajempaa, liiketoimintaa harjoittavaa konsernia tai yritysrypystä. TVL:n piiriin on jätetty holdingyhtiöt, jotka on perustettu hallinnoimaan yksityishenkilöiden osakesijoituksia.¹²⁰

MVL:n ja EVL:n välillä on keskeistä, milloin maatalouden ohessa harjoitettu toiminta muodostaa liikkeen. MVL 2 §:ssä maataloutena pidetään erikoismaataloutta taikka maa- ja metsätalouteen liittyvää muuta toimintaa, jota ei ole pidettävä eri liikkeenä. Arvioinnissa on keskeistä sekä liikkeen toiminnan laajuus että

---

¹¹⁷ Mattila 2009a, s. 140–143.

¹¹⁸ Ks. tarkemmin: Anderson ym. 2009, s. 17–18.

¹¹⁹ Tikka ym. 2011, luku 6. Elinkeinoverolain soveltamisala, Elinkeinonharjoittaja vai muu verovelvollinen, Vuokraustoiminnan harjoittajat. Mattila 2009a, s. 133.

¹²⁰ Verohallinnon ohje Dnro 919/32/2010, 5.1.2011, Elinkeinoverotus, arvopaperikauppa. ks. tarkemmin: Tikka ym. 2011, luku 6. Elinkeinoverolain soveltamisala, Elinkeinonharjoittaja vai muu verovelvollinen, Holdingyhtiöt. Mattila 2009b, s. 134.

maatalouden laajuus. Tyypillisiä maataloilla harjoitettuja oheistoimintoja ovat esimerkiksi hevoskasvatus, turkistarhaus ja maatilamatkailu.¹²¹

Eroa eri lakien välille syntyy myös EVL 42.1 §:n mukaisissa tilanteissa (arvonalentumispoisto). TVL ei tunne vastaavaa poistomahdollisuutta. Perintö- ja lahjaverolaista voidaan mainita PerVL 55 §, jonka perusteella sukupolvenvaihdostilanteissa osa perintö- tai lahjaverosta voidaan jättää perimättä. Huojennuksessa on oleellista, että kohteena on yritysvarallisuus. PerVL 55 §:n mukaisen huojennuksen laskennassa ongelmana on siis se, luetaanko huojennuksen piiriin kaikki yhtiön varat vai vain elinkeinotoimintaa palvelevat (EVL-tulolähde). Mattila kuvaa voimassa olevaa tulkintaa asiasta sanomalla, että PerVL 55 §:n mukainen huojennus myönnetään EVL-varallisuuden lisäksi TVL-tulolähteen varoihin, kunhan TVL-varallisuus ei muodosta huomattavaa osaa yhtiön kokonaisvaroista.¹²²

Yhteisöissä tulolähteen tehtävänä on pitää erillään eri tuloverolakien mukaan verotettavat tulot ja vähennettävät menot. Jos kaikkien tulolähteiden tulokset ovat positiiviset, tulokset lasketaan yhteen ja verotetaan yhteisverokanan suuruusella verolla. Mikäli tulolähteen tulos on tappiollinen, sitä ei netoteta muiden tulolähteiden tulosten kanssa vaan tappio vahvistetaan kyseiseen tulolähteeseen.¹²³

Verotettavan tulon laskennan tärkein komponentti on laajuuskysymys eli tulon veronalaisuus ja menon vähennyskelpoisuus. TVL, EVL ja MVL eroavat tässä suhteessa toisistaan. Suurimmat laajuuskysymystä koskevat erot liittyvät luovutusvoittojen verotukseen. Merkittävin ero EVL:n ja muiden tuloverolakien välillä on yhteisöjen käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoiton erityiskohtelussa. Osa-
keyhtiöiden ja muiden yhteisöjen käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoitot on säädetty laajasti verovapaiksi (EVL 6b §).¹²⁴ Tätä erityiskohtelua käsitellään myöhemmin omassa luvussa tarkemmin. TVL:ssä luovutustappiot voidaan

---

¹²¹ Mattila 2009a, s. 136.

¹²² Tikka ym. 2011, luku 32. Sukupolvenvaihdos, PerVL:n sukupolvenvaihdosta koskevat säännökset, Maksuunpanematta jättäminen. Mattila 2009a, s. 142–143.

¹²³ Tikka ym. 2011, luku 5. Eri yritysmuotojen verotusasema, tulolähteet ja tulolajit. Mattila 2009a, s. 137.

¹²⁴ Mattila 2009a, s. 140.

vähentää vain luovutusvoitoista ja tähän on aikaa tappiovuosi ja kolme sitä seuraavaa vuotta (TVL 50 §). EVL:ssä tappiot voidaan vähentää kaikista elinkeinotoiminnassa saaduista tuloista pienin poikkeuksin¹²⁵.

Tulolähdejako monimutkaistaa ja aiheuttaa ongelmia erityisesti osakeyhtiöiden verotuksessa, mutta kuitenkin samaan aikaan tulolähdejaon tosiasiallinen merkitys on pienentynyt¹²⁶. CCCTB-järjestelmässä ei ole tulolähdejako, jolloin edellä esiteltyjä rajanveto- ja laajuusongelmia ei myöskään syntyisi. CCCTB-järjestelmä voikin olla vuokraustoimintaa ja arvopaperikauppaa harjoittaville yhtiöille kiinnostava vaihtoehto.

3.2.2 Voitonjaot ja osakkeiden luovutukset

Osakeyhtiön toiselta osakeyhtiöltä saamien osinkojen verotus voi johtaa ilman lieventävää sääntelyä ketjuverotukseen. Elinkeinoverolain pääsäännön mukaan ketjuverotus poistetaan, ja tämä tapahtuu verovapausmallilla. Pääsääntönä on, ettei yhteisön saama osinko ole veronalaista tuloa (EVL 6a.1 §).¹²⁷ Verovapauteen on kuitenkin säädetty joukko poikkeuksia, joista seuraavat ovat oleellisia CCCTB-järjestelmään verrattuna:

1. Listaamattoman osakeyhtiön listatulta yhtiöltä saamat osingot ovat 75-prosenttisesti veronalaista tuloa (EVL 6a.1 § 3 k). Osittaisen veronalaisuuden edellytyksenä on vielä, että listaamaton yhtiö ei omista osinkoa jaettaessa välittömästi vähintään 10 %:a osinkoa jakavan yhtiön osakepääomasta. Sääntelyn tarkoituksena on estää se, että yksityishenkilö voisi välttää pörssiosingon verotuksen ohjaamalla pörssiosinkoja ensin

---

¹²⁵ Poikkeuksen muodostaa EVL 6b.4 §, joka koskee käyttöomaisuusosakkeiden luovutustappioiden vähennyskelpoisuutta. Vähennys voidaan tehdä vain käyttöomaisuusosakkeiden luovutuksesta saaduista voitoista. Sama rajoitus koskee EVL 8.3 §:ssä tarkoitettuja henkilöyhtiöiden osuuksien luovutustappioita.

¹²⁶ Mattila 2009a, s. 143.

¹²⁷ EU-maista saadut, emo-tytäryhtiödirektiivissä määritellyt osingot rinnastetaan kotimaiselta yhteisöltä saatuihin osinkoihin. Näitä koskevat samat poikkeukset kuin kansallisia osinkoja. Näin ollen sekä suorasijoitusosingot että portfolio-osingot ovat lähtökohtaisesti verovapaita. ks. tarkemmin: Tikka ym. 2011, luku 17. Osingot, Osinkoverotus, Osakeyhtiön ja muun yhteisön saamat osingot.

omistamaansa holdingyhtiöön ja sieltä edelleen 9 %:n nettovarallisuusrajan ja 90 000 euron kattosäännön rajoissa verovapaasti itselleen.

2. Sijoitusomaisuuteen kuuluvasta osakkeista saaduista osingoista veronalaista tuloa on 75 prosenttia.¹²⁸
3. Verosopimusmaissa asuvilta yhteisöiltä saadut osingot, joihin sovelletaan verosopimusta, ovat yleensä 75-prosenttisesti veronalaista tuloa. Jos verosopimusta ei sovelleta osingonjakoon, osinko on kokonaan veronalaisista. Suorasijoitusosingot ovat verosopimusten perusteella yleensä verovapaita.
4. Osingot, jotka saadaan muissa maissa kuin EU-valtiossa tai verosopimusvaltiossa asuvalta yhteisöltä, ovat kokonaan veronalaista tuloa.¹²⁹

EVL 6a §:n 1–3 momenteissa on puhuttu yksinkertaisuuden vuoksi vain osingoista ja niiden veronalaisuudesta. Osinkosäännöksissä kuitenkin rinnastetaan osinkoihin eräät niitä taloudellisesti lähellä olevat oman pääoman tuottomuodot.¹³⁰ Osingot voivat kuulua myös muun toiminnan tulolähteeseen. Verovapaus koskee myös tällaisia henkilökohtaisena tulona saatuja osinkoja, kun saajana on osakeyhtiö, osuuskunta, säästöpankki tai keskinäinen vakuutusyhtiö (TVL 33d.4 §). Näiden yhteisötyyppien verotuksessa ei osinkojen verovapauteen siten vaikuta se seikka, kuuluvatko osingot EVL:n vai TVL:n mukaan verotettavaan tulolähteeseen.¹³¹

Osakeyhtiön osakkeiden myyntiin sovelletaan TVL:n luovutusvoittojen verottamista koskevia säännöksiä. TVL 46.1 §:n mukaan osakkeiden luovutushinnasta vähennetään niiden hankintamenon ja voiton hankkimisesta aiheutuneiden menojen yhteismäärä. Jos osakkeet kuuluvat myyjän liikeomaisuuteen, myynti ve-

---

¹²⁸ Sijoitusomaisuutta on raha-, vakuutus- ja eläkelaitosten varojen sijoittamiseksi tai sijoitusten turvaamiseksi hankkima omaisuus. EVL 11 §. ks. tarkemmin: Anderson ym. 2009, s. 158–160.

¹²⁹ EVL 6a §. ks. tarkemmin: Anderson ym. 2009, s. 153–164 ja Tikka ym. 2011, luku 17. Osingot, Osinkoverotus, Osakeyhtiön ja muun yhteisön saamat osingot.

¹³⁰ Näitä osingon kanssa samalla tavoin käsiteltäviä tuottoja ovat: osuuskunnan osuuspääomalle, sijoitusosuudelle ja lisäosuudelle maksettu korko, kotimaisen säästöpankin kantarahastoosuudelle ja lisärahastosijoitukselle maksettu voitto-osuus ja korko sekä keskinäisen vakuutusyhtiön ja vakuutusyhdistyksen maksama takuupääoman korko. EVL 6a.4 §.

¹³¹ Ks. tarkemmin: Tikka ym. 2011, luku 17. Osingot, Osinkoverotus, Osakeyhtiön ja muun yhteisön saamat osingot.

rotetaan EVL:n mukaan, jolloin luovutushinnat ovat lähtökohtaisesti veronalaista tuloa ja hankintamenot vähennyskelpoisia menoja.¹³² Osakeyhtiöiden ja muiden yhteisöjen käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoitot on säädetty laajasti verovapaiksi (EVL 6b §). Osakeluovutusten verovapaudelle asetetaan EVL 6b §:ssä ja 6.1 § 1 kohdassa lukuisia edellytyksiä, joista seuraavat ovat oleellisia CCCTB-järjestelmään verrattuna:

1. Verovapauden ulkopuolella on pääomasijoitustoimintaa harjoittava yhteisö.¹³³
2. Verovelvollinen on omistanut luovutetut osakkeet yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan ajanjaksona, joka on päättynyt enintään vuotta ennen luovutusta.
3. Verovelvollisen omistus on ollut vähintään 10 % luovutettavan yhtiön osakepääomasta ja että luovutetut osakkeet kuuluvat näin omistettuihin osakkeisiin.
4. Verovapauden piiristä suljetaan pois tilanteet, joissa luovutuksen kohteena oleva yhtiö on osakeyhtiö, jonka toiminta tosiasiallisesti käsittää pääasiallisesti kiinteistöjen omistamista tai hallintaa.
5. Luovutuskohteen tulee lisäksi olla kotimainen tai sellainen yhtiö, jota tarkoitetaan EU:n emo-tytäryhtiödirektiivin 2 artiklassa taikka jonka asuinvaltion ja Suomen välillä on verovuonna voimassa verosopimus, jota sovelletaan yhtiön jakamaan osinkoon.¹³⁴

Mahdollinen luovutuksen verovapaus koskee siis vain ja ainoastaan käyttöomaisuuteen kuuluvia osakkeita. Vaihto-omaisuuden myynnit ovat verollisia. Tämä rajaa lähtökohtaisesti ns. arvopaperikauppayhtiöt verovapauden ulkopuolelle. EVL 12 §:n mukaan käyttöomaisuuteen lasketaan elinkeinossa pysyvään

---

¹³² EVL 5 ja 8 §. ks. tarkemmin: Tikka ym. 2011, luku 33. Yrityksen myynti ja lopettaminen, Yrityksen myynti, Osakeyhtiö.

¹³³ Ks. tarkemmin: Anderson ym. 2009, s.133 ja 177–178.

¹³⁴ Ks. tarkemmin: Tikka ym. 2011, luku 14. Käyttöomaisuus: rakennukset, osakkeet ym., Käyttöomaisuuden myynnit ym., Yhteisöjen käyttöomaisuusosakkeista saamat luovutusvoitot ja -tappiot.

käyttöön tarkoitetut hyödykkeet. Kaikki sellaiset osakkeet, jotka hyödyttävät tai joiden on tarkoitettu pysyvämällä tavalla hyödyttävän yrityksen liiketoimintaa, kuuluvat käyttöomaisuuteen. Lyhytaikaiset, spekulatiiviset sijoitukset taas jäävät käyttöomaisuuskäsitteestä. Tyypillisiä käyttöomaisuusosakkeita ovat tytäryhtiö-osakkeet ja omistusyhteisyrittäjäosakkeet.¹³⁵

CCCTB-järjestelmässä konsernin sisäisiä liiketapahtumia ei oteta huomioon, joten osingot ja osakeluovutukset eivät konsernin sisällä vaikuta verotukseen.¹³⁶ Konsernin ulkopuolelta saadut voitonjaot, osakkeiden luovutuksesta saatavat tulot sekä kolmannessa maassa olevan kiinteän toimipaikan tulot ovat säädetty verovapaiksi. Verovapaudelle ei sovelletaessa aseteta erityisvaatimuksia, jotka koskisivat vähimmäisomistusosuutta tai vähimmäisomistusaikaa. Kaksinkertaisen verotuksen lieventämiseksi useimmat jäsenvaltiot eivät verota osinkoja ja osakkeiden luovutuksesta saatavia tuloja, koska täten vältytään tarpeelta laskea veronmaksajan oikeus saada hyvitystä ulkomailla maksetusta verosta erityisesti silloin, kun tällaisessa oikeudessa on otettava huomioon osinkoja jakaneen yhtiön maksama yhtiövero. Ulkomailla ansaitun tulon verovapaus täyttää myös saman yksinkertaistamistarpeen.¹³⁷

CCCTB-järjestelmän osinkoja ja luovutusvoittaja koskevat verovapaudet ovat huomattavasti Suomen kansallista verolainsäädäntöä laajemmat. Verovapaissa tuloissa on kuitenkin aina muistettava, että vastaavat tappiot eivät ole vähennyskelpoisia¹³⁸. Verovapautta koskeviin säännöksiin ei ole otettu kantaa suomalaisessa kirjallisuudessa. Tämä voi tarkoittaa, että säännösten vaikutuksia ei vielä täysin tiedosteta. Näkemykseni mukaan kyseinen verovapaus nostaa entistään yritysten kiinnostusta järjestelmää kohtaan.

---

¹³⁵ Mattila 2009a, 147–148.

¹³⁶ KOM(2011) 121 lopullinen 59 artikla.

¹³⁷ KOM(2011) 121 lopullinen, s.13 ja 11 artikla. ks. myös: KOM(2011) 121 lopullinen 73 artikla. Edellä 11 artiklan c, d ja e alakohtaa ei sovelleta, jos voitonjaon suorittaneeseen yritykseen tai yritykseen, jonka osakkeista luovutaan, taikka kiinteään toimipaikkaan sovelletaan maassa, jossa yritys pitää verotuksellista kotipaikkaansa tai jossa kiinteä toimipaikka sijaitsee, jompaa-kumpaa seuraavista: a) kyseisen kolmannen maan yleisen järjestelmän mukainen voittoihin sovellettava sääntömääräinen yhtiöverokanta, joka on alle 40 prosenttia jäsenvaltioissa sovellettavan sääntömääräisen yhtiöverokannan keskiarvosta; b) kyseisessä kolmannessa maassa sovellettava erityisjärjestelmä, jossa verotus on huomattavasti kevyempi kuin yleisessä järjestelmässä.

¹³⁸ EVL 6b § ja KOM(2011) 121 lopullinen 14 artikla.

3.2.3 Poistot

Poistojen osalta Suomen verolainsäädännössä on muodollinen sidos kirjanpitoon. Kysymyksessä on verotuksen jaksottamisratkaisun sitominen kirjanpitoon. Asiaa määrittävä säännös on EVL 54 §. Sen ensimmäisen momentin mukaan verovelvollisella on oikeus jakaa saamansa tuloerä usealle verovuodelle, sekä vähentää vaihto- ja sijoitusomaisuuden hankintameno ja varaukset kuluina vain, mikäli vastaavat kirjaukset on tehty kirjanpidossa.¹³⁹ EVL:n sidosta kirjanpitoon voidaan pitää hyvin vahvana, kun taas CCCTB-järjestelmässä sidos on hyvin heikko. CCCTB-järjestelmässä on esimerkiksi poistopakko ja poistoja ei ole sidottu miltään osin kirjanpitoon.

Elinkeinoverolaissa ei ole poistopakkoa, mutta kirjanpidossa suunnitelman mukaiset poistot on tehtävä tuloksesta riippumatta. Poistojen hyllyttäminen tarkoittaa sitä, että yhtiö ei vaadi verotuksessa vähennettäväksi kirjanpidossaan tekemiä poistoja. Verovelvollinen voi siis tosiasiasa määrätä, milloin poisto tehdään. Oikeus poiston tekemiseen ei siis häviä, vaikkei poistoa tehdä heti ensimmäisenä vuonna, jona edellytykset sen tekemiseen ovat olemassa. Poistojen vähentäminen myöhemmin verotuksessa luo välineen tuloksentasaukselle ja tuloksen ilmoittamiselle silloin, kun haluaa. Poistot ovat tuloksenjärjestelykeino, jolla voidaan vaikuttaa esimerkiksi verotuksessa vahvistettavien tappioiden määrään.¹⁴⁰

EVL 34 §:n mukaan rakennuksen ja rakennelman hankintameno vähennetään poistamatta olevan hankintameno osan perusteella määritettävien poistoin. Verovuoden poiston suuruus saa olla enintään 7 prosenttia kun rakennus on esimerkiksi tehdas tai varasto, tai 4 prosenttia jos kyseessä on asuin- tai toimistorakennus. CCCTB-järjestelmässä rakennusten tasapoisto (40 vuotta) johtaa käytännössä 2,5 prosentin poistoihin ja rakennukset ovat poistokelpoisia yksittäin.¹⁴¹ Täten paljon aineellista omaisuutta sitovan yrityksen voi olla kannattavampi poistojen kannalta pysyä kansallisen lainsäädännön piirissä, sillä se antaa huomattavan tuloksentasausmahdollisuuden.

---

¹³⁹ Penttilä 2009, s. 122.

¹⁴⁰ Mattila 2010, s. 463–464 ja Anderson ym. 2009, s. 704.

¹⁴¹ KOM(2011) 121 lopullinen 36 artikla.

EVL 30 §:n mukaan koneiden, kaluston ja muun niihin verrattavan irtaimen käyttöomaisuuden hankintamenoista tehdään poistot yhtenä eränä menojäännöksestä. Verovuoden poiston suuruus saa olla enintään 25 prosenttia menojäännöksestä. Tältä osin tilanne on vastaava kuin CCCTB-järjestelmässä. Aineettomat hyödykkeet poistetaan EVL 37 §:n mukaan yhtä suurin vuosittain poistoin 10 vuodessa, mutta CCCTB-järjestelmässä tasapoistot tehdään 15 vuodessa. EVL:ssä ja direktiiviehdotuksessa ovat yhtenevät säännökset kulumattomalle käyttöomaisuudelle sekä arvonalentumiskirjauksille.¹⁴²

3.2.4 Tappiot

TVL 119 § mukaan elinkeinotoiminnan ja maatalouden verovuoden tappio vähennetään elinkeinotoiminnan ja maatalouden tuloksesta seuraavan 10 verovuoden aikana sitä mukaan kuin tuloa syntyy. Kansainväliseen konserniin kuuluvista eri valtioissa asuvista yhtiöistä osa saattaa olla tappiollisia ja osa voitollisia. Suomalaisen yhtiön tytäryhtiöt, sekä kotimaiset että ulkomaiset, ovat emoyhtiöstä erillisiä verovelvollisia. Konserniyhtiöiden verotuksen erillisyyperiaate ja markkinaehtoperiaate kuitenkin estävät eri valtioissa asuvien konserniyhtiöiden välisen tappiontasauksen. Koko konsernin tulos saattaa siten olla jopa negatiivinen, mutta konsernin eri yhtiöt joutuvat siitä huolimatta maksamaan yhteisöveroa eri valtioissa.¹⁴³

Kiinteän toimipaikan tappiot voidaan vähentää yhtiön Suomessa saamasta saman tulolähteen tulosta, jos yhtiön ulkomaisen kiinteään toimipaikkaan verotuksessa sovelletaan Suomessa verosopimuksen perusteella hyvitysmenetelmää. Jos yrityksen ulkomaisen kiinteän toimipaikan sijaintivaltion kanssa on verosopimuksessa sovittu vapautusmenetelmän soveltamisesta, kiinteän toimipaikan tappiot ovat Suomessa vähennyskelvottomia, mutta vastaavasti siellä tehdyt voitot ovat Suomessa verovapaita. Yritys voi hyötyä Suomen verokantaa alemmasta yritysverosta perustamalla kiinteän toimipaikan sellaisessa valtiossa, jos-

---

¹⁴² KOM(2011) 121 lopullinen 36, 40 ja 41 artiklat.

¹⁴³ Helminen 2011, luku 8. Kansainvälisen konsernin erityiskysymyksiä, Tappiontasausmahdollisuudet.

sa on Suomea alhaisempi yritysvero ja jonka kanssa tehdyn verosopimuksen mukaan sovelletaan vapautusmenetelmää, kuten Espanjan.¹⁴⁴

Tällä hetkellä vain harva jäsenvaltio hyväksyy tappioiden vähentämisen yli rajojen. Tappioidentasaus on myös työllistänyt paljon Euroopan Unionin tuomioistuinta ja sitä on arvioitu etenkin perusvapauksien kannalta. Tapauksessa Marks & Spencer EU-tuomioistuin antoi tuomion asiassa C-446/03, joka koski rajat ylittävää tappiontasaua. Tuomioistuimen mukaan tappioiden vähentäminen tulisi sallia vain niissä tilanteissa, joissa tytäryhtiön tappio toisessa jäsenvaltiossa olisi lopullinen, siten ettei sen vähentäminen tytäryhtiön kotivaltiossa ole enää mahdollista.

CCCTB-järjestelmän 43 artiklan mukaan veronmaksajalle tai unionin ulkopuolella verotuksellisesti kotipaikkaansa pitävän veronmaksajan kiinteälle toimipaikalle verovuoden aikana syntyneet tappiot voidaan vähentää seuraavina verovuosina, jollei tässä direktiivissä toisin säädetä. Järjestelmän sisällä tappiot voidaan siis vähentää konsernin osien välillä ilman aikarajoja. Tämä on merkittävä hyöty, jota kansallinen verojärjestelmä ei tarjoa. Toisaalta tappioiden tasaus konsernin osien välillä pienentää veropohjaa verrattuna tilanteeseen, jossa vähennys ei ole mahdollinen.

Gérard – Weiner (2003) tarkastelevat tutkimuksessaan muun muassa konsernin osien välisen tappion tasauksen vaikutuksia. Kun tappioiden vähentäminen sallitaan konsernin osien välillä, verokertymä ei ainakaan kasva verrattuna edeltävään tilanteeseen, jos verokannat pysyvät samoina. Yhtiöiden tappiot vähennetään maiden keskimääräistä veroastetta vastaan, joten yhtiö ei voi siirtää tappioita kokonaan korkeamman verokannan maassa vähennettäväksi. Siten kaavamainen jako lisää matalamman verokannan merkitystä ja pienentää korkeamman verokannan merkitystä verrattuna erillisverotukseen. Tutkimuksessa arvioidaan yhteisverotuksen kokonaisuudessaan kasvattavan verokilpailua verrattuna tilanteeseen ilman veropohjan kaavamaista jakoa. Yhteisverotuksessa valtiot eivät kilpaile ainoastaan kannattavan toiminnan saamisesta alueelleen vaan myös osuudesta monikansallisten yritysten veropohjiin. Investoinnit kas-

---

¹⁴⁴ Helminen 2011, luku 6. Yritystoiminnan muodot ja liike-tulon verotus, Kiinteä toimipaikka.

vattavat veropohjaa jakokaavan kautta, kasvattaen näin valtioiden verokertymiä, mutta antaen hallituksille myös eräänlaisen suojan verotulojen menetyksiä vastaan, kun kansalliset yritykset tuottavat tappiota.¹⁴⁵

CCCTB-järjestelmässä konserniyhtiöiden verotettavat tulokset yhdistetään ja yhdistetty veropohja jaetaan verotettavaksi niille jäsenvaltioille, joissa konsernilla on toimintaa. Konserniyhtiö voi siis tehdä jäsenvaltiossa tappiota, mutta silti maksaa sinne tuloveroja. Tappiontasaus todennäköisesti tasaa verotuottoja vuosien välillä.

3.2.5 Siirtohinnoittelu

Konserniyhtiöiden välinen peitelty voitonsiirto voidaan toteuttaa sopimalla siirtohinnoista. Tällöin sovitaan konserniin kuuluvien yhtiöiden ja niiden osien välisistä konsernin sisäisistä transaktioista ja niissä käytetyistä hinnoista ja muista taloudellisista ehdoista eri tavalla kuin mitä toisistaan riippumattomat yhtiöt olisivat samanlaisessa tilanteessa sopineet.¹⁴⁶

Voittoa voidaan siirtää peiteltyä esimerkiksi käyttämällä konsernin sisäisessä tavaraliikenteessä yli- tai alihintoja. Vastaavasti konserniyhtiöiden välisestä tiedotaidon tai teknologian siirrosta tai esimerkiksi tavaramerkeistä voidaan maksaa yli- tai alisuuria rojalteja. Samoin voidaan maksaa yli- tai alisuuria palvelumaksuja konserniyksiköiden välisistä mitä erilaisimmista palvelusuoritteista, kuten johtamissuoritteista tai juridisesta konsultaatiosta. Eräs keskeinen voitonsiirron muoto on konsernin sisäisistä lainoista peritty yli- tai alikorko.¹⁴⁷

VML 31 § käsittelee siirtohinnoitteluoikaisua ja se edellyttää käyvän arvon käyttöä verovelvollisen ja häneen etuyhteydessä olevan osapuolen välisissä liiketoimissa. Lain perusteella veroviranomainen voi tehdä verovelvollisen tuloon

---

¹⁴⁵ Gérard – Weiner 2003, s. 20. ks. myös: Bettendorf ym. 2009a, s. 19. Esitys toteuttaisi automaattisesti konsernin eri yksiköissä syntyneiden voittojen ja tappioiden tasaamisen. Tämän arvioidaan pienentävän tuotantopanosten, erityisesti työvoiman, efektiivistä kustannusta ja lisäävän taloudellista aktiviteettia.

¹⁴⁶ Helminen 2011, luku 8. Kansainvälisen konsernin erityiskysymyksiä, Siirtohinnoittelu.

¹⁴⁷ Helminen 2011, luku 8. Kansainvälisen konsernin erityiskysymyksiä, Siirtohinnoittelu.

lisäyksen, joka olisi kertynyt ehtojen vastatessa sitä, mitä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu.

Vidal (2009) esitteli tutkimuksessaan oikeustapauksen (GlaxoSmithKline), joka selvästi identifioi teoreettisen ongelman nykyisessä siirtohinnoittelu järjestelmässä. Oikeustapaus, joka on käsiteltävänä Kanadan oikeusjärjestyksessä, käsittelee farmaseuttista tuotetta, jota GlaxoSmithKline Kanada tuo maahan Singaporesta. Maahantuodun aineen hinta on merkittävästi enemmän kuin maahantuotujen geneeristen¹⁴⁸ lääkkeiden hinta. Piirioikeus (district court) on tehnyt päätöksen, jonka mukaan GlaxoSmithKline siirtää voittoja Kanadan ulkopuolelle käyvän arvon siirtohinnoittelusääntöjen vastaisesti.¹⁴⁹

Vidal (2009) puolustaa, että GlaxoSmithKlinen lääke on alkuperäinen tuote ja maksaa noin 250 prosenttia enemmän kuin geneerinen lääke. Tuote on kehitetty Sveitsissä, tuotemerkki on Iso-Britanniasta, valmistus tapahtuu Singaporessa, mutta vain jakelu ja markkinointi tapahtuvat Kanadasta. On siksi taloudellisesti perusteltua, että osa voitosta siirretään Kanadan ulkopuolelle. Luultavasti ilman innovaatiota, ja todennäköisesti myös ilman tuotemerkkiä, voitot tuotteen myynnistä Kanadassa olisivat nolla. Tapaus asettaa koko siirtohinnoittelu konseptin ja nykyisen yritysverotuksen kansainvälisen järjestelmän kyseenalaiseksi, ainakin innovatiivisten tuotteiden monopolisessa kilpailussa. Tapauksessa onkin oleellista, kuinka voitot tulisi jakaa osallistuvien maiden kesken. Liittovaltion (federal court) tuomioistuin kumosi heinäkuussa 2010 piirioikeuden päätöksen ja palautti asian uudelleen käsiteltäväksi.¹⁵⁰

Siirtohinnoittelun merkitys kasvaa kokoajan, johtuen aineettoman omaisuuden kasvavasta vaikutuksesta tuloksiin. Valtioille siirtohinnoittelusta aiheutuu suuria verotulojen menetyksiä sekä valvontakustannuksia. Monikansallisten yhtiöiden merkittävimmät verosääntöjen noudattamisesta aiheutuviin menoihin liittyvät tekijät koskevat suoraan tai välillisesti siirtohinnoittelua (siirtohinnoitteluasiakirjo-

---

¹⁴⁸ Alkuperäislääkkeen patenttiajan umpeuduttua siitä voidaan tehdä rinnakkais-/kopiolääke eli geneerinen lääke. Lääkkeen vaikuttava aine on sama kuin alkuperäislääkkeessä, mutta koostumus eroaa.

¹⁴⁹ Vidal 2009, s. 512.

¹⁵⁰ A-345-08 GlaxoSmithKline Inc. v. H.M.Q. 26.7.2010 ja Vidal 2009 s. 516-526.

ja, selvityksiä ja lausuntoja sekä keskinäisiin sopimuksiin liittyviä menettelyjä). Lisäksi verosääntöjen noudattamisesta siirtohinnoittelun vuoksi aiheutuva rasitus on kasvanut ajan mittaan pääasiassa kahdesta syystä: i) veroviranomaisten entistä tiukemmat dokumentointivaatimukset yhdessä veroviranomaisten suorittaman valvonnan kanssa; ii) eri puolilla maailmaa liiketoiminnan muotoon ja laajuuteen kohdistuvat mukautukset ja muutokset.¹⁵¹ CCCTB-järjestelmän sisällä siirtohinnoittelu ongelmaa ei esiinny, sillä yhdistettyä veropohjaa laskettaessa eliminoidaan konsernin jäsenten väliset liiketoimet¹⁵². Järjestelmän ulkopuolelle tapahtuvissa liiketoimissa siirtohinnoittelusäännöksiä on noudatettava.¹⁵³ Tämä voikin olla kannusteena investoida enemmän järjestelmän sisälle, ja toimia ulkopuolella ilman tytäryhtiötä tai kiinteää toimipaikkaa. Toisaalta on myös väitetty, että siirtohinnoittelu lisää kasvua, koska se lieventää verorasitusta, jolloin sen poistaminen vähentäisi kasvua.¹⁵⁴

3.2.6 Myynti määränpäittäin

Myyntiä määränpäittäin on käsitelty kirjallisuudessa hyvin vähän, ja sen tuomia hyötyjä ja ongelmia ei varmasti vielä täysin ymmärretä. Vastaavanlaista myynnin jakotekijää ei ole myöskään käytössä missään muualla. Ehdotettu myynti määränpäittäin tarkoittaa merkittävää muutosta nykyiseen tilanteeseen, jossa perimmäinen verotusoikeus on annettu lähdevaltiolle. Lähdevaltioperiaatteella on vahva käsitteellinen asema Euroopan Unionin jäsenvaltioissa, ja se on ollut pitkän aikaa ohjaavana periaatteena OECD:n kehittäessä kansainvälistä verotusta. Allokoidaessa verotusoikeutta kansainvälisissä sopimuksissa, myynnille ei ole annettu paljon painoarvoa.¹⁵⁵ Vaikka myyntiä koskeva jakotekijä onkin vain yhtenä osana jakokaavaa, on kyseenalaista pidetäänkö sitä oikeudenmukaise-

---

¹⁵¹ KOM(2011) 121 lopullinen, s. 4. ks. myös: Bettendorf ym. 2009a, s. 18. Siirtohinnoittelukanustimen poistumisen arvioidaan vaikuttavan kansainvälisten konsernien keskimääräiseen yhtiöverokantaan. Verosuunnittelun estyminen johtaa efektiivisen verokannan nousuun, mikä nostaa edelleen investoinnin pääomakustannusta ja efektiivistä verokantaa. Tämä heikentää investointihalukkuutta.

¹⁵² KOM(2011) 121 lopullinen 59 artikla.

¹⁵³ Munin 2011, s. 122 ja Linnanvirta ym. 2011, s. 524.

¹⁵⁴ Van der Horst ym. 2007, s. 19.

¹⁵⁵ Helminen 2011, luku 3. Kansainvälisen vero-oikeuden perusteet, Kansainvälisen vero-oikeuden käsite ja normit, Verosopimusoikeus.

na ja kohtuullisena, ja onko se riittävän pätevä saavuttaakseen yleisen hyväksynnän.

Myynti olisi otettava huomioon, jotta varmistetaan määräjäsenvaltion oikeudenmukainen osallisuus. Näillä jakotekijöillä ja painotuksilla olisi varmistettava, että voitot verotetaan siellä missä ne on ansaittu. Yleisestä periaatteesta poiketen silloin, kun jakamisen tulos ei vastaa oikeudenmukaisella tavalla liiketoiminnan laajuutta, suojalauseke tarjoaa mahdollisuuden käyttää vaihtoehtoista menetelmää.¹⁵⁶

Yhtiöt tekevät voittoa vain siinä määrin kuin niiden tuotoksia myydään, joten on luonnollista ottaa tämä yhdeksi jakotekijäksi. Asuinvaltioperiaatteen mukainen myynti todennäköisesti toistaisi työvoiman ja varojen jakautumista, joten myynnillä määränpäättämisen otetaan huomioon myös loppukäyttäjien sijainti. Fuest (2008) esittää, että myynnin määränpäättämisen painottaminen vähentää jäsenvaltioiden kannustimia alentaa verokantaa, koska yleensä yrityksille on helpompaa muuttaa tuotantoa maasta toiseen kuin vaihtaa myynnin määränpäättämistä. Toisaalta ”spread throw-back rule”¹⁵⁷ antaa ymmärtää, että myynnin kohdentaminen mieluummin kuin myynti itse onkin varsin liikkuvaa. Esimerkiksi yrityksillä, joilla on myyntiä matalan verotuksen maissa, on kannustin toimia fyysisesti paikanpäällä, mutta yritykset, joilla on myyntiä korkean verotuksen maissa, yrittävät välttää fyysistä läsnäoloa.¹⁵⁸

Määränpääperiaate palvelee paremmin myös voittojen kohdentumista, sillä myynti automaattisesti heijastaa voittoa. Myynnin jakotekijässä on ratkaisevaa se, missä tavarat ostetaan kulutukseen ennemmin kuin missä ne tuotetaan. Ainoa hinta, joka lopulta vaikuttaa verotuksen todenmukaisuuteen, on lopullinen hinta kun se myydään kolmannelle ja sitä pitäisi tarkkailla.¹⁵⁹

---

¹⁵⁶ KOM(2011) 121 lopullinen, s. 5.

¹⁵⁷ Jos jäsenvaltiossa jonne tavarat toimitetaan tai jossa palvelut suoritetaan, ei ole yhtään konserniyhtiötä, tai jos tavarat toimitetaan kolmanteen maahan tai palvelut suoritetaan kolmannessa maassa, myynti on sisällytettävä kaikkien konserniyhtiöiden myyntiä koskevaan jakotekijään suhteessa niiden työvoimaa ja omaisuuseriä koskeviin jakotekijöihin. KOM(2011) 121 lopullinen 96 artikla.

¹⁵⁸ Fuest 2008, s. 733.

¹⁵⁹ Devereux 2004, s. 84.

3.3 Arviointia

3.3.1 CCCTB-järjestelmän heikkoudet ja vahvuudet

Ehdotetun veromallin ehkä selväpiirteisin etu olisi konsernien verotuksen yksinkertaistuminen. Konsernit laskisivat verotettavan voittonsa perustuen yhteen normistoon ja asioisivat vain yhden veroviranomaisen kanssa. Nykyjärjestelmässä samat toimitukset joudutaan tekemään jopa useaan kymmeneen kertaan. Hallinnollinen työ vähenisi mahdollisesti murto-osaan nykyisestä. Samalla konsernin sisäisten transaktioiden siirtohinnoittelu veroviranomaisia varten kävisi tarpeettomaksi. Järjestelmän etuihin kuuluisi myös se, että konsernin osien välinen tappiontasaus ja yritysjärjestelyt olisivat toteutettavissa kitkattomasti. Järjestelmälle on asetettu toiveita myös sen suhteen, että tuotantopanosten liikkuvuutta ja kohdentumista vääristävät verotuksen vaikutukset vähenisivät, ja että konsernien hajautettua rakennetta hyödyntävä verosuunnittelu pienenis. ¹⁶⁰

Järjestelmässä voitot ja tappiot yhdistetään välittömästi EU:n laajuisten veropohjien laskentaa varten, mikä vähentää liikaverotusta rajat ylittävissä tilanteissa ja parantaa siten verotuksen neutraaliutta kotimaisten ja rajat ylittävien toimintojen välillä. Tämä auttaa hyödyntämään paremmin sisämarkkinoiden tarjoamia mahdollisuuksia. CCCTB:n ansiosta veroesteet ja hallinnolliset rasitteet vähenevät, joten toiminnan laajentaminen EU:n sisällä tulee helpommaksi ja halvemmaksi pk-yrityksille. Rajat ylittävää toimintaa harjoittavat pk-yritykset, jotka valitsevat CCCTB:n käytön, voivat laskea yhtiöveropohjansa ainoastaan yhtä sääntökokonaisuutta noudattaen. Sääntöjen noudattamisesta aiheutuvien tosiasiallisten ja koettujen kustannusten alenemisen uskotaan vaikuttavan merkittäväällä tavalla yritysten mahdollisuuteen ja halukkuuteen laajentua ulkomaille keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. ¹⁶¹

Linnanvirta ym. (2011) esittävät, että konsernille olisi verotuksellisesti tehokasta keskittää merkittävä aineellinen omaisuus matalan verokannan maassa sijaitse-

---

¹⁶⁰ Munin 2011, s. 123–124 ja Hietala – Kari 2005, s. 21–22.

¹⁶¹ Erilaisten verosäännösten noudattamisesta aiheutuvat kustannukset ovat arviolta 1,9 prosenttia maksetuista veroista suurilla yrityksillä ja 30,9 prosenttia maksetuista veroista pienillä ja keskisuurilla yrityksillä. Van der Horst ym. 2007, s. 11 ja KOM(2011) 121 lopullinen, s. 6.

valle kalustoyhtiölle, joka vuokraisi omaisuuden edelleen todelliselle käyttäjälle, koska konserniyhtiöiden väliset leasing- järjestelyt on jätetty kohdentamissäännöksen ulkopuolelle.¹⁶² Nähdäkseni tämä ei ole mahdollista, sillä kohdentamissäännöksen toinen pykälä estää tämän: ”...jos taloudellinen haltija ei tosiasiallisesti käytä omaisuuseräänsä, kyseinen omaisuuserä on sisällytettävä sen konserniyhtiön jakotekijään, joka käyttää sitä tosiasiallisesti. Tätä sääntöä sovelletaan kuitenkin ainoastaan omaisuuseriin, jotka muodostavat yli viisi prosenttia omaisuuserää tosiasiallisesti käyttävän konserniyhtiön kaikkien aineellisten hyödykkeiden verotusarvosta.”¹⁶³

Ongelmia voidaan ajatella syntyvän kansallisten verojärjestelmien ja CCCTB-järjestelmän eroavaisuuksista, sillä tulevaisuudessa on päätettävä kuinka suuria eroavaisuuksia näiden välillä sallitaan. On mahdollista, että harmonisointi EU-tuomioistuimen kautta kansallisiin lainsäädäntöihin tulee lisääntymään CCCTB-järjestelmän myötä.¹⁶⁴ Osa asiantuntijoista uskoo järjestelmän vähentävän riskiä, että kansalliset verolainsäädännöt olisivat EU-oikeuden vastaisia, ja täten myös vähentävän EU-tuomioistuimen tapauksia. EU-tuomioistuimen vahva rooli ennakkoratkaisujen antajana on ollut olennainen osa välittömän verotuksen lähentymisessä. Koska tuloverotusta koskevia lainsäädännöllisiä normeja ei ole vielä juurikaan olemassa EU-tasolla, on epäselvissä ja aukollisissa tilanteissa turvauduttava ennakkoratkaisupyyntöön EU-tuomioistuimelta. Tuomioistuin ei välitöntä verotustaan koskevissa ratkaisuissaan varsinaisesti ota kantaa maan lainsäädäntöön vero-oikeudellisissa kysymyksissä, vaan ainoastaan toteaa sen, onko kulloinkin käsillä olevassa tapauksessa rikottu yhteisön oikeuden sisältämiä perusvapauksia. Tuomioistuin on sitovilla ratkaisuillaan todennut kansallisten verojärjestelmien asettamat yritystoiminnan ja pääomien vapaan liikkuvuuden esteet sopimusten vastaisiksi. Tuomioistuimen päätösten kautta tapahtuvassa verotuksen harmonisoinnissa on nähty kuitenkin olevan haittapuolia. Perustuessaan yksittäistapauksiin se on suunnittelematonta ja koordinoimatonta.

---

¹⁶² Linnanvirta ym. 2011, s. 525.

¹⁶³ KOM(2011) 121 lopullinen 93 artikla.

¹⁶⁴ Munin 2011, s. 122–123.

Lisäksi esiin nousevien kysymysten ja ratkaisujen lopputulosten vaikea ennakoitavuus on synnyttänyt päätöksentekoa vaikeuttavaa epävarmuutta.¹⁶⁵

Järjestelmän suurin heikkous on, että se yksinkertaistaa vain järjestelmään liittyvien konsernien verotusta ja jättää voimaan kansalliset yhtiöverojärjestelmät, jolloin käytännössä syntyy uusi 28. verojärjestelmä. Taloudelliselta kannalta ehdotus ei kuitenkaan maksimoi saatavilla olevia hyötyjä. Jättäessään kansalliset yhtiöverojärjestelmät edelleen voimaan, se ei ratkaisevasti lievennä monimutkaisen kokonaisjärjestelmän synnyttämiä kustannuksia. Jättäessään yhtiöverokannat jäsenvaltioiden vapaaseen harkintaan, se poistaa vain pienen osan veroasteen vaihtelusta aiheutuvista tehokkuustappioista. Ehdotuksen Akilleen kantapää on kuitenkin konserniveropohjan kaavamainen jako. Siihen liittyy monia maiden väliseen oikeudenmukaisuuteen, käytännön hallinnointiin ja taloudellisiin käyttäytymisvaikutuksiin liittyviä ongelmia. Toki nämä ongelmat täytyy suhteuttaa nykyisen erillisverotuksen ongelmiin. Euroopan unionin jäsenvaltiot eivät myöskään ole toistensa kaltaisia, vaan hyvinkin erilaisen historian läpikäyneitä, jolloin yhteisen veropohjan jakoperiaatteista voi käytännössä olla hyvin vaikea päästä yhteisymmärrykseen.¹⁶⁶

Tiebout (1956) oli ensimmäisiä tutkijoita, jotka tarkastelivat hallitusten välisen verokilpailun ongelmia. Tiebout'n esittelemä malli ei lähtökohtaisesti käsittele yhtiöverotusta, mutta myöhemmin sitä on laajennettu yritysten sijoittumista ja yritysten haalimiseksi tarjottuja vero- ja muita etuja koskevaksi tarkasteluksi. Yhtiöverotukseen sovellettuna Tiebout'n-mallissa on kyse siitä, että vapaasti liikkuva yritys sijoittuu siihen valtioon, jonka tarjoamat julkiset tuotantopanoksen vastaavat yrityksen tarpeita. Verokilpailu on mallissa mukana siinä muodossa, että maan julkisen sektorin tulee tuottaa haluttu julkistuotannon taso mahdollisimman pienin verokustannuksin, muussa tapauksessa yritykset ”äänestävät jaloillaan”. Kun yritysten lukumäärä on niin suuri, että niiden ”tarjonta” on jokaisen valtion kannalta täysin joustavaa, saavutetaan mallissa tasapaino silloin, kun jokainen yritys on sijoittunut siten, että yrityksen veroaste vastaa sille tarjottujen julkisten tuotantopanosten rajahyötyä. Tällöin tasapaino on tehokas. Halli-

---

¹⁶⁵ Munin 2011, s. 122–123, Hietala – Kari 2005, s. 1 ja Juusela 2001 s. 5.

¹⁶⁶ Hietala – Kari 2005, s. 11 ja 21–22.

tus voi valita veroasteensa siten, että jokainen sen alueella sijaitseva yritys osallistuu täysimääräisesti julkisten tuotantopanosten rahoittamiseen eikä vapaamatkustajaongelmaa synny. Näin ollen Tiebout'n esittämän hypoteesin perusteella alueelliset erot yhtiöverotuksen tasossa voivat säilyä, vaikka maiden verotusta ei pyrittäisi koordinoimaan. Tämä ei-koordinoitu tasapaino on kokonaistaloudellisesti tehokas. Verotuksen harmonisointi voisi olla jopa haitallista, koska se pakottaisi maat tarjoamaan enemmän tai vähemmän julkishyödykkeitä kuin kussakin maassa sijaitsevat yritykset haluaisivat kuluttaa.¹⁶⁷

3.3.2 CCCTB-järjestelmän uhat ja mahdollisuudet

Välitön verotus on tärkeimpiä valtioiden tuloeriä, ja se on unionin alkutaipaleelta asti nähty sellaiseksi osa-alueeksi, joka kuuluu jäsenvaltioiden oman poliittisen päätöksenteon piiriin. Välitöntä verotusta ei ole yhtenäistetty EU:ssa eikä sitä monien kansalaisten ja hallitusten mielestä pitäisikään, sillä se on jäsenten ainoa jäljellä oleva keino vaikuttaa sisäpolitiikkaan ja sen prioriteetteihin. Verotus on keskeinen keino valtion sisäisen sosiaalipolitiikan ja tulojaon ohjauksessa, sillä sen vahvat siteet finanssipolitiikkaan ja sitä kautta talouspolitiikkaan tarjoavat laajat mahdollisuudet erilaisiin finanssiratkaisuihin, joihin valtio kulloisellakin toimenpiteellään pyrkii. Samalla kun verotuksen tarkoituksena on julkisen rahan tarpeen hoitaminen, se tarjoaa mahdollisuuden erilaisten yhteiskunnallisten päämäärien ajamiseen.¹⁶⁸

Yksi CCCTB-järjestelmän kriittisimmistä näkökohdista on veropohjan jakokaava ja sen vaikutukset jäsenten verotuloihin. Tulojen vähentymistä ja alijäämien kasvua pelätään, varsinkin nykyisessä taloustilanteessa. Välillinen verotus on pääosin harmonisoitu unionin alueella, joten jäsenvaltioiden toimivalta on tällä alueella hyvin rajallinen. Monet uskovatkin, että tämä on vain ensimmäinen askel kohti laajempaa yhdentämistä, jossa seuraava askel on verokantojen yhtenäistäminen.

---

¹⁶⁷ Tiebout 1956, s. 416–424, Wilson 1999, s. 271–272 ja Kohonen 2007, s. 3–4.

¹⁶⁸ Munin 2011, s. 122.

Konsernin osien välinen tappiontasaus vähentää oleellisesti yhtiöverotuloja lyhyellä aikavälillä, mutta pitkällä aikavälillä yritysten tulokset todennäköisesti vain tasaantuvat. Eräs konsernin osien välisen tappiontasauksen myötä syntyvä epävarmuus liittyy vanhoihin tappioihin. OECD:n mukaan tappiot ovat viimevuosisikymmenenä olleet kasvussa, vaikkakin yleisesti suhteessa vähemmän kuin bruttokansantuotteet. Tappioita on Euroopassa vähentämättä keskimäärin 10–20 prosenttia BKT:stä ja osa näistä saattaisi tulla vähennettäväksi uuden järjestelmän oloissa rajojen yli. Tiedossa ei ole kuinka suuri osa näistä tappioista kuuluu kansainvälisesti toimiville konserneille, mutta kokonaismäärä on kuitenkin niin merkittävä, että se tulisi ottaa päätöksissä huomioon.¹⁶⁹

Lainsäädäntövallan ja veropolitiikan kannalta yhteiseen veropohjaan siirtyminen merkitsee kiistatta kansallisen päätäntävallan vähentymistä yhtiöverotuksessa. Vaikka Suomi voikin säilyttää yhteisen veropohjan rinnalla oman kansallisen veropohjan, ei veropohjien välille käytännössä voi muodostua merkittäviä eroja. Epävarmaa on tosin sekin, onko erityisesti pienten jäsenvaltioiden ylipäätään mahdollista ja järkevää ylläpitää kahta veropohjaa samanaikaisesti. Verohallintojen on myös toimittava entistä tiiviimmässä yhteistyössä, jotta yhteisverotus ja veropohjan jakaminen jäsenvaltioiden välillä voidaan toteuttaa.¹⁷⁰

Tutkielmassa käsitellyistä aiemmista tutkimuksista voi havaita, että joillakin ta-
hoilla on elätelty toiveita siitä, että järjestelmä kahlitsisi verokilpailua ja toisaalla epäillä, että verokilpailu tulee lisääntymään verokannoissa. On myös epävarmaa mitä 28. verojärjestelmän esitleminen EU:ssa aiheuttaa verokilpailulle. EU-jäsenvaltioiden välisen verokilpailun kannalta CCCTB-järjestelmän suurin ongelma on, että mallissa harmonisoitaisiin veropohja, mutta verokannat jäisivät jäsenvaltioiden vapaasti päätettäväksi. CCCTB todennäköisesti tekisi verokilpailusta läpinäkyvämpää, koska erot maiden nimellisissä verokannoissa kertoisivat entistä selvemmin eroista maiden todellisissa yhtiöveroasteissa. Läpinäkyvyydestä johtuen on oletettavaa, että verokannat lähestyisivät toisiaan.¹⁷¹ Toisaalta

---

¹⁶⁹ KOM(2011) 121 lopullinen 48 artikla ja OECD 2011, s. 21.

¹⁷⁰ Viitala 2007, s. 80 ja Linnanvirta ym. 2011, s. 524.

¹⁷¹ Viitala 2007, s. 77–80, Linnanvirta ym. 2011, s. 524 ja Järvikare 2009, s. 6. ks. tarkemmin verokilpailusta: Nicodéme 2006 ja Kohonen 2007.

on mahdotonta sanoa mitkä järjestelmän kokonaisvaikutukset ovat verokilpailuun, sillä CCCTB uudistaa koko verojärjestelmän ja yksittäiset ominaisuudet voivat vaikuttaa verokilpailuun joko kannustavasti tai hillitsevästi.

Penttilä on arvioinut, että uusi mittava säännöstö - 136 artiklaa - tulisi aiheuttamaan soveltamistasolla huomattavan paljon tulkintaongelmia. Niistä osa olisi hänen mukaansa ilman muuta sellaisia, että niiden ratkaisemiseen tarvittaisiin EU:n tuomioistuimen tuomio. Arvio on esitetty Keskuskauppakamarin Suuressa Veropäivässä 21.9.2011 puheenvuorossa "EU-oikeuden soveltaminen ja Suomen yritysverotus".¹⁷² Nähdäkseni verohallintojen ja EU-tuomioistuimen kannalta olisi tarpeellista perustaa keskusviranomaisen, joka voisi antaa sitovia ohjeituksia jäsenvaltioille. Vaikka direktiiviehdotus on yksityiskohtainen, on sen mahdotonta kattaa kaikkia tilanteita. Myös päätösten yhteneväisyyden kannalta keskusviranomaisen edesauttaisi hyvää verojärjestelmää.

Suomen kiinnostus järjestelmää kohtaan on ollut varovaisen optimistista. Valtioneuvosto pitää direktiiviehdotuksen tavoitteita sinänsä kannatettavina. Yritysten rajat ylittävän toiminnan helpottaminen on lähtökohtaisesti tärkeää sisämarkkinoiden toiminnan kannalta. Direktiiviehdotuksen merkitykseen tulee kuitenkin vaikuttamaan se, missä määrin yhtiöt olisivat halukkaita valitsemaan järjestelmään liittymisen.¹⁷³ Valtiovarainvaliokunta tukee näkemystä, jonka mukaan Suomen kannattaa olla edelleen tiiviisti mukana valmistelussa. Siinä saatava lisätieto helpottaa myös päätöksentekoa tiivistettyyn yhteistyöhön ryhtymisestä, jos se osoittautuu ajankohtaiseksi ja Suomen edun mukaiseksi.¹⁷⁴

On melkein varmaa, että kaikki jäsenvaltiot eivät lähde CCCTB-järjestelmään mukaan, koska jäsenvaltioiden verosuvereniteetti vähenee ja vaikutukset verotuloihin ovat epävarmoja. Täten vaihtoehdoksi jää tiivistetty yhteistyö, jolloin järjestelmä toteutettaisiin vain osassa jäsenvaltioista, kuten oli asianlaita Euroa perustettaessa. Jos järjestelmä päätetään toteuttaa tiivistetyn yhteistyön avulla, voidaan ulkopuolelle jääviä jäsenvaltioita hakea niin sanotun keltaisen kortin jättäneiden joukosta: Bulgaria, Irlanti, Malta, Alankomaat, Puola, Slovakia, Ro-

---

¹⁷² VaVL 2011 vp, s. 3.

¹⁷³ U 22/2011 vp, s. 9.

¹⁷⁴ VaVL 2011 vp, s. 6.

mania, Iso-Britannia sekä Ruotsi.¹⁷⁵ Toisaalta prosessissa ollaan vielä niin alkuvaiheessa, että jäsenvaltioiden lopullisia kantoja on hyvin vaikea arvioida. Tiiviimpi yhteistyö luo joka tapauksessa paljon spekuloitavaa jäsenvaltioille ja yrityksille, koska vaikutukset voivat olla täysin päinvastaiset erilaisilla kokoonpanoilla.

3.3.3 Elinkeinoverolain tulevaisuus

Suomen implementoidessa direktiivin tai lähtiessä mukaan tiivistettyyn yhteistyöhön olisi ratkaistava, mitkä olisivat direktiivin voimaantulon heijastusvaikutukset muuhun sisäiseen elinkeinoverotusta koskevaan lainsäädäntöön. Muun muassa valtioneuvosto toteaa kirjelmässään, että nykyisen elinkeinoverolainsäädännön sopeuttaminen direktiiviehdotukseen saattaisi olla tietyin kohdin perusteltua. Esimerkiksi poistojärjestelmän muuttaminen samankaltaiseksi kuin direktiiviehdotuksessa, helpottaisi myös yritysten siirtymistä järjestelmien välillä. Sopeuttamisella voitaisiin lisäksi pienentää kahden erilaisen säännösten ylläpitämisestä verohallinnolle aiheutuvia kuluja.¹⁷⁶

Tulolähdejaon mielekkyys voidaan asettaa kyseenalaiseksi lähinnä osakeyhtiössä. Tulolähdejaon poistamisesta seuraava suurin muutos olisi hyvin todennäköisesti se, että kaikki voitot ja tappiot netotettaisiin osakeyhtiön verotuksessa keskenään. Tällöin osakeyhtiön verotettava tulo olisi myös lähempänä yhtiön kirjanpidollista tulosta. Erot verotettavan tuloksen laskentasäännöksissä ovat sen sijaan enää niin vähäisiä eri tuloverolakien kesken, että muutokset eivät olisi uhka veronsaajien verotuloille. Sitä vastoin etuna olisi ainakin huomattava säästö byrokratiassa sekä ennustettavuuden parantuminen.¹⁷⁷

---

¹⁷⁵ Toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamista koskevassa pöytäkirjassa N:o 2 olevan 6 artiklan mukaisesti kukin kansallinen parlamentti voi kahdeksan viikon kuluessa siitä, kun lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävää säädöstä koskeva esitys on toimitettu, antaa Euroopan parlamentin puhemiehelle sekä neuvoston ja komission puheenjohtajille perustellun lausunnon syistä, joiden perusteella se arvioi, että kyseessä oleva esitys ei ole toissijaisuusperiaatteen mukainen.

¹⁷⁶ U 22/2011 vp, s. 7 ja Linnanvirta ym. 2011, s. 526.

¹⁷⁷ Mattila 2009a, s. 144–145.

Varsinkin kansainvälistä liiketoimintaa harjoitetaan nykyisin suurelta osin laajojen konsernien muodossa, mutta myös Suomen sisäisessä liiketoiminnassa konsernien käyttö on yleistynyt ja konsernimuodossa toimiminen on hyvin tavanomaista. Ketjuverotusta ei nykyisin tarkastella pelkästään osinkoverotukseen liittyvänä kysymyksenä. Yhtiön omistamien osakkeiden tuottaman osingon ja osakkeiden luovutusvoiton verotus liittyvät toisiinsa. Suomen 2004 verouudistuksessa EVL 6b §:n säännöksellä vastattiin sekä ketjuverotukseen että kansainväliseen verokilpailuun.¹⁷⁸ CCCTB-järjestelmässä osingot ja osakkeiden luovutusvoitot ovat verovapaita. EVL:ssä vastaavaan verovapauteen on säädetty joukko poikkeuksia. CCCTB-järjestelmän oloissa yksityishenkilö voisi välttää pörssiosingon ja vastaavan osakkeen verotuksen ohjaamalla pörssiosinkoja ja vastaavia luovutusvoittoja ensin omistamaansa holdingyhtiöön ja sieltä edelleen 9 %:n nettovarallisuusrajan ja 90 000 euron kattosäännön rajoissa verovapaasti itselleen¹⁷⁹.

EVL:n poistojärjestelmä on säilynyt suhteellisen pienin muutoksin yli 40 vuotta, mutta maailma on tänä aikana muuttunut merkittävästi. Suomen elinkeinoverojärjestelmässä vallitseva poistojen vahva sidos kirjanpitoon on osaltaan johtanut siihen, että elinkeinoverojärjestelmä on menettänyt sen tärkeän yksinkertaisuuden, ja hyvän verojärjestelmän sijasta lainsäädännössä on keskitytty vuotokoh-tien tukkimiseen. Tuloksentasausmekanismina¹⁸⁰ toimiva poistojärjestelmä tulee uudistaa ja tuloksentasaus eri vuosien välillä on hoidettava tappiontasausjärjestelmän avulla.

Yhtenä vaihtoehtona on pidetty EVL-poistojen sopeuttamista lähemmäksi kansainvälisten tilinpäätösperiaatteiden mukaisia, tai ainakin KPL:n mukaisia suunnitelman mukaisia poistoja. Toinen vaihtoehto on irrottaa verotuspoistot kirjanpidon poistoista murtamalla verotuspoistojen EVL 54.2 §:ssä tarkoitettu kirjanpitosidonnaisuus. Kytkenän pääasiallinen tarkoitus on estää se, että yritys voisi kirjanpidossa näyttää suurempaa tulosta kuin verotuksessa.¹⁸¹ Uuden CCCTB-

---

¹⁷⁸ Anderson ym. 2009, s. 173–174.

¹⁷⁹ TVL 33b §.

¹⁸⁰ Poistoero, suunnitelman mukaisten ja kirjanpidossa tehtyjen poistojen erotus, oli vuonna 2008 12,2 miljardia euroa (verohallinnon julkaisu 359.09).

¹⁸¹ Mattila 2010, s. 474.

järjestelmän myötä olisi loogista kallistua jälkimmäisen kannalle eli poistaa kirjanpitosidonnaisuus.

Poistojen kannalta kansainvälinen kehittyminen näyttää johtavan väistämättä kirjanpidon ja verotuksen sidoksen irtaantumiseen. Poistosäännöksillä on ollut historiassa selvä talouspoliittinen näkökulma; niillä on haluttu lisätä yritysten halukkuutta investointeihin. Nykymaailmassa, kun Suomen kansainvälinen kilpailu pyritään takaamaan alhaisella yhteisöverokannalla, on poistojen talouspoliittinen merkitys vähentymässä. Poiston taloudellinen merkitys riippuu olennaisesti verokannan suuruudesta; mitä korkeampi verokanta, sitä suurempi taloudellinen hyöty.¹⁸²

Kansainvälinen käytäntö on osoittanut, että poistolaskenta voidaan eriyttää täysin verotuksesta. Tällaisia maita ovat esimerkiksi Iso-Britannia, Italia ja Irlanti. Teknisesti tämä olisi toteutettavissa siten, että kirjanpidolliset poistot jätettäisiin huomioimatta verotettavan tulon laskelmassa. Erilliset verolain mukaiset poistot tulisivat tällöin vähennettäväksi verotuksessa. Näin ollen huomio kiinnittyy siihen, mikä on poistojen kirjanpitosidonnaisuuden perimmäinen tarkoitus. ”Tuleeko tuloverolain erikseen varmistua oman pääoman muodostumisesta sellaiseksi, kuin se kirjanpitolain ja osakeyhtiölain mukaan muuten muotoutuu, vai tuleeko verolain osalta korostaa enemmän sen omia tavoitteita?”¹⁸³

Poistojen ideologiaan kuuluu paitsi niiden nopeus, myös niiden joustavuus. Kirjanpidon suunnitelman mukaiset poistot on tehtävä tuloksesta riippumatta. Verotuksessa ei toistaiseksi ole ollut poistopakkoa. Poistoja voidaan käyttää joustavasti sen mukaan, millainen verotettava tulos halutaan kulloinkin saavuttaa. Arvelan työryhmä ”Verotus, tilinpäätös ja yhtiöoikeus” (VM 2006) esitti, että poistoista tehtäisiin pakollisia.¹⁸⁴ CCCTB-järjestelmässä on poistopakko, joten olisi hyvä yhtenäistää myös kansallinen lainsäädäntö samalle tasolle.

---

¹⁸² VM 2006, s. 5 ja Mattila 2010, s. 463.

¹⁸³ Mattila 2009b, s. 98–99. ks.myös: VM 2006, s. 90–94 ja VM 2002, s. 143–144.

¹⁸⁴ Mattila 2010, s. 463.

4 EMPIIRINEN TUTKIMUS

4.1 Casen pohja tutkimus

Fargas Mas (2010) on tutkinut simuloinnin avulla CCCTB-järjestelmän vaikutuksia yhtiöverotuottoihin. Tutkimuksen taustalla ovat tietyt oletukset jakotekijöiden jakautumisesta Euroopassa: bruttokansantuotteella simuloidaan konserniyhtiöiden myynnin jakautumista, työntekijät ovat sijoittautuneet EU:n reunamaihin, henkilöstömenoissa on eroavaisuuksia jäsenvaltioiden välillä sekä omaisuuserät sijaitsevat pääosin läntisessä Euroopassa. Myynnin lähestymistapa ottaa käytännössä huomioon direktiiviehdotuksen mukaisen myynti määränpäättämisen -periaatteen.¹⁸⁵

Tutkimuksessa on simuloitu konsernin verovuoden tilannetta muuttamalla järjestelmään osallistuvien maiden yhdistelmiä sekä konserniyhtiöiden tuloksia. Ensimmäisessä testissä on monikansallinen yhtiö, jolla on kuusi tytäryhtiötä ja osa näistä on tappiollisia. Konsernin osien välinen tappiontasaus alentaa huomattavasti efektiivistä verokantaa. Efektiivinen verokanta on laskettu rahavirtaperusteisesti. Tutkimuksessa on tutkittu myös yhden jakotekijän jakokaavaa, ja myyntiin perustuva jako on ainut, jolla on positiivisia vaikutuksia verotuottoihin¹⁸⁶. Toisessa testissä on Irlantilainen monikansallinen yhtiö, jonka veropohja on positiivinen. Konsernilla on toimintaa viidessä maassa, mutta voitot ovat aiemmin verotettu pääosin Irlannissa. Testissä konsernin verorasitus kasvaa merkittävästi, mutta samalla vähentää Irlannin verotuottoja, koska myynti määränpäättämisen siirtää veropohjaa Irlannin ulkopuolelle. Kolmannessa testissä on monikansallinen yhtiö, jolla on tytäryhtiö jokaisessa EU:n jäsenvaltiossa. Kun kaikki yhtiöt ovat voitollisia, järjestelmään siirtymisellä on vähäiset vaikutukset konsernin efektiiviseen verokantaan (-3 %). CCCTB:n vaikutukset yksittäisten jäsenvaltioiden verotuottoihin olivat osin merkittäviä (Tanska -62 %, Suomi 0 %, Romania 700 %). Yhtiöiden ollessa tappiollisia, ovat vaikutukset sekä konserni (-93 %) että yhtiötasolla merkittäviä, koska tappiot ovat vähennettävissä konsernin osien välillä. Suomalaisen tytäryhtiön tulos oli kolmannessa testissä tap-

---

¹⁸⁵ Fargas Mas 2010, s. 394–396 ja 404–405.

¹⁸⁶ Vrt. Zagler 2009.

piollinen, mutta konsernin ollessa voitollinen syntyi silti Suomeen verotuottoja.¹⁸⁷

Johtopäätöksissä on todettu, että järjestelmään liittyminen tuskin kasvattaisi jäsenten verotuloja vaan todennäköisemmin vähentäisi niitä. Tämä aiheutuu loogisesti järjestelmän vapaaehtoisuudesta, sillä verorasituksen kasvaessa yhtiö ei liity järjestelmään. Direktiiviehdotuksen mukaisessa järjestelmässä konsernin verorasitus laskee, ja yritykset valitsevat järjestelmän juuri verorasituksen pienenemisen takia.¹⁸⁸ Tutkimuksen suurimpana ongelmana on, että se keskityy vain yhteen konserniin yhtenä verovuonna. Makrotasolla on hyvin harvinaista, että jäsenvaltion veropohja olisi tappiollinen. Myös jakotekijät olisivat tasaisemmin jakaantuneet maiden välillä. Pidemmän aikavälin tarkastelu huomioisi paremmin yhtiön tuloksen muodostumisen ja pienentäisi yksittäisten tappiollisten tilikausien merkitystä.

4.2 Case-tutkimus

4.2.1 Taustaa

CCCTB-järjestelmän vaikutusten arviointi on erittäin haastavaa, sillä tutkijat joutuvat selviytymään puutteellisen tiedon varassa. Ensinnäkin aineistoa myyneistä määränpäittäin on käytännössä mahdotonta saada. Toisaalta epävarmuus osallistuvien maiden ja yritysten yhdistelmästä luo tutkimuksille rajattomasti mahdollisuuksia. Kolmanneksi, joka on usein sivuutettu tosiasia, tutkimuksissa on mahdotonta ottaa huomioon veropohjien laajuuksissa olevia eroja. Kaikissa löytämissäni tutkimuksissa on paljon puutteita, joten olen pyrkinyt luomaan uuden tavan lähestyä CCCTB-järjestelmää.

Tutkielman case pyrkii selvittämään direktiiviehdotuksen vaikutuksia yhtiöveropohjaan makrotasolla, jolloin pystytään välttämään monia edellisten tutkimusten ongelmia. Makrotason tarkastelu tapahtuu jäsenvaltio tasolla, jolloin vaikutuksia yksittäisten yritysten verorasitukseen ei tutkita. Case ei myöskään tutki järjes-

---

¹⁸⁷ Fargas Mas 2010, s. 396–412.

¹⁸⁸ Fargas Mas 2010, s. 417.

telmän vaikutuksia kasvuun eikä hallinnollisiin kustannuksiin. Case lähtee liikkeelle oletuksesta, että CCCTB-järjestelmään liittyvissä maissa, kaikki yritykset valitsevat CCCTB:n. Yrityksille on kannattavaa liittyä järjestelmään useasta syystä: hallinnollisen työn vähentyminen; konsernin osien välinen tappiontasaus ja tappioiden rajaton vähentämisaika; toiminnan yksinkertaistuminen rajat ylittävissä tapauksissa, joka laskee myös hallinnollisia kustannuksia; siirtohinnoittelu dokumentoinnin vähentyminen; yhden luukun järjestelmä. Direktiiviehdotuksessa järjestelmä on avoin kaikille yhtiöille¹⁸⁹, joten merkitystä ei ole yhtiön koolla eikä rajat ylittävällä toiminnalla. On myös oletettavaa, että järjestelmä laajentuu pitkällä aikavälillä henkilöyhtiöihin¹⁹⁰.

Kaikkien jäsenvaltioissa sijaitsevien yritysten mukanaolo mahdollistaa maata-son tutkimuksen, jonka perustana toimivat Eurostatin jäsenvaltioista julkaisemat tilastot. Eurostatin tilastot perustuvat kansantalouden tilinpitoon, jolla pyritään kuvaamaan kansantalouden toimintaa mitatuin suurein. Yhtenäinen järjestelmä mahdollistaa talouden tilan ja kehityksen tarkastelun sekä kansainvälisen vertailun. Tärkein tilinpidon käsite on bruttokansantuote eli BKT. Kansantalouden tilinpito kuvaa taloudellisen toiminnan kolme perusmuotoa: tuotannon, kulutuksen ja varallisuuden muodostuksen. Euroopan yhteisöjen tilastotoimiston Eurostatin tehtävänä on tuottaa ja julkaista vertailukelpoisia tilastoja eurooppalaisella tasolla. Se ei itse kerää tietoa, vaan tietojen keruu tehdään jäsenvaltioissa. Eurostatissa yhdistetään ja varmistetaan tietojen vertailukelpoisuus.¹⁹¹

Tutkimuksen aikana olen tehnyt erilaisia simulaatioita, perustuen erilaisiin oletamus sekä jäsenvaltio yhdistelmiin. Esittelemässäni simulaatiossa pyrin mahdollisimman hyvin ottamaan huomioon uuden ja vanhan järjestelmän erityispiirteet: voittojen epätasaisen jakautumisen jäsenvaltioihin, myynti määräinpäätin-periaatteen sekä viennin CCCTB-järjestelmän ulkopuolelle. Casen heikkoutena

---

¹⁸⁹ Osakeyhtiö, osuuskunta, säästöpankki ja vakuutusyhtiö. KOM(2011) 121 lopullinen Liite 1.

¹⁹⁰ KOM(2003) 726 lopullinen, s. 19. ks. myös: Talous -ja sosiaalipolitiikka valiokunnan muutos ehdotuksessa järjestelmä pitäisi laajentaa koskemaan myös henkilöyhtiöitä. ECOS-V-018, s. 9.

¹⁹¹ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/about_eurostat/corporate/introduction ks. tarkemmin kansantalouden tilinpidosta: System of National Accounts 2008 ja European System of Accounts 1995.

<http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008.pdf> ;

<http://circa.europa.eu/irc/dsis/nfaccount/info/data/ESA95/en/titelen.htm> (9.12.2011)

on, että aineisto perustuu kansantalouden tilinpitoon eikä todelliseen yritysaineistoon. Simulaatioissa ei ole tarvetta ottaa huomioon tappiollisia tuloksia, sillä maatasolla on harvinaista, että veropohja olisi negatiivinen.

4.2.2 Toteutus

Simulaation ensimmäisessä osassa ovat mukana kaikki jäsenvaltiot, ja case aloitetaan tutkimalla jakotekijöiden jakautumista jäsenvaltioihin. Kuvatakseni mahdollisimman hyvin yritysten myynnin jakautumista jäsenvaltioihin, eli myynti määränpäättain -periaatetta, käytän myynnin jakotekijänä bruttokansantuotetta¹⁹². Koska tuotanto luo talouteen arvoa vastaavan tulon, on BKT myös kotimaisten tulo muodostuksen mitta. Jäsenvaltioiden kiinteät varat kuvaavat yritysten omaisuususerien¹⁹³ sijoittumista jäsenvaltioihin. Kansantalouden tilinpidon kiinteisiin varoihin sisältyy myös kiinteitä aineettomia varoja, kuten tietokoneohjelmistoja, joita CCCTB-järjestelmän jakokaava ei sisällä. Aineettoman kiinteän pääoman osuus kiinteästä pääomasta oli Suomessa vuonna 2010 noin yksi prosentti, ja täten sen sisältyminen lukuihin ei muodosta olennaisia poikkeamia.¹⁹⁴ Eurostatin tilastot yritysten henkilöstömenoista¹⁹⁵ ja henkilöstön lu-

---

¹⁹² BKT, bruttokansantuote, markkinahintaan on kotimaisten tuotantoyksiköiden tuotantotoiminnan lopputulos. Se voidaan määritellä kolmella tavalla: institutionaalisten sektoreiden tai eri toimialojen bruttoarvonlisäysten summana lisättynä tuoteveroilla ja vähennettynä tuotetukipalkkioilla; kotimaisten institutionaalisten yksiköiden tavaroiden ja palveluiden loppukäytön summana (kulutus, pääoman bruttomuodostus, vienti miinus tuonti); tulojen summana (palkansaajakorvaukset, tuotanto- ja tuontiverot miinus tukipalkkiot, bruttotoimintaylijäämä ja sekatalo, brutto). (EKT 1995 8.89.). Eurostat, [nama_gdp_c], GDP and main components – Current Prices.

¹⁹³ Kiinteän pääoman bruttomuodostus koostuu kotimaisten tuottajien kiinteiden varojen hankinnoista vähennettynä niiden luovutuksilla. Kiinteät varat ovat tuotantoprosessien tuotoksina tuotettuja aineellisia tai aineettomia varoja, joita käytetään tuotantoprosesseissa toistuvasti tai jatkuvasti pitempään kuin yhden vuoden ajan. (EKT 1995 3.102.). Eurostat, [nasa_ki], Key indicators.

¹⁹⁴ http://www.stat.fi/til/pka/2009/pka_2009_2011-01-28_tie_001_fi.html (9.12.2011)

¹⁹⁵ Palkansaajakorvaukset määritellään työnantajan työntekijälle maksamiksi rahamääräisiksi tai luontoismuotoisiksi kokonaiskorvauksiksi tilinpitajakson aikana tehdystä työstä. Palkansaajakorvauksissa ovat mukana myös työnantajan sosiaaliturvamaksut. (EKT 1995 4.02). Eurostat, [namq_nace06_c], Quarterly National Accounts by 6 branches, aggregates at current prices.

kumääristä¹⁹⁶ ovat suoraan verrattavissa CCCTB-järjestelmän vastaaviin jakotekijöihin.¹⁹⁷

Liitteessä yksi on jakotekijöistä taulukko, jossa esimerkiksi myynnin jakotekijä on määritetty jakamalla maan BKT maiden yhteenlasketulla BKT:llä. Jäsenvaltioiden kohdalla kannattaa siis vertailla jakotekijöitä toisiinsa, jolloin nähdään mitkä jakotekijät ovat pienempiä tai suurempia suhteessa muihin. Suomen kohdalla voidaan havaita, että ainoastaan henkilöstön lukumäärän suhde on muita merkittävästi pienempi. Tämä on intuitiivisesti helppo ymmärtää, sillä Suomessa väestö ikääntyy nopeasti ja julkinen sektori työllistää ison osan väestöstä. Toisaalta EU:n uusien jäsenvaltioiden (Bulgaria ja Romania) kohdalla voidaan havaita kuinka henkilöstön lukumäärä on suhteessa muihin tekijöihin merkittävästi suurempi. Taulukon pohjalta voidaankin todeta, että henkilöstön epätasaisen jakaantumisen vuoksi EU:n uudet jäsenmaat olisivat todennäköisimpiä voittajia.

Simulaatiota jatketaan ottamalla huomioon myös yritysten tuloksen jakautuminen ja yritysten vienti, jolloin pystytään tutkimaan vaikutuksia jäsenvaltioiden yhtiöveropohjiin. Tutkittaessa vaikutuksia veropohjiin, on määritettävä miten erillisverotuksessa tulos on jakautunut jäsenvaltioiden välillä. Yhteisverotuksessa konserniyhtiön tuloksella ei ole merkitystä, sillä koko konsernin tulos jaetaan jakotekijöiden suhteessa jäsenvaltioille verotettavaksi. Erillisverotuksessa konsernin rakenteen, siirtohinnoittelun ja investointien avulla on tulos pystytty osittain kohdistamaan sinne missä verotus on kaikkein alhaisinta. Täten tulos ei ole kertynyt tasaisesti eri maihin. Tuloksen muodostumiseen vaikuttavat myös yhtiöveropohjien laajuuksissa olevat erot. Yritysten tuloksen jakautumista simuloidaan Eurostatin tilastolla toimintaylijäämästä ja sekatulosta¹⁹⁸.

---

¹⁹⁶ Tilastossa ovat mukana 15–74 vuotiaat työntekijät. Eurostat, [lfsa_egan2], Employment by sex, age groups and economic activity (from 2008, NACE rev.2) (1000).

¹⁹⁷ Kansantalouden tilinpidossa ovat lähtökohtaisesti mukana julkinen sektori ja yksityiset varat, mutta näiden osuus pystytään eliminoimaan Eurostatin julkaisemien tilastojen avulla.

¹⁹⁸ Toimintaylijäämä (netto) saadaan, kun arvonlisäyksestä vähennetään palkansaajakorvaukset ja tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot sekä kiinteän pääoman kuluminen. Se on tuotantotoimintojen yli- tai alijäämä ennen korkoja, maanvuokria tai muita maksuja ja vastaa tuloa, jonka yksiköt saavat tuotantovälineidensä omasta käytöstä. (EKT 1995 8.18.) Sekatulo on kotitaloussektorin yhtiöimättömien yritysten tulonmuodostustilin tasapainoerä, joka vastaa korvausta omistajan ja hänen perheenjäsentensä työstä ja sisältää yrittäjän saaman voiton. (EKT 8.19.) Eurostat, [nama_gdp_c], GDP and main components – Current Prices.

Jos tavarat toimitetaan kolmanteen maahan tai palvelut suoritetaan kolmannessa maassa, myynti on sisällytettävä kaikkien konserniyhtiöiden myyntiä koskevaan jakotekijään suhteessa niiden työvoimaa ja omaisuuseriä koskeviin jakotekijöihin.¹⁹⁹ CCCTB-järjestelmässä yritysten vienti kolmansiin maihin kohdistetaan koko konsernille, ja kohdistus tapahtuu ilman myynnin jakotekijää, jolloin muilla jakotekijöillä on suurempi painoarvo. Yritysten viennin veropohjaa on simuloitu Eurostatin tilastolla viennistä jäsenvaltioista EU:n ulkopuolelle²⁰⁰. Erilliskirjanpitoon perustuvassa yhtiöverojärjestelmässä vientiä ei erikseen tarvitse ottaa huomioon. Erillisverotuksessa jokainen juridisesti itsenäinen yritys muodostaa erillisen verotusyksikön. Erillisverotuksen ja yhteisverotuksen poikkeavien luonteiden vuoksi, yritysten tuloksen muodostuminen ja vienti on mielekästä ottaa samaan aikaan huomioon, sen sijasta että niiden vaikutuksia tutkittaisiin erikseen.

Simulaatiossa jäsenvaltion veropohja määräytyy seuraavalla jakokaavalla:

Jäsenmaan veropohja =

$$\left(\frac{1}{3} * \frac{Bkt^{Jäsenmaa}}{Bkt^{Maat\ yht.}} + \frac{1}{3} * \left(\frac{1}{2} * \frac{Henkilöstömenot^{Jäsenmaa}}{Henkilöstö\ menot^{Maat\ yht.}} + \frac{1}{2} * \frac{Henkilöstön\ lkm.^{Jäsenmaa}}{Henkilöstön\ lkm.^{Maat\ yht.}} \right) + \frac{1}{3} * \frac{Omaisuuserät^{Jäsenmaa}}{Omaisuuserät^{Maat\ yht.}} \right) * CCCTB(ilman\ vientiä) + \left(\frac{1}{2} * \left(\frac{1}{2} * \frac{Henkilöstön\ lkm.^{Jäsenmaa}}{Henkilöstön\ lkm.^{Maat\ yht.}} + \frac{1}{2} * \frac{Henkilöstömenot^{Jäsenmaa}}{Henkilöstömenot^{Maat\ yht.}} \right) + \frac{1}{2} * \frac{Omaisuuserät^{Jäsenmaa}}{Omaisuuserät^{Maat\ yht.}} \right) * CCCTB\ vienti$$

Liitteessä yksi on esitetty myös tuloksen jakautuminen ja vienti CCCTB-järjestelmän ulkopuolelle. Tuloksen jakautuminen on esitetty prosentteina BKT:stä. Tilaston mukaan ääripäät löytyvät Slovakiasta (53,6 %) ja Ruotsista (30 %). Suomi on suhteessa muihin (37,2 %) hiukan keskiarvon (39 %) alapuolella. Taulukkoa tuloksen jakautumisesta voidaan pitää vain suuntaa-antavana eikä siitä pidä tehdä liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

Yritysten vienti EU:n ulkopuolelle on esitetty suhteessa koko vientiin. Jäsenvaltioiden välillä on suuria eroja sen suhteen, mihin sieltä yritysten tuotteita pää-

¹⁹⁹ KOM(2011) 121 lopullinen 96 artikla.

²⁰⁰ Tilasto kuvastaa vientiä ja tuontia EU:n jäsenvaltioiden ja keskeisimpien kansainvälisten toimijoiden välillä. Eurostat, [ext_lt_intertrd], External trade of EU, the euro area and the Member States by SITC product group.

osin viedään. Luxemburgista vientiä on EU:n ulkopuolelle vain 16 % koko viennistä, mutta Maltassa vastaava luku on 58,2 %. Suomesta käydään paljon kauppaa Venäjälle, jolloin erillisverotuksessa myös tulokset verotetaan pääosin Suomessa. CCCTB-järjestelmässä vain suhteellinen osuus tuloksista päätyisi verotettavaksi Suomeen, jos yhtiöllä on toimintaa muissakin EU maissa. Suomessa viennin osuus EU:n ulkopuolelle koko viennistä on 44,7 prosenttia, kun jäsenvaltioiden keskiarvo on 34,7 %.

Taulukosta kolme voi nähdä simulaation ensimmäisen osan tulokset.

Alankomaat	- 8,3 %	Latvia	40,1 %	Saksa	- 4,2 %
Belgia	0,3 %	Liettua	15,5 %	Slovakia	0,0 %
Bulgaria	54,4 %	Luxemburg	- 22,0 %	Slovenia	48,1 %
Espanja	- 1,0 %	Malta	- 16,6 %	Suomi	- 3,9 %
Irlanti	- 34,3 %	Portugali	26,8 %	Tanska	22,9 %
Italia	- 17,3 %	Puola	1,2 %	Tšekki	9,0 %
Itävalta	11,5 %	Ranska	5,0 %	Unkari	21,7 %
Kreikka	- 39,3 %	Romania	60,9 %	Viro	49,5 %
Kypros	- 10,3 %	Ruotsi	26,1 %	Yhdistynyt Kuningaskunta	14,5 %

Taulukko 3. Simulaatio 27 jäsentä (%-muutoksina yhtiöveropohjassa)

CCCTB:n myötä yhtiöveropohja kasvaa eniten EU:n uusissa jäsenvaltioissa. Bulgaria ja Romania ovat matalan yhtiöverotuksen (10 %, 16 %) maita, joihin sijoittuu paljon tehtaita ja työntekijöitä. Tulosten mukaan 18 jäsenvaltiossa veropohja kasvaa ja yhdeksässä laskee. Irlanti on yksi suurimmista häviäjistä, joka aiheutuu suurimmaksi osin myynti määränpäättämisen periaatteesta. Irlanti on pystynyt houkuttelemaan alueelleen muun muassa paljon teknologiayhtiöitä, joiden tulokset verotetaan pääosin Irlannissa, mutta CCCTB:n myötä tulokset jakautuisivat jäsenvaltioihin tasaisemmin verotettaviksi. Yleisesti koko EU:n tasolla verotuotot pienenevät (0,6 %), koska suurempi osa veropohjasta tulisi verotettavaksi EU:n uusissa jäsenvaltioissa. Suomessa yhtiöveropohja pienenee 3,9 %, joka aiheutuu pääosin työvoiman jakotekijästä.

Simulaation toisessa osassa ovat mukana vain ensimmäisen osan voittajat sekä Suomi. Tarkoituksena on kuvata mahdollista tiivistetyn yhteistyön avulla toteutettua järjestelmää. Liitteessä kaksi on esitetty uudet jakotekijäosuudet, tuloksen jakautuminen ja vienti. Jäsenvaltioiden jakotekijöiden suhteet luonnollisesti muuttuvat, koska nimittäjänä toimiva yhteismäärä muuttuu jäsenten vähentyessä. Samalla ensimmäisen osan voittajista osan verotuotot laskevat uuden jaon myötä.

Belgia	- 9,7 %	Ruotsi	13,4 %
Bulgaria	34,6 %	Slovakia	- 11,3 %
Itävalta	0,2 %	Slovenia	31,9 %
Latvia	23,7 %	Suomi	- 13,7 %
Liettua	1,8 %	Tanska	10,7 %
Portugali	12,7 %	Tsekki	- 3,1 %
Puola	- 10,9 %	Unkari	7,6 %
Ranska	- 5,7 %	Viro	32,6 %
Romania	40,5 %	Yhdistynyt Kuningaskunta	2,6 %

Taulukko 4. Simulaatio 18 jäsentä (%-muutoksina yhtiöveropohjassa)

Taulukosta neljä voi nähdä simulaation toisen osan tulokset. Tiivistetyn yhteistyön avulla toteutetun järjestelmän vaikutukset ovat samansuuntaiset kuin kaikkien jäsenvaltioiden osallistuessa, mutta erot muutoksissa ovat kaventuneet lievästi. Jos järjestelmässä olisi mukana vain yhdeksän jäsentä, erot pienensivät edelleen. Muutoksissa on myös sitä vähemmän vaihtelua mitä samankaltaisemmat maat järjestelmään liittyvät. Simulaatiossa Suomen veropohja pienee 13,7 prosenttia, mikä tarkoittaisi merkittävää pienentymistä verotuotoissa.

4.2.3 Tulosten arviointi sekä hallinnolliset kustannukset

Tuloksia on mahdotonta arvioida kokonaisvaltaisesti ilman tietoa hallinnollisten kustannusten muutoksista. Tällaisia tutkimuksia on valitettavasti tehty vain vähän, mutta muutamia suuntaa antavia arvioita on annettu. Hallinnollisten kus-

tannusten vaikutuksia arvioitaessa tulisi ottaa huomioon yhtäältä vaikutukset sekä yrityksiin että verohallintoon.

PwC:n (2008b) tutkimuksessa arvioitiin sekä konsolidoidun että konsolidoimattoman järjestelmän vaikutuksia yritysten hallinnollisiin kustannuksiin. Tutkimuksen mukaan konsolidoimaton järjestelmä itse asiassa nostaisi kustannuksia, kun lain noudattamiseen käytettäisiin aikaa neljä prosenttia enemmän. Yhdistetty järjestelmä sen sijaan laskisi yhtiöverotukseen käytettyä aikaa kahdeksan prosenttia.²⁰¹ Deloitte (2009) tekemän tutkimuksen mukaan uuden tytäryhtiön perustamiskustannukset olisivat CCCTB-järjestelmässä (0,09 % isoilla ja 0,18 % keskikokoisilla yrityksillä liikevaihdosta) huomattavasti pienemmät kuin nykyisin (0,23 %). Rajat ylittävien investointien sääntöjen noudattamiseen käytetty aika laskisi 62–70 %.²⁰²

Bettendorf ym. (2009b) mukaan lain noudattamisesta aiheutuvat kustannukset ovat noin neljä prosenttia kaikista yhtiöveroista. CCCTB:n myötä tytäryhtiöiden kustannukset laskisivat nolnaan ja emoyhtiöiden kustannukset pysyisivät samana. Tutkimus esittää, että vähennys olisi 0,04 prosenttia EU:n jäsenvaltioiden yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta. Tämä tarkoittaisi Suomen osalta noin 70 miljoonaa euroa.²⁰³

Euroopan komissio on arvioinut yhtenäistämisestä yrityksille syntyviksi säästöiksi 1,3 miljardia euroa sekä lain noudattamisesta aiheutuvien kustannusten säästöiksi 700 miljoonaa euroa. Yrityksille, jotka haluavat laajentua rajojen yli, syntyisi säästöjä yhteensä yli miljardi euroa.²⁰⁴ Tämä tarkoittaisi Suomen osalta noin 44 miljoonaa euroa, kun jako on laskettu suhteellisen BKT osuuden mukaan.

Van Eijdsen (2011) on arvioinut muutoksia hallinnolliseen työhön direktiiviehdotuksen pohjalta. Yrityksille hallinnolliset työt yksinkertaistuvat, mutta verohallinnoille työtaakka tulisi lisääntymään. Verohallinnoilla olisi kaksi verojärjestelmää,

---

²⁰¹ PwC 2008b, s. 15

²⁰² Deloitte 2009, s. 12

²⁰³ Bettendorf ym. 2009b, s. 44.

²⁰⁴ [http://ec.europa.eu/commission_2010-](http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/semeta/headlines/news/2011/03/20110316_en.htm)

2014/semeta/headlines/news/2011/03/20110316_en.htm (9.12.2011)

joiden kanssa niiden täytyisi työskennellä. Verohallintojen olisi myös työskenneltävä läheisessä yhteistyössä, jolloin kielimuurit ja erimielisyydet voisivat aiheuttaa ongelmia. Verojen kerääminen ja rangaistukset olisivat edelleen jokaisen jäsenvaltion vastuulla, jolloin yhden luukun periaate ei myöskään täysin toteutuisi.²⁰⁵

Muutoksia hallinnollisissa kustannuksissa ei ole pystytty arvioimaan luotettavasti, vaikka niiden vähentyminen on yksi järjestelmän tärkeimmistä tavoitteista.²⁰⁶ Valtionvarainvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on todettu perustellusti, että yritysten saama hallinnollinen hyöty kertyisi vähitellen vuosien myötä. Järjestelmään siirtymisen kustannukset muodostuisivat sitä vastoin kerralla, ja olisivat yrityksille ilmeisesti erittäin mittavat. Tämä näkökohta on kuitenkin unohtunut komission tarkastelussa.²⁰⁷

Edellisten tutkimusten mukaan CCCTB pienentäisi Suomalaisten yritysten hallinnollisia kustannuksia 44–72 miljoonalla eurolla. Vuonna 2010 Suomessa yhteisöjen tuloverot olivat kaikista verotuloista yhteensä 11,7 prosenttia ja noin viisi prosenttia bruttokansantuotteesta. Jos Suomen yhteisöverotuotot pienenevät uuden järjestelmän myötä viisi prosenttia, tarkoittaa tämä noin 500 miljoonaa euroa. Toisaalta on muistettava, ettei järjestelmä ole pakollinen, jolloin muutos vaikuttaisi vain järjestelmässä mukana olevien yhtiöiden maksamiin yhtiöveroihin.²⁰⁸ Suomessa yhteisöveroprosentti alennetaan vuoden 2012 alusta 25 prosenttiin. Yhteisöverotuotot pienentyvät noin 340 miljoonaa euroa. Verotuksen kehittämistyöryhmän loppuraportissa suositellaan 22 prosentin yhteisöverokantaa. Verokannan lasku 25 prosentista 22 prosenttiin tarkoittaa yhteisöverotuottojen pientymistä noin miljardilla eurolla. Verokannan alentamisella pyritään vahvistamaan Suomen asemaa suorien investointien kohdemaana.²⁰⁹ Jos suorien investointien asemaa pystytään vahvistamaan liittymällä CCCTB-

---

²⁰⁵ Van Eijdsen 2011, s. 230–231.

²⁰⁶ Näin: VATT 2010, s. 18.

²⁰⁷ VaVL 2011 vp, s. 6.

²⁰⁸ Vuonna 2010 yhteisöverotuotot olivat Suomessa noin 8,9 miljardia euroa ja BKT 180,3 miljardia euroa.

<http://www.stat.fi/til/vermak/2010/index.html> ;

http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_kansantalous.html (9.12.2011)

²⁰⁹ VM 2010, s. 25–26.

järjestelmään, olisi tämä yhteisöverotuotoissa laskettuna kannattavampi vaihtoehto.

Järjestelmämuutoksen tapahtuessa yritysten maksamat verot ja valtioiden saamat verotulot muuttuvat – toiset voittavat ja toiset häviävät, vaikka yritysten käyttäytymisessä ei tapahtuisikaan muutoksia. Tämä voi aluksi vaatia valtioiden välistä kompensointia. Myös minimiverokannasta sopiminen voisi olla paikallaan.²¹⁰ Tuloksia arvioitaessa on hyvä ymmärtää, että verotulojen muutos pakottaa jäsenvaltion muuttamaan joko tuloja tai menoja. Tulopuolella vaihtoehtoksi jää joko yhtiöverokannan nosto, joka voi entisestään laskea investointihalukkuutta, tai esimerkiksi ansiotuloverojen nosto.

Tein tutkielmaani varten useita simulaatiota erilaisilla oletuksilla ja muutos Suomen yhtiöveropohjassa oli kaikissa suhteellisen maltillinen. Suomi on hyvin riippuvainen viennistään, joten lähtökohtaisesti integraatiota voidaan pitää toivottavana. Järjestelmä kannustaa siinä olevia yrityksiä investoimaan järjestelmän sisälle, ja toimimaan ulkopuolella ilman tytäryhtiöitä tai kiinteitä toimipaikkoja. Tämä luo myös ulkopuolisille maille kiinnostusta liittyä järjestelmään. Suomessa järjestelmän ulkopuolelle jääminen voi merkitä investointien vähentymistä, varsinkin jos mukana ovat useat vanhat jäsenvaltiot. Ratkaisevaa on kuitenkin, mitkä valtiot ovat valmiita tiivistettyyn yhteistyöhön. Suomi on pieni, avoin talous, jonka on tarkoituksenmukaista olla verotuksellisesti houkutteleva valtio kansainvälistä toimintaa harjoittaville yrityksille myös jatkossa. Sen vuoksi muiden maiden valintoja on syytä seurata²¹¹.

Case-tutkimuksen tulokset ovat samankaltaisia kuin tulokset aiemmissä tutkimuksissa. Verotuotot todennäköisesti kasvavat EU:n uusissa jäsenvaltioissa, ja muille vaikutukset ovat lopulta riippuvaisia järjestelmän kokoonpanosta. Jäsenvaltioiden kannalta keskeinen on se jakokaava, jolla yhdistetty veropohja jaettaisiin maiden kesken. Valittu malli on sinänsä selkeä - jäsenvaltiossa sijaitsevan yhtiön osuus koko konsernin myynnistä, työvoimasta ja omaisuuseristä - ja kunkin osatekijän painoarvo olisi sama 1/3. Omaisuuteen ei kuitenkaan luettaisi

---

²¹⁰ Hietala 2005, s. 12 ja 25.

²¹¹ VaVL 2011 vp, s. 5.

lainkaan aineettomia oikeuksia, jotka juuri ovat tärkeitä Suomen kaltaiselle innovaatioihin ja aineettomiin oikeuksiin perustuvalla yritys ympäristöllä. Suomen saama osuus ei siis vastaisi aidosti täällä syntyvää tuottoa.²¹² On mielenkiintoista nähdä, mikä on EU:n uusien jäsenvaltioiden kanta tulevaisuudessa järjestelmää kohtaan, koska keltaisen kortin jättäneiden joukosta löytyvät muun muassa Romania ja Bulgaria, jotka ovat tutkimuksissa olleet suurimpia voittajia. Yrityksissä 28. verojärjestelmän myötä verosuunnittelu mahdollisuudet lisääntyvä, ja lopulta kiinnostus järjestelmää kohtaan onkin riippuvainen sen laajuudesta.

Jos direktiiviehdotuksen eteneminen vaikuttaa täysin mahdottomalta, komission viimeiseksi keinoksi saattaa jäädä konsolidoinnin ja verotulojen jakamisen irrottaminen ehdotuksesta. Tämä tarkoittaisi sitä, että tavoitteena olisi yhteisten verotettavaa tuloa koskevien laskentasäännösten eli veropohjan luominen (ns. CCTB). Tällöin eri jäsenvaltioissa asuvien konserniyhtiöiden verotettavat tulokset laskettaisiin samoilla säännöillä, mutta nykyisen direktiiviehdotuksen voittojen ja tappioiden yhteen laskemista ei tehtäisi.²¹³ Nähdäkseni tämä on epätoimennäköinen vaihtoehto, sillä tutkimusten mukaan tällainen järjestelmä saattaisi jopa nostaa yritysten hallinnollisia kustannuksia. Konsolidointi on ehdotuksen se osa, josta nimenomaan yritykset ovat kiinnostuneita; pelkkä veropohjien harmonisointi ei poista yritysten keskeisimpiä veroesteitä, siirtohinnoitteluongelmia, eikä kansallisesti rajattua tappiontasausoikeutta.

---

²¹² VaVL 2011 vp, s. 4.

²¹³ Linnanvirta ym. 2011, s. 521.

5 KOKOAVIA PÄÄTELMIÄ

Euroopassa on tällä hetkellä yhtä monta yhtiöverojärjestelmää kuin jäsenvaltioita. Nykyjärjestelmän on arvioitu aiheuttavan huomattavia esteitä EU:n sisämarkkinoiden toimivuudelle. Siksi yhtiöverotuksen yhtenäistämiseksi on vahvoja perusteita. Tutkimuksessa on käsitelty laajasti direktiiviehdotusta ja siihen liittyviä tutkimuksia. Lisäksi on käsitelty erillisverotuksen ja yhteisverotuksen eroja, jakokaavaa, konsernin osien välistä tappiontasaua, siirtohinnoittelua ja vaikutuksia verotuottoihin.

Ehdotetun veromallin ehkä selväpiirteisin etu olisi konsernien verotuksen yksinkertaistuminen. Konsernit laskisivat verotettavan voittonsa perustuen yhteen normistoon ja asioisivat vain yhden veroviranomaisen kanssa. Samalla konsernin sisäisten transaktioiden siirtohinnoittelu veroviranomaisia varten kävisi tarpeettomaksi. Järjestelmän etuihin kuuluisi myös se, että konsernin osien välinen tappiontasaus ja yritysjärjestelyt olisivat toteutettavissa kitkattomasti. Suomen implementoidessa direktiivin tai lähtiessä mukaan tiivistettyyn yhteistyöhön, saattaisi nykyisen elinkeinoverolainsäädännön sopeuttaminen direktiiviehdotukseen olla tietyin kohdin perusteltua.

Järjestelmän suurin heikkous on, että se yksinkertaistaa vain järjestelmään liittyvien konsernien verotusta ja jättää voimaan kansalliset yhtiöverojärjestelmät, jolloin käytännössä syntyy uusi 28. verojärjestelmä. Ongelmia voidaan ajatella syntyvän kansallisten verojärjestelmien ja CCCTB-järjestelmän eroavaisuuksista, sillä tulevaisuudessa on päätettävä kuinka suuria eroavaisuuksia näiden välillä sallitaan. Yksi CCCTB-järjestelmän kriittisimmistä näkökohdista on veropohjan jakokaava ja sen vaikutukset jäsenten verotuloihin. Tulojen vähentymistä ja alijäämien kasvua pelätään, varsinkin nykyisessä taloustilanteessa.

Tämän tutkielman tarkoituksena on ollut esitellä veropohjan harmonisointimallia tarkemmin Suomen kannalta, ja erityisesti tarkastella direktiiviehdotuksen veropohjaharmonisoinnin vaikutusta yhteisöverotuottoon. Empiirisen osan tulosten perusteella Suomen yhteisöverotuotot tulisivat laskemaan, mutta vähemmän kuin eräissä aiemmissa tutkimuksissa on arvioitu. Arvioni aiemmista tutkimuk-

sista on se, että niihin liittyvät aineisto-ongelmat ovat niin suuria, että tulokset eivät ole kvantitatiivisessa mielessä luotettavia. Tutkielman case selvitti direktiiviehdotuksen vaikutuksia yhtiöveropohjaan makrotasolla, jolloin pystyttiin välttämään monia edellisten tutkimusten ongelmia. Aineistoon liittyviä ongelmia on myös tämän tutkielman laskelmissa, mutta samankaltaista tutkimusta ei ole aikaisemmin tehty.

Näkemykseni mukaan CCCTB-järjestelmä tulee toteutumaan seuraavan kymmenen vuoden aikana. Järjestelmän menestykseen tulee kuitenkin eniten vaikuttamaan se, missä määrin yhtiöt olisivat halukkaita valitsemaan järjestelmään liittymisen. Yrityksille järjestelmä on sitä kiinnostavampi, mitä useampi jäsenvaltio siihen lähtee mukaan. Suomi on pieni, avoin talous, jonka on tarkoituksenmukaista olla verotuksellisesti houkutteleva valtio kansainvälistä toimintaa harjoittaville yrityksille myös jatkossa. Järjestelmän kehittämisessä on oltava kiinteästi mukana, jotta voidaan vaikuttaa Suomen kannalta tärkeisiin päätöksiin.

LIITTEET

Liite 1: 27 jäsentä

	Myynti	Henkilöstöme- not	Henkilöstön lkm.	Omai- suuserät ²¹⁴		Tulos/BKT	Vienti EU:n ulkopuolel- le
Alankomaat	4,8 %	4,9 %	3,6 %	4,1 %		38,1 %	23,0 %
Belgia	2,9 %	2,8 %	1,9 %	3,3 %		37,9 %	26,9 %
Bulgaria ²¹⁵	0,3 %	0,2 %	1,5 %	0,5 %		50,5 %	39,1 %
Espanja	8,6 %	8,1 %	8,9 %	10,7 %		43,0 %	32,2 %
Irlanti	1,3 %	1,0 %	0,8 %	0,9 %		45,7 %	41,8 %
Italia	12,7 %	10,6 %	11,2 %	13,1 %		45,1 %	42,8 %
Itävalta	2,3 %	2,4 %	1,9 %	3,2 %		39,2 %	28,8 %
Kreikka ²¹⁶	1,9 %	1,2 %	2,1 %	1,2 %		53,0 %	37,7 %
Kypros	0,1 %	0,1 %	0,2 %	0,1 %		39,1 %	33,8 %
Latvia	0,1 %	0,1 %	0,5 %	0,3 %		47,7 %	32,9 %
Liettua	0,2 %	0,2 %	0,6 %	0,3 %		48,1 %	38,9 %
Luxemburg	0,3 %	0,3 %	0,1 %	0,3 %		43,8 %	16,0 %

²¹⁴ Omaisuuseriin on käytetty kiinteän pääoman bruttomuodostusta vuodesta 2000 lähtien, näin painotetaan nykyistä investointitahtia. Tällä saadaan paras simulointi omaisuuserien sijoittumisesta tulevaisuudessa, sillä CCCTB-järjestelmä on käytössä aikaisintaan 5-10 vuoden kuluttua.

²¹⁵ Eurostatin tiedot yritysten omaisuuseristä Bulgariassa olivat osin puutteellisia, joten investointitahti arvioitiin vastaavaksi kuin Romanialla.

²¹⁶ Eurostatin tiedot yritysten omaisuuseristä Kreikassa olivat osin puutteellisia, joten investointitahti arvioitiin vastaavaksi kuin Kyproksella.

Malta ²¹⁷	0,1 %	0,0 %	0,1 %	0,0 %		43,4 %	58,2 %
Portugali ²¹⁸	1,4 %	1,4 %	2,4 %	1,7 %		37,1 %	25,0 %
Puola	2,9 %	2,2 %	7,8 %	2,9 %		49,9 %	21,4 %
Ranska	15,8 %	16,8 %	11,1 %	14,1 %		33,8 %	39,2 %
Romania	1,0 %	0,9 %	4,9 %	1,5 %		47,8 %	27,8 %
Ruotsi	2,8 %	2,9 %	1,9 %	3,0 %		30,0 %	42,7 %
Saksa	20,2 %	21,7 %	17,7 %	18,7 %		39,0 %	39,6 %
Slovakia	0,5 %	0,4 %	1,1 %	0,8 %		53,6 %	15,4 %
Slovenia	0,3 %	0,3 %	0,5 %	0,4 %		34,4 %	28,6 %
Suomi	1,5 %	1,5 %	1,1 %	1,4 %		37,2 %	44,7 %
Tanska	1,9 %	1,9 %	1,1 %	2,1 %		30,6 %	34,0 %
Tsekki	1,2 %	1,2 %	2,4 %	1,8 %		49,4 %	16,0 %
Unkari	0,8 %	0,7 %	1,8 %	0,9 %		41,4 %	22,9 %
Viro	0,1 %	0,1 %	0,3 %	0,2 %		39,9 %	31,4 %
Yhdistynyt Kuningaskunta	13,9 %	15,6 %	12,4 %	12,4 %		32,7 %	46,1 %
EU-27	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %		39,0 %	34,7 %

Aineisto on kerätty Eurostatin tilastoista 5.12.2011.

²¹⁷ Eurostatin tilastot yritysten omaisuuseristä Maltalla olivat osin puutteellisia, joten investointitahti arvioitiin vastaavaksi kuin Kyproksella.

²¹⁸ Eurostatin tilastot yritysten henkilöstömenoista Portugalissa olivat osin puutteellisia, joten menojen arvioimiseen käytettiin apuna Espanjan lukuja.

Liite 2: tiivistetty yhteistyö

	Myynti	Henkilöstömenot	Henkilöstön lkm.	Omaisuserät ²¹⁹		Tulos/BKT	Vienti EU:n ulkopuolelle ²²⁰
Belgia	5,8 %	5,5 %	3,4 %	6,4 %		37,9 %	26,9 %
Bulgaria ²²¹	0,6 %	0,4 %	2,8 %	0,9 %		50,5 %	39,1 %
Itävalta	4,7 %	4,6 %	3,5 %	6,4 %		39,2 %	28,8 %
Latvia	0,3 %	0,3 %	0,8 %	0,5 %		47,7 %	32,9 %
Liettua	0,4 %	0,4 %	1,1 %	0,6 %		48,1 %	38,9 %
Portugali ²²²	2,8 %	2,7 %	4,3 %	3,3 %		37,1 %	25,0 %
Puola	5,8 %	4,3 %	14,2 %	5,8 %		49,9 %	21,4 %
Ranska	31,5 %	32,3 %	20,1 %	27,8 %		33,8 %	39,2 %
Romania	2,0 %	1,7 %	8,9 %	3,0 %		47,8 %	27,8 %
Ruotsi	5,7 %	5,6 %	3,4 %	6,0 %		30,0 %	42,7 %
Slovakia	1,1 %	0,8 %	2,0 %	1,6 %		53,6 %	15,4 %
Slovenia	0,6 %	0,6 %	0,9 %	0,8 %		34,4 %	28,6 %
Suomi	2,9 %	2,8 %	2,0 %	2,7 %		37,2 %	44,7 %
Tanska	3,8 %	3,8 %	2,0 %	4,2 %		30,6 %	34,0 %

²¹⁹ Omaisuseriin on käytetty kiinteään pääoman bruttomuodostusta vuodesta 2000 lähtien, näin painotetaan nykyistä investointi tahtia. Tällä saadaan paras simulointi omaisuserien sijoittumisesta tulevaisuudessa, sillä CCCTB-järjestelmä on käytössä aikaisintaan 5-10 vuoden kuluttua.

²²⁰ Viennissä ei ole pystytty ottamaan huomioon vientiä järjestelmän ulkopuolelle jääviin jäsenvaltioihin.

²²¹ Eurostatin tilastot yritysten omaisuseristä Bulgariassa olivat osin puutteellisia, joten investointitahti arvioitiin vastaavaksi kuin Romanialla.

²²² Eurostatin tilastot yritysten henkilöstömenoista Portugalissa olivat osin puutteellisia, joten menojen arvioimiseen käytettiin apuna Espanjan lukuja.

Tsekki	2,4 %	2,3 %	4,4 %	3,6 %		49,4 %	16,0 %
Unkari	1,6 %	1,4 %	3,2 %	1,8 %		41,4 %	22,9 %
Viro	0,2 %	0,2 %	0,5 %	0,4 %		39,9 %	31,4 %
Yhdistynyt Kuningaskunta	27,7 %	30,1 %	22,5 %	24,4 %		32,7 %	46,1 %
EU-18	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %		41,2 %	31,2 %

Aineisto on kerätty Eurostatin tilastoista 5.12.2011.